

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1928.

Andra kammaren.

Nr 16.

Fredagen den 9 mars.

Kl. 3.30 e. m.

§ 1.

Upplästes följande till kammaren inkomna protokoll:

Protokoll, hållet inför statsrådet och chefen för justitiedepartementet den 7 mars 1928.

Till justitiedepartementet hade från länsstyrelsen i Hallands län insänts en den 5 mars 1928 dagtecknad riksdagsmannafullmakt av innehåll, att sedan landstingsmannen Ch. A. Fager i Apelröd blivit utsedd till ledamot av riksdagens andra kammare för Hallands läns valkrets för tiden till den 1 januari 1929, men denna plats blivit ledig, vid förrättning enligt 87 § av lagen om val till riksdagen fru Ingeborg Hegardt i Östersund blivit utsedd att inträda såsom ledamot av nämnda kammare för tiden till den 1 januari 1929.

Vid den granskning av fullmakten, som företogs inför statsrådet och chefen för justitiedepartementet samt vidare av vederbörande fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret, framställdes mot fullmakten icke någon anmärkning.

Protokoll över vad sålunda förekommit skulle jämte den granskade fullmakten överlämnas till kammaren.

I ämbetet:

Erik G. Kjellberg.

Jämte det protokollet lades till handlingarna, förklarade kammaren fru Hegardt behörig till riksdagsmannakallets utövande.

Herr talmannen meddelade, att fru Hegardt denna dag intagit sin plats i kammaren.

§ 2.

Justerades protokollet för den 2 innevarande mars.

Härefter upplästes för justering protokollet för den 3 mars; och begärdes ordet därvid av herr **Pehrsson** i Göteborg, som anförde: Herr talman! Då jag vid behandlingen av bevilningsutskottets betänkande nr 10 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av ett mellan Sverige och de Socialistiska Rådsrepublikernas Union avslutat avtal, med tillhörande slutprotokoll, angående ryska handelsdelegationens i Stockholm rättigheter och skyldigheter icke kunde på grund av sorlet i kammaren göra min röst hörd, så att jag kunde få ordet för att, såsom jag ämnat, yrka avslag, och jag dock ville ha till protokollet min mening uttalad, finner jag ingen annan väg därtill än att be att här vid justeringen få anmäla min reservation mot kammarens beslut.

Vidare yttrades ej. Protokollet godkändes.

Andra kammarens protokoll 1928. Nr 16.

§ 3.

Herr statsrådet *Pettersson* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 146, angående befrielse för åtskilliga officers- och underofficerskårer från skyldighet att återbetala vissa lån m. m.;

nr 148, angående skeppsgosse-kårens i Marstrand förläggning;

nr 145, angående inköp av viss fastighet för Strängnäs hospitals räkning; och

nr 149, angående anslag till Sveriges deltagande i social utställning m. m. i Helsingfors.

Dessa propositioner bordlades.

§ 4.

Vidare föredrogos, men blevo ånyo bordlagda statsutskottets utlåtanden nr 7 och 29 samt andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande nr 4.

§ 5.

Ordet lämnades härpå till herr **förste vice talmannen**, som yttrade: Herr talman! Jag hemställer, att kammaren måtte besluta, att på morgondagens föredragningslista bland två gånger bordlagda ärenden skola uppföras först statsutskottets utlåtande nr 29 i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar i fråga om anslagen till Sveriges representation i utlandet m. m. och sist statsutskottets utlåtande nr 7 angående regleringen för budgetåret 1928—1929 av utgifterna under riksstatens sjunde huvudtitel, innefattande anslagen till finansdepartementet.

Denna hemställan bifölles.

§ 6.

Avlämnades två motioner i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 101, med förslag till lag om vissa av landsting eller kommun drivna sjukhus; nämligen:

nr 440 av herr *Carlsson* i Ystad; och

nr 441 av herr *Fast m. fl.*

Dessa motioner bordlades.

§ 7.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

från andra lagutskottet, nr 54, i anledning av väckt motion om åtgärder i syfte att göra vissa handlingar i vattenmål lättare tillgängliga; samt

från jordbruksutskottet:

nr 50, i anledning av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställningar jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 25, angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendomar.

§ 8.

Till bordläggning anmäldes:

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 11 juli 1919 (nr 406) angående försäljning av pilsnerdricka ävensom i ämnet väckta motioner;

nr 13, i anledning av väckta motioner om upphävande av förordningen angående nöjesskatt; och

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om fortsatt tillämpning av förordningen den 8 juni 1923 (nr 155) angående omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 9 § lagen den 23 oktober 1914 om krigsdomstolar och rättegången därstädes;

nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om meddelande av rättegångsfullmakt genom telegram;

nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 27 kap. 5—7 och 13 §§ rättegångsbalken m. m.; och

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 22 juni 1911 om ekonomiska föreningar; samt

andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 3, i anledning av väckt motion angående Islands upptagande i den nordiska postunionen.

§ 9.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades:

herr <i>Björling</i>	under 3 dagar fr. o. m. den 11 mars,
» <i>Johansson</i> i Krogstorp	» 6 » » » 11 » och
» <i>Månsson</i> i Erlandsro	» den 10 mars.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3.45 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Lördagen den 10 mars.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Herr statsrådet *Pettersson* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 154, angående ändrade grunder för försäljning av vissa Växjö hospital tillhöriga markområden.

Denna proposition bordlades.

§ 2.

Föredrogos var för sig och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner:

nr 146, angående befrielse för åtskilliga officers- och underofficerskårer från skyldighet att återbetala vissa lån m. m.;

nr 148, angående skeppsgosseåkårens i Marstrand förläggning;

nr 145, angående inköp av viss fastighet för Strängnäs hospitals räkning; och

nr 149, angående anslag till Sveriges deltagande i social utställning m. m. i Helsingfors.

§ 3.

Vidare föredrogos var för sig och remitterades till behandling av lagutskott de på kammarens bord liggande motionerna:

nr 440 av herr *Carlsson* i Ystad; och

nr 441 av herr *Fast m. fl.*

§ 4.

Härefter föredrogos, men bordlades åter bevillningsutskottets betänkanden nr 12—14, första lagutskottets utlåtanden nr 15—18 och andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande nr 3.

§ 5.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena *Löfgren* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 150, angående beredande av förbättrade lokaler för lantmäterikontoret och länsstyrelsen i Kopparbergs län m. m.; och

nr 153, angående utvidgning av ångkraftstationen i Västerås m. m.

Nämnda propositioner bordlades.

§ 6.

Till avgörande företogs statsutskottets utlåtande, nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar i fråga om anslagen till Sveriges representation i utlandet m. m.

Uti en den 3 februari 1928 dagtecknad, till riksdagen avlåten proposition, nr 50, hade Kungl. Maj:t under återopande av det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet över utrikesdepartementsärenden för samma dag gjort framställning om anslag under budgetåret 1928—1929 till Sveriges representation i utlandet m. m.

I samband härmed hade utskottet förehåft en av herr *Nylander* inom andra kammaren väckt motion, nr 431, däri hemställdts, att svenska beskickningen i Bukarest, som av Kungl. Maj:t föreslagits till indragning, måtte bibehållas samt att härför erforderliga medel måtte anslås.

Utskottet hade beträffande beskickningen i Bukarest tillstyrkt det i ovanberörda motion gjorda yrkandet.

Uti en vid punkten 1 avgiven reservation hade herrar *Kvarnzelius, C. Petrus V. Nilsson, Carl A. Carlsson, Bengtsson* i Norup och *Olsson* i Kullenbergstorp förklarat sig anse, att utskottet bort i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag uttala sig för indragning av beskickningen i Bukarest.

Sedan *punkten 1*, angående beskickningar och konsulat, föredragits anförde:

Herr **Bengtsson** i Norup: Herr talman! Statsutskottet har avstyrkt Kungl. Maj:ts förslag om indragning av vår beskickning i Bukarest. Emellertid ha vi reservanter funnit, att det framlagts så starka skäl av hans excellens herr ministern för utrikes ärendena för denna indragning, att vi icke kunnat utan vidare låta utskottets ställning bli enhällig. Jag vill först påpeka vad departementschefen sagt angående de diplomatiska funktionerna i allmänhet. På sid. 7 i utlåtandet är citerat: »En diplomatisk eller konsulär *observationspost* i ett land, vars utrikespolitiska förhållanden — ehuru väl utvecklingen av desamma i och för sig kunde erbjuda det största intresse — icke för vårt land kunde förväntas få någon större betydelse, syntes sålunda knappast vara motiverad, därest icke samtidigt våra näringsintressen eller behov av skydd för svenska undersåtars liv och egendom påkallade befattningsens upprätthållande.» Den synpunkt, som departementschefen här har utvecklat är enligt min mening en sådan, som riksdagen måste göra till sin. Ty att ha sändebud på sådana platser, där de icke, efter verkställd undersökning ha någon större uppgift att fylla, är icke lämpligt. Då är det bättre att låta dessa skötas av oavlönade konsulter på platsen, såsom sker i många länder.

Därtill kommer, att de sakkunniga som departementschefen tillsatt ha undersökt dessa förhållanden i stort och uppgjort förslag, som grundats på den uppfattningen, att ministerposten i Bukarest mycket väl kan indragas. Som man finner av yttrandena av nuvarande ministern i Bukarest och än mer av ministern i Prag, ha dessa ansett, att beskickningarna kunde sammanföras till en beskickning, vilken i så fall skulle förläggas till Prag.

Om man undersöker förhållandena för att se vad en minister i Bukarest kan uträtta, har man att gå till den motion utskottet för sin del byggt på, men jag kan icke förstå, att det framhållits så starka skäl för bevarande av denna post. Det har kommit under mina ögon i går en tidningsartikel, som stått i en av våra mera framstående tidningar, nämligen Sydsvenska Dagbladet, där författaren, som säger sig ha en viss kännedom om denna sak, efter att på ett par rader ha berört vilka stora möjligheter för svensk industri, som förefinnas i Rumänien, såsom sitt huvudsakliga skäl för att rekommendera ministerpostens bibehållande säger: »Det är mig också bekant, att i Bukarest ett svenskt-rumänskt sällskap grundats och att vår legation i samarbete med denna förening bl. a. förbereder en serie svenska konserter och föredrag, ej endast i landets huvudstad utan även i dess provins. Karl XII-filmens stora succé

Ang.
beskickningar
och konsulat.

Ang.
beskickningar
och konsulat.
(Forts.)

i Bukarest var för övrigt även den i ej ringa grad legationens förtjänst, tack vare dess insats för åstadkommande av en verkligt glansfull premiär, och en följd av denna succé spåras i ett snabbt uppflammat påtagligt intresse för allt svenskt, liksom kanske ock i det faktum, att Voltaires »Charles XII» plötsligen blivit en lika aktuell som allmänt uppmärksammas lektyr därnere. Den rumänsk-svenska föreningen hoppas nu att kunna röja jordmån för vår svenska litteratur, liksom för vår konst, eller kanske skall jag, för att uttrycka mig tydligt, säga vår »konst och musik» som ju termen oftast lyder hos oss.

Jag har velat till protokollet lämna detta aktstycke för att visa vilka synpunkter man anlägger för att få legationen i Bukarest bevarad. Har icke en minister större uppgifter att fylla än som visas i denna lilla artikel, tycker jag alla skäl tala för att göra en inbesparing enligt reservanternas förslag.

Herr talman! Jag skall icke vidare gå in i förhållandena, men då både de sakkunniga och även representanterna där ute på Balkanhalvön och utrikesdepartementet, som sitta inne med större möjligheter att kunna bedöma saken än en motionär kan göra, tillstyrkt förslaget, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till statsutskottets förslag med avseende å motiveringen med den ändring, att den kommer att lyda: »De av Kungl. Maj:t föreslagna förändringarna i fråga om Sveriges representation i utlandet hava icke givit utskottet anledning till erinran.» Vad därefter följer i motiveringen ända till utskottets hemställan bör strykas.

Herr talman, jag ber således att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag oförändrat i denna punkt.

Herr **Törnkvist** i Karlskrona: Herr talman! Det är ganska vanskligt att taga till orda i denna fråga annat än å ämbetets vägnar. Vi ha inom utskottet varit nödgade att väga alla skäl, som framburits för den ena eller andra riktningen, och när utskottet efter vägandet av dessa skäl har kommit till det slut, som det kommit till, har det givetvis därvid i ingen mån syftat till att vara originellt. Och någon önskan att gå fram med en annan mening än den utrikesministern framlagt har icke varit avgörande, icke heller har den haft någon bidragande inverkan. Men det föreföll utskottet, som om skälen för bibehållande av sändebudsposten i Bukarest vore starkare än de skäl, som förebragts för dess indragande. Och jag tror, att utskottet med mycket starkt fog skulle kunna säga sig, att även hans excellens herr utrikesministern icke varit så positiv i sitt förslag, som man skulle kunna säga, att övertygelsetroheten i övrigt skulle ha motiverat. Ty det är att märka, att hans excellens utrikesministern icke föreslagit, att posten skall indragas, utan han anser, att det icke är nödvändigt, att den bibehålles. Om man sålunda fäster sig vid distinktioner, så torde utskottet av detta med fog kunnat draga den slutsatsen, att utrikesministern icke är så absolut inställd för att det varit ett livsvillkor för utrikesrepresentationens riktiga funktionerande, att just den posten indrages.

Emellertid, herr talman, ett viktigt skäl för att vara försiktig i fråga om sändebudsposten i Bukarest, förefaller det, skulle ligga i de erfarenheter vi inhämtat efter den sista skarprättaregärningen vi gjort på utrikesrepresentationens område, nämligen då sändebudsposten i Wien indrogs. Här föreligger i propositionen förslag om återställande av det feltag, riksdagen begick, då riksdagen för några få år sedan indrog ministerposten i Wien. Det konstateras av hans excellens utrikesministern i årets proposition. Vad leder nu detta oss till? Jo, vi måste av detta visserligen icke draga den slutsatsen, att sändebudsposten i Bukarest fördenskull nödvändigt måste anses böra bibehållas, men vi kunna draga den slutsatsen, att i fallet Wien befanns det, att förhållan-

Ang.
beskickningar
och konsulat.
(Forts.)

dena nere i Donauländerna och på Balkanhalvön icke så stabiliserats, att det varit befogat att som skett draga in ministerposten i Wien. Vi ha funnit, att betydande olägenheter av detta beslut uppstått, och för att avhjälpa dem uppföres nu Wien åter bland de orter, där Sverige skall ha fast representation. Äro förhållandena på Balkanhalvön så stabiliserade, att vi kunna anse oss kapabla att bedöma, att det är fördelaktigt för Sverige från de synpunkter, som kunna komma i betraktande, att nu besluta indragning av sändebudsposten i Bukarest? Är det icke med ledning av de erfarenheter jag påpekat snarare förnuftigt, att vi vänta och avvakta tiden ytterligare för att se vad som kan bli av den närmaste tidens utveckling i det, som länge hetat Europas oroliga hörn? Rumänien är efter världskrigets avslutande en makt av andra rangen, såvitt jag förstår. Dess befolkning har nära nog fördubblats eller till mellan 17 och 18 miljoner. Man torde kunna säga, att även om vi icke nu ha så starka förbindelser med Rumänien i ekonomiskt avseende, torde utvecklingen där nere dock kunna tänkas gå i den riktningen, att vi få vissa möjligheter, kanske stora möjligheter att bland dessa miljoner så småningom arbeta in Sverige på ett sätt, som gör, att de besparingar vi tänkt vinna genom att draga in sändebudsposten kunna vi få in i mångdubbel måtto genom ökad handel med detta land.

Om man ser på kartan, förefaller det, som om det skulle bli en ganska egenomlig representationsplacering på detta vidlyftiga område. Sätta vi ett finger på Rom, ett finger på Wien, ett finger på Prag, ett finger på Warschau och ett finger på Konstantinopel, som torde komma att heta Angora, och när det kommer att heta Angora, ha vi icke, om beskickningen i Bukarest indragas, någon beskickning på hela detta väldiga område, som finnes inom denna, jag vill icke kalla det cirkel, men rundel. Se på dessa områden och tänk på de människomassor som där bo. Då torde man verkligen kunna säga sig, att läget icke motiverar nu, innan den stabilisering inträtt, som kan göra det möjligt att bedöma vad därav kan utvinnas för framtiden, att gå in för en sådan radikal åtgärd som att nu indraga beskickningen i Bukarest.

Hans excellens utrikesministern torde personligen måhända icke ha så mycket att invända mot att avvakta. Och när jag å utskottets vägnar vädjar till kammaren att godkänna utskottets hemställan, så gör jag det uteslutande från den synpunkt, som är utskottets, att det icke torde vara fördelaktigt att nu gå in för indragning av beskickningen i Bukarest.

En sak som måhända kan synas oväsentlig, men som dock kan ha sin stora betydelse, är, att denna indragning av sändebudsposten i Bukarest torde böra bedömas i samband med frågan om vår representation i Athén. Jag vill icke giva mig närmare in på att bedöma dessa förhållanden, men så mycket kan man våga uttala i detta sammanhang, som att mycket talar för att man icke anknyter vår representation i Athén västerut. Även om sändebudet i Rom, som på vissa håll sägs ha mycket litet att göra, så bör man dock kunna hämta arbetsuppgifter för honom från håll som därtill äro mera ägnade. Det motivet bör också tala för bibehållande av beskickningen i Bukarest, att man kan få dit knyta våra intressen i Athén. Ser man på siffrorna från Athén och Bukarest angående de ekonomiska möjligheterna, så förstår man, att där kan ett energiskt sändebud arbeta upp förbindelser till Sveriges förmån, som icke skulle bli möjligt, om vi ginge in för Kungl. Maj:ts förslag.

Sålunda, när jag vädjar om bifall till statsutskottets förslag i denna punkt, så vill jag också understryka, att det ingalunda därvid gäller annat än själva saken. Och vi räkna med att man även från regeringens sida i allt förtroende skulle kunna hämta den uppfattningen ur utskottets uttalande, att det icke är fråga om någon udd mot regeringen, utan att utskottets ståndpunkt helt enkelt är motiverad därmed, att utskottet icke funnit det lämpligt att nu, innan situa-

Ang.
beskickningar
och konsulat.
(Forts.)

tionen på Balkan klarnat bättre än nu tycks vara fallet, binda oss vid en sådan operation som denna. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets utlåtande.

Herr Nylander: Herr talman! Herr Bengtsson i Norup höll ett enligt min uppfattning litet märkvärdigt anförande som försvar för reservanternas ställning. Han framdrog nämligen ett uttalande i Sydsvenska Dagbladet, om jag icke hörde fel, från någon enskild skribent, som där framhöll den roll legationen i Bukarest spelat för konserter o. s. v. med svenskt program i Rumänien. Och han utropade: »här ser man vilka motiv man behöver draga fram för bibehållande av beskickningen i Bukarest». Jag anser, att det är herr Bengtsson i Norup, som kommer med svaga argument, då han drager fram ett sådant skäl, samtidigt som han samvetsgrant går förbi alla de tungt vägande motiv för beskickningens bibehållande, vilka återgivits i Kungl. Maj:ts proposition. Jag behöver endast erinra om, att de näringsorganisationer, som genom en särskild gemensam kommitté ingående behandlat hela denna fråga om vår utrikes representation, enhälligt tillstyrkt bibehållande av denna beskickning. Vidare har kommerskollegium ansett sig böra ställa sig på samma sida.

Man invänder visserligen, att handelsförbindelserna med Rumänien icke äro vidare utvecklade. Men jag vill erinra om vad jag anført i min motion, att detta beror på särskilda förhållanden. Det har varit mycket dåliga tider i Rumänien, vilka dock så småningom förbättrats, och jag ber att till belysande av detta få anföra några siffror rörande den totala importen till Rumänien. År 1922 utgjorde totalimportens värde, i svenska kronor räknat, cirka 276 miljoner, år 1924 steg det till 598 miljoner och år 1926 till 742 miljoner. Det pågår f. n. en sanering av finansväsendet, en utveckling av landets ekonomiska krafter, som också tagit sig uttryck i det förhållandet, att vi under förlidet år ha kunnat se avslutas några ganska betydande affärer från den svenska exportindustriens sida där nere. För närvarande ligger saken så, att viktiga förhandlingar pågå om nya landvinningar för Sverige. Nu vill jag ej på något sätt överdriva beskickningarnas eller konsulatens arbete på det kommersiella området, men det är självklart, att det ofta kan bli till god nytta. Förhållandena äro olika i olika länder. I det ena landet kan en beskickning icke göra så mycket, i det andra kan den däremot göra mera. Enligt den erfarenhet jag själv har från Rumänien — jag har också varit där, och jag har ju även med detta att göra i mitt dagliga arbete — kan jag intyga, att Rumänien hör till de länder, där en beskickning verkligen kan bli till nytta. Herr Bengtsson i Norup kan vara övertygad om, att utan att man insett detta hade aldrig exempelvis Stockholms handelskammare, Jernkontoret, Sveriges allmänna exportförening, Göteborgs handelskammare och Skånes handelskammare så enhälligt mött upp på denna linje. Jag är också övertygad om, att Kungl. Maj:t med jämnmod skall taga ett bifall till utskottets förslag.

Men härtill kommer en annan sak, och det är själva prestigefrågan. Det väcker ovillkorligen uppmärksamhet, när en beskickning, som en gång väl är upprättad, indrages. Vi behöva endast tänka på vissa fall här i Stockholm. Jag kan icke underlåta att från denna plats meddela kammaren ett utdrag ur ett brev från en synnerligen framstående man i Rumänien till ett av Sveriges största industriella företag. Det lyder i översättning: »Man talar här om indragning av den svenska beskickningen i Bukarest. Jag hoppas att sådan icke kommer att äga rum, ty det skulle göra ett, minst sagt, tråkigt intryck — ja, han använder uttrycket pénible — här i landet särskilt i detta ögonblick, då vi hysa en sådan iver att göra Sverige känt i Rumänien, och då man nu här i landet står inför realiserandet av så många stora projekt.»

Det är så, att i Rumänien föreligga många planer för utnyttjande av landets ekonomiska resurser, utbyggande av kommunikationerna etc., där Sverige med fördel skulle kunna vara med. Att under sådana förhållanden, oavsett postens betydelse som politisk utsiktspunkt, draga in denna beskickning anser jag vara en absolut felaktig åtgärd, och jag vill liksom herr Törnkvist erinra kammaren om, vart det ledde, när riksdagen en gång fattade sitt beslut att indraga legationen i Wien. Jag vågar tro, att alla skulle önska, att det vore ogjort. Låt oss nu icke göra en dumhet till.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till statsutskottets hemställan.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena **Löfgren:** Herr talman! Jag ber att på regeringens vägnar få säga några ord om dess ställning till den nu förevarande frågan.

Till en början får jag säga, att den åtgärd, som här föreslagits, ingalunda har — såsom på sina håll insinuerats — karaktären av något slags besparingsaktion, som till varje pris skulle lämna resultat, utan förslaget har tillkommit efter noggrann prövning av de relativa behoven av representation på olika punkter inom utrikesförvaltningen. Som vi veta kom enligt beslut i konselj den 23 september 1927 på finansministerns föredragning en på olika sätt utförd undersökning till stånd inom olika områden inom förvaltningen, huruvida ytterligare besparingar skulle kunna göras. Inom utrikesdepartementet hade man en särskild anledning att efterfölja denna uppmaning, eftersom det låg inne på mitt bord åtskilliga förslag om att förstärka representationen och således öka kostnaderna för densamma. Dels fanns förslag om återupprättande av beskickningen i Wien och dels förslag till åtskilliga åtgärder till förstärkande särskilt av den konsulära representationen i Sydamerika och i Melanamerika. Det föreföll därför angeläget, att man ägnade en samtidig prövning åt dessa krav med iakttagande av, huruvida det kunde vara möjligt att spara in på något håll vad man eventuellt hade att lägga till på ett annat. Vad särskilt angår Rumänien, faller ju denna post inom den extra staten. Och det förefaller mig, som om man beträffande de på extra stat upptagna beskickningarna vore skyldig att år från år se till, dels huruvida det fortfarande funnes behov av desamma och dels huru de lämpligen borde vara organiserade. Detta har också uttalats vid tillkomsten av dessa extra beskickningar, som betraktats såsom mera provisoriska anordningar, vilka i sinom tid antingen skulle kunna avvaras eller bli uppförda på ordinarie stat. När det då gällt att bedöma behovet av beskickningen i Bukarest, har jag för min del kommit till det resultatet, att visserligen denna beskickning lika väl som de flesta, för att ej säga alla, har sin relativa nytta. Det var endast fråga om, hur stor den nyttan var i förhållande till de kostnader, som beskickningen drager. Man hade en alldeles särskild anledning att fråga sig, huruvida i samband med återupprättandet av beskickningen i Wien en omläggning och ett förbilligande kunde äga rum i fråga om beskickningen i Bukarest, eftersom redan 1923 års besparingskommitté enhälligt föreslagit, att beskickningen i Bukarest borde upphöra. Detta förslag upptogs visserligen icke år 1924 av den dåvarande regeringen — det var baron Marks von Würtemberg, som då var utrikesminister — men detta icke alls på den grund, att man ansåg, att beskickningen i Bukarest ej kunde såsom självständig beskickning undvaras, utan därför, att regeringen ansåg, att Rumänien borde i sinom tid sammanföras med övriga beskickningar på Balkanhalvön. Men då förhållandena där ännu icke ansågos tillräckligt ordnade för att vidtaga en sådan åtgärd, lät man med hela frågan anstå. När sedan de sakkunniga, som nu sist behandlat spørsmålet om utrikesrepresentationen, haft delade meningar och ett par av dem tillstyrkt

Ang.
beskickningar
och konsulat.
(Forts.)

Ang.
beskickningar
och konsulat.
(Forts.)

borttagande av den självständiga beskickningen i Rumänien, har jag funnit mig böra uppta saken från den synpunkten, huruvida icke en *annan* omläggning än den nyssnämnda, tidigare tänkta, lämpligen kunde vidtagas. Jag har därvid utgått därifrån — vilket också antydes i propositionen — att det knappast vore mödan lönt att längre vänta på, huru förhållandena med Balkanländerna skulle komma att utveckla sig. Förhållandena där äro nu så förändrade, att man ej kan tala om Balkanländerna som en enhet, vilken lämpar sig för en samfällad representation, som man tänkt sig förut. Turkiet och dess motsatsförhållande till de övriga Balkanländerna har förändrats genom att Turkiet så gott som helt och hållet kommit ut ur Europa. Det nuvarande Rumänien är något helt annat än det gamla Rumänien, och det samma kan man säga om de övriga Balkanländerna och den politik de föra till varandra. Den har i hög grad förändrats och växlar för övrigt från år till år. Under sådana omständigheter fann jag det vara så mycket större skäl att låta riksdagen pröva — vilket den icke tidigare fått tillfälle att göra — frågan om beskickning eller icke i Rumänien, vars minister för övrigt också i avgivet yttrande förklarat sig anse, att det ingalunda vore nödvändigt att ha en minister i Bukarest, därest i sinom tid — ty han var inne på samma bog, som andra tidigare — Rumänien kunde sammanslås med övriga Balkanländer. För min del har jag då, när jag övervägt saken, fått den bestämda åsikten, att man kunde få en fullt tillfredställande representation i dessa trakter genom att sammanslå beskickningarna i Tjeckoslovakien och i Rumänien. Herr Törnkvist talade om, hur pass olämpligt detta beskickningsområde skulle bli, men jag undrar, om man ej snarare kan säga, att det nu befintliga är högst olämpligt. Nu äro Bukarest, Aten och Belgrad sammanslagna till ett enda område med kolossalt avstånd mellan orterna och delvis även mellan deras politik. Rumänien och Tjeckoslovakien höra däremot politiskt i hög grad tillsammans, och dessutom finnes en särskild anledning till deras sammanslagning däruti, att, efter vad som under utredningen och även eljest allmänt är vitsordat, ministern i Tjeckoslovakien knappast har fullt upp att göra utan mycket väl skulle kunna få sig tillagt ett ytterligare verksamhetsområde. Man har tänkt sig att ministern väl mestadels skulle uppehålla sig i Prag, men att han naturligtvis också, då så behövdes, skulle vistas i Bukarest. Man skulle samtidigt i Bukarest antingen ha en oavlönad generalkonsul — till vilken syssla det finnes lämpliga kandidater — eller också, i fall en särskild diplomatisk representant funnes nödig därstädes, använda en av de ambulatoriska legationssekreterarna eller en över stat befintlig. En sådan anordning avser propositionen vid denna riksdag även på andra punkter att underlätta. Personligen har jag icke kunnat se saken på annat sätt än att vi därmed skulle få ungefär lika god representation i Rumänien, helst efter det att Wienbeskickningen blivit återupprättad, samtidigt med att statsverket besparades en betydande kostnad. Anser emellertid riksdagen, som nu beretts tillfälle att pröva saken, att vi ha råd att hålla oss med en särskild beskickning också i Bukarest — ja, naturligtvis ha vi råd, men det beror ju på hur man bedömer de relativa behoven — så icke kan utrikesförvaltningen ha något direkt att invända häremot.

Jag medger, att det finns ett skäl, som talar för att i Bukarest bibehålla åtminstone någon diplomatisk representation, ehuru jag hade tänkt mig, att det skulle räcka med en legationssekreterare såsom tillfällig chargé d'affaires. Detta skäl är, att affärerna i dessa trakter vanligen skötas genom underhandlingar med regeringen eller andra statsmyndigheter, och vid dylika underhandlingar blir det givetvis lättare att med diplomatisk hjälp komma i kontakt med de personer, som man skall underhandla med. Sådan hjälp kan kanske rent av vara nödvändig för att över huvud taget inleda en förhandling.

Jag har angivit i propositionen såsom vägledande för bedömande av be-

hovet av befattningar på olika platser, att man skall överväga, i vad mån en viss post kan anses vara till direkt gagn för svenska intressen. Att ha en diplomatisk observationspost i ett land, vars utrikespolitiska förhållanden icke kunna förväntas få någon större betydelse för vårt land, har jag icke ansett vara motiverat. Detta uttalande har ägt en direkt hänsyftning på Rumänien. Jag vill bestämt påstå, att huru intressant det än kan vara att följa dess politiska förhållanden, de icke ha någon direkt inverkan på vårt eget läge. Så pass goda upplysningar om de politiska förhållandena och utvecklingen i Rumänien kunna vi dessutom få från annat håll, att politiska skäl icke tillräckligt motivera att vi hålla en minister därstädes.

Vad åter handelsintressena angår, är det åter så, som herr Nylander erkände, att vi ännu icke hava några större affärer på Rumänien. I propositionen finns intagen en jämförelse mellan vår handel på Grekland, å ena sidan, och med Rumänien, å andra sidan, och man finner därav, att vår handel med Grekland, där vi icke ha någon minister, är mycket större än med Rumänien. Jag upprepar emellertid att det är en viss fördel — det är jag den förste att vitsorda — att i det slag av affärer, som där ofta bedrivs och som förutsätta koncessionsförhandlingar, ha hjälp av en diplomatisk myndighet.

Herr Törnkvist har läst propositionen så, att jag icke ens skulle ha påyrkat, att den ifrågavarande ministerposten skulle indragas. Det må vara sant så till vida, som jag i min motivering närmast överlämnat åt riksdagen att taga ställning med stöd av den upplysningen om min egen ståndpunkt, att jag visserligen ansåge platsen relativt nyttig men ingalunda nödvändig. Av klämman och beräkningen av utgifterna har ock bort framgå, att jag yrkar på postens indragning. Syftet med propositionen har emellertid främst varit att ge riksdagen tillfälle att pröva saken. Det har nu riksdagen fått. Det heter ju, att man icke skall titta given häst i munnen. Är det så, att kammaren anser, att posten är av den vikt, framför allt ur kommersiella synpunkter, att den bör bibehållas, så icke skall jag fälla alltför bittra tårar över utgången.

Chefen för finansdepartementet herr statsrådet **Lyberg**: Herr talman! Jag skall icke tillåta mig uttala någon mening angående beskickningens i Bukarest vara eller icke vara, men i anledning av den anslagshöjning, som utskottet nu ifrågasätter, anser jag mig skyldig begagna tillfället att ge uttryck åt mina bekymmer för budgeten.

Efter vad hittills kommit till synes och efter vad jag i övrigt fått mig bekant angående utskottens arbete, förefinnes i år en utpräglad tendens hos de anslagsgranskande utskotten att tillmötesgå framställda anslagskrav i större omfattning än Kungl. Maj:t ansett sig kunna göra. Det är kanske upp- och nedvänt, att en regeringsmedlem beklagar sig över att svenska riksdagen är för generös. Jag vill emellertid erinra om att under remissdebatten i år i denna kammare uttalades undran, om de i statsverkspropositionen föreslagna skatte- och taxesänkningarna kunde upprätthållas under kommande budgetår. Jag lämnade i anledning härav en del uppgifter om dessa möjligheter, därvid jag bland annat pekade på den utsikt till kostnadsminskningar, som det igångsatta besparingsarbetet gav oss. Jag slutade med att säga, att jag icke trodde vi behövde misströsta, »under förutsättning nämligen att icke konjunkturen högst väsentligt försämrades, och att icke riksdagen bleve alltför frikostig med anslag, eller någon annan lika oberäknelig faktor komme att vända upp och ned på det hela».

För min del börjar jag misströsta. Det förhåller sig ju så, att regeringen i år har i många fall gått in för nya anslag och för höjda anslag. Mången

Ang.
beskickningar
och konsulat.
(Forts.)

Ang.
beskickningar
och konsulat.
(Forts.)

har till och med ansett, att detta skett i alltför stor utsträckning. I en mängd fall hava emellertid vederbörande fackministrar låtit sig övertygas om att de höga skatterna och hänsynen till framtiden nödvändiggjorde större återhållsamhet och mindre anslagshöjningar än vad de kanske eljest funnit sig uti. Genom förenklingar och andra praktiska anordningar ha de därjämte sökt att i varje särskilt fall tillgodose det förefintliga behovet med den minsta möjliga kostnad utan att ändamålet äventyrades.

Utsikten att det månadslånga och sega arbetet att hålla utgiftssidan nere nu blir förspillt, må kanske ursäktas, att jag blandar mig i något, som eljest kanske anses vara riksdagens ensak: att ställa till Kungl. Maj:ts förfogande medel i betydligt större utsträckning än Kungl. Maj:t själv bett om. Jag vill icke ifrågasätta annat än att de anslagsgranskande utskotten kunna giva goda skäl för den ena eller den andra av de ifrågasatta anslagshöjningarna. Jag vill lämna detta därhän och endast erinra om vad utrikesministern nyss antydde, nämligen att det behjärtansvärda alltid är relativt, och att även staten måste i viss mån rätta munnen efter matsäcken.

Om riksdagen planlöst — som med sättet för statsregleringsarbetets utförande inom riksdagen lätt blir fallet — går in för den ena anslagshöjningen efter den andra, om, när Kungl. Maj:t förordar en anslagshöjning på en kvarts miljon, riksdagen kanske går in för en anslagshöjning på ytterligare en halv miljon, om på punkt efter punkt anslagshöjningar ske, med 50.000 kronor här, med 100,000 där, med 200,000 där och med 500,000 där, om riksdagen avvisar ifrågasatta besparingsåtgärder, därför att dessa icke fått ämbetsbyråkratisk prägel och sanktion, om riksdagen pressar upp utgiftssidan och detta, som i regel är fallet, får sina konsekvenser med avseende å kommande års riksstater, så är det fara värt, att hela budgetförslaget trasas sönder, och att icke endast de ifrågasatta skatte- och taxesänkningarna icke kunna upprätthållas under senare budgetår, utan att de icke ens för det nästkommande budgetåret kunna bli verklighet.

Denna fara är så mycket större, som de långvariga arbetskonflikterna givetvis hota att minska inkomstsiffrorna, detta även i vad angår nästa budgetår. I det sista hänseendet bör särskilt ihågkommas, att gruvkonflikten är ägnad att direkt influera på en av de stora inkomstposterna, den som vi räknat med från malmbolaget eller 14.5 miljoner kronor. Det är fara värt, att den posten kommer att väsentligt reduceras.

Jag har, herr talman, velat uttala mina bekymmer för särskilt det föreliggande budgetförslaget. Jag har ansett mig pliktig att göra det på detta relativt tidiga stadium av riksdagsarbetet, och jag har vågat göra det, ehuru jag icke har så stora förhoppningar om att vinna gehör; och jag har gjort det, därför att det åtminstone icke skall kunna sägas, att riksdagen icke haft ögonen öppna för den eventuella situationen.

Herr **Törnkvist** i Karlskrona: Herr talman! Det gläder mig, att excellensen erkände åtminstone den ungefärliga riktigheten av mitt sätt att läsa propositionen, och jag har i anledning av excellensens anförande icke något särskilt att tillägga. Jag skall däremot be att få säga några ord med anledning av herr finansministerns nu framförda synnerligen pessimistiska anförande.

Jag förstår ju mycket väl, och det torde jag icke vara ensam om, att finansministern måste hysa en pessimistisk uppfattning rörande möjligheterna för det arbete, som han, icke för det närmast liggande budgetåret utan för det därefter kommande, har att utföra. Jag är emellertid icke alldeles säker på att denna pessimism lämpligen borde uttalas på denna punkt. Väl är det så, att man här i utredningen rent siffermässigt anger, att man på

indragning av beskickningen i Bukarest skulle spara i runt tal 40,000 kronor, men jag är övertygad om att de, som ha angivit denna siffra och fört fram den, icke äro så alldeles säkra på att den ger ett riktigt uttryck för vad som i verkligheten kommer att sparas. Det finns en mängd faktorer, som äro ovägbara och som icke på förhand kunna bestämmas. Jag vill endast påpeka, att även om vi draga in beskickningen i Bukarest, kunna vi icke lägga den alldeles öde, utan vi måste med hänsyn till landets intressen upprätthålla vissa förbindelser med Bukarest från annan ort. Om dessa förbindelser komma att upprätthållas genom resor och dessa komma att ske ofta, kan det mycket väl hända, att fastän vi offra den direkta placeringen, kostnaderna i alla fall bliva lika stora. Därom vet man i nuvarande stund ingenting. Sålunda kan man icke såsom ett hållbart skäl åberopa besparingar såsom skäl för att indraga denna beskickning.

Ja, herr talman, så ligger frågan enligt utskottets uppfattning, och jag ber ännu en gång att få hemställa om bifall till utskottets hemställan.

Herr Lindman: Herr talman! När man hörde hans excellens herr utrikesministerns anförande, fick man den uppfattningen, att han visserligen föreslagit, att denna post skulle indragas — det framgick av siffrorna i propositionen, sade han — men att han på det hela taget överlämnade denna sak till riksdagen att själv avgöra. Nu har utskottsmajoriteten gjort sitt val och ställt sig på den ståndpunkten, att posten i fråga skall bibehållas. Då kom emellertid herr finansministern och framförde en varning häremot ur besparingsynpunkt. Om riksdagen på detta sätt ginge ifrån Kungl. Maj:ts förslag på punkt efter punkt, så befarade han, att det till sist skulle gå galet med statsregleringen.

Jag vill nu för min del säga, att det förefaller mig, som om hans erinran väl ändå icke är absolut behöfvlig, åtminstone icke när det gäller det nu föreliggande anslaget. Det är ju möjligt, att det kommer anslag, som kunna betyda mera, och där hans varning kan vara på sin plats. Här är den emellertid föga påkallad. Först och främst är det väl så, att statsutskottet vakar över de anslagsökningar, som utskottet föreslår riksdagen att vara med om, och även ser till att det på sina håll kommer att ske minskningar. Jag undrar därför, om man har någon anledning att i detta ögonblick verkligen befara, att de sammanlagda utgifterna komma att visa ökning. Det känner jag visserligen icke men jag är dock närmast övertygad om att så icke är fallet i nuvarande ögonblick.

Vidare är det ju här även en annan sak att taga i betraktande, nämligen att den ifrågasatta besparingen på cirka 40,000 kronor skulle, om denna post bibehålles, komma att motvägas av att man har förhoppningar om att den skulle medföra någon nytta för svensk export. Om beskickningen indrages, kommer det ju också till utgifter för resor och annat. Slutligen kan jag icke underlåta att tänka på att jag för några år sedan stod på denna plats och talade emot indragningen av beskickningen i Wien. Jag förfäktade energiskt, att den skulle bibehållas. Den blev emellertid indragen, och, herr talman, vad följde därav ur kostnadssynpunkt? I saksynpunkt upprätta vi den nu igen; således förhastade vi oss då. Hur mycket pengar kostade de förflyttningar, som voro en följd av indragningen av beskickningen i Wien? Jag tror, att jag kan säga, att det troligen icke var mindre än 100,000 kronor, som detta medförde i utgifter. I varje fall kan jag alldeles bestämt påstå, att det icke var mindre än 80,000 à 90,000 kronor, ty så långt kan man följa kostnaderna för förflyttningarna. Sedan är det klart, att det skedde en del förflyttningar, som möjligen berodde även på detta, ehuru jag icke säkert kan säga det. Man frågar sig då, vad som i liknande hänseende kan följa av en indragning av beskickningen

*Ang.
beskickningar
och konsulat.
(Forts.)*

Ang.
beskickningar
och konsulat.
(Forts.)

i Bukarest. Ministern i Bukarest skall väl flyttas till någon annan plats och erhålla flyttningersättning, och förflyttningarna inskränka sig troligen icke bara till honom.

Jag tycker, att när beskickningen i Bukarest inrättades för så pass kort tid sedan, bör man icke redan nu och i varje fall icke på det material för bedömandet, som nu föreligger, skrida till en indragning. Att kommerskollegium och en del andra ha förordat beskickningens bibehållande stärker helt naturligt ytterligare den ståndpunkt, som vill se densamma bibehållen.

Jag har endast velat uttala detta, herr talman.

Herr Rydén: Herr talman! Jag begärde ordet i anledning av herr finansministerns yttrande för att säga, att jag tror, att den målning, som han gav av budgetläget för närvarande, var i hög grad ensidig och ägnad att ge de kammarledamöter, som icke varit i tillfälle att hålla budgetarbetet ständigt för ögonen, en alltför pessimistisk föreställning. Sådana ökningar av budgetanslagen ha icke förekommit, att de rubba regeringens finansplan, och allra minst kan så vara fallet med ett anslag av den ringa omfattning, som det här är fråga om. Jag kan för min del icke tänka mig annat än att avsikten med herr finansministerns anförande var att så att säga »lägga till rätta» för onsdagens debatt i vägfrågan; han nämnde just det belopp, med vilket statsutskottet där höjt Kungl. Maj:ts förslag. Det hade kanske varit av större omedelbar effekt för budgeten, om finansministern sagt vad han nu yttrade nästa onsdag i stället. Jag hoppas, att han då blandar sig med energi i debatten, ty där gäller det verkliga anslagshöjningar.

I sakfrågan vill jag säga, att jag tror det vore klokt av riksdagen att någon gång betrakta frågan om utrikesdepartementets organisation såsom relativt definitiv. Genom att på detta sätt draga in en beskickning ett visst år, upprätta den på nytt ett annat år, låta en tredje indragas i stället o. s. v. skapa vi beträffande vår utrikesorganisation ett visst släktttycke med vad som utmärker en del av de nyskapade republikerna i Europa — av helt andra skäl än de som i varje fall här framträda såsom tvingande. Jag tror det är önskvärt, att Sverige nu ser till, att landet får en viss fasthet i sin utrikesorganisation, så att staterna ute i Europa veta, att på det och det stället har Sverige en beskickning och där även ämnar upprätthålla den, så att det bara icke är fråga om representanter, som äro ditskickade mer eller mindre tillfälligt för att företräda svenska intressen. Om nu kammaren, såsom jag antager, bifaller statsutskottets hemställan, skulle jag vilja uttala den förhoppningen, att man sedermera låter vår utrikesorganisation vara någorlunda i fred, sådan som den efter åtskilligt experimenterande blivit. Jag tillåter mig yrka bifall till utskottets hemställan.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena Löfgren: Herr talman! I anledning av herr Rydén's yttrande vill jag endast erinra om att beskickningen i Bukarest liksom en del andra beskickningar äro uppförda på extra stat och att så uttryckligen skedde under den förutsättningen, att regeringen och riksdagen efter hand skulle pröva behovet av desamma. När ett sådant behov icke längre funnes, skulle beskickningen indragas eller eventuellt sammanslås med andra, och om återigen ett mera definitivt behov befunes föreligga, skulle man se till att beskickningen bleve satt på ordinarie stat. Det är det förhållandet, att vi här ha att göra med en beskickning på extra stat, som föranlett mig att icke hysa alltför stora betänkligheter mot en rubbning, särskilt som jag trott mig finna, att en något så när jämngod för att icke säga fullt lika god anordning som den nuvarande kunde trots denna rubbning vinnas med mindre kostnad.

Vad kostnaderna beträffar är det sant, såsom herr Lindman säger, att när

man gör upp kalkylerna, får man räkna med de utgifter, som äro förenade med indragningsåtgärderna. Skillnaden är emellertid den, att dylika utgifter utgöra en engångskostnad och att det här gäller en framtida besparing på längre sikt.

Ang.
beskickningar
och konsulat.
(Forts.)

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på bifall till det av herr Bengtsson i Norup under överläggningen framställda yrkandet; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 2—12.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 7.

Ä föredragningslistan var vidare upptaget andra lagutskottets utlåtande, nr 21, i anledning av väckt motion angående utsträckning av tiden för hållande av tillträdessyn å vissa arrenden.

Ang.
utsträckning
av tiden för
hållande av
tillträdessyn å
vissa arrenden.

I en inom första kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 165, vilken behandlats av andra lagutskottet, hade herr *Georg Dahl* föreslagit, att riksdagen ville vidtaga sådan ändring i övergångsbestämmelserna i norrländska och allmänna arrendelagarna, att beträffande bolags- och därmed jämställda arrenden, vilka lydde under norrländska arrendelagen eller allmänna arrendelagen, §§ 45—54, tiden för hållande av tillträdessyn utsträcktes till den 14 september 1929 beträffande alla arrendeavtal, som inginges under loppet av 1928, samt att det måtte ankomma på vederbörande utskott att närmare utforma en dylik ändring i de båda lagarna.

Utskottet hemställde, att riksdagen i anledning av förevarande motion måtte för sin del antaga följande

L a g

om utsträckt tid i vissa fall för hållande av tillträdessyn beträffande arrende.

Härigenom förordnas, att utan hinder av vad i 2 kap. 11 § lagen den 14 juni 1907 (nr 36 s. 1) om nyttjanderätt till fast egendom samt 12 § lagen den 25 juni 1909 (nr 57 s. 2) om arrende av viss jord å landet i Norrland och vissa delar av Svealand är stadgat skall gälla som följer:

Skall enligt arrendeavtal, med avseende varå gäller vad i lagen om nyttjanderätt till fast egendom är särskilt stadgat om jordbruksarrenden under bolag och med dem likställda jordägare, tillträde ske före utgången av år 1928, må tillträdessyn med laga verkan hållas till och med den 30 juni 1929, ändå att den äger rum senare än sex månader efter tillträdesdagen.

Lag samma vare, därest inom de delar av riket, i vilka lagen om arrende av viss jord å landet i Norrland och vissa delar av Svealand före den 1 augusti 1927 icke gällde, tillträde enligt avtal, därå nämnda lag är tillämplig, skall ske före utgången av år 1928.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen, enligt därå meddelad uppgift, från trycket utkommit i Svensk författningssamling, och gäller jämväl beträffande arrendeavtal, som slutits före lagens ikraftträdande.

Vid utlåtandet voro fogade reservationer:

av herr *Ödström*; och

Ang.
utsträckning
av tiden för
hållande av
tillträdessyn å
vissa arrenden.

av herr *Pettersson* i Hällbacken, som med instämmande av herr *Hage* hemställt, att riksdagen måtte för sin del antaga följande

L a g

(Forts.) *om utsträckt tid i vissa fall för hållande av tillträdessyn beträffande arrende.*

Härigenom förordnas — — — lika med utskottet — — — som följer:

Skall enligt — — — jordägare, tillträde ske före utgången av april månad 1928, må tillträdessyn med laga verkan hållas till och med den 31 oktober 1928, ändå att — — — efter tillträdesdagen.

Lag samma vare, — — — före utgången av april månad 1928.

Denna lag — — — lagens ikraftträdande.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade:

Herr *Pettersson* i Hällbacken: Herr talman! Att genom en motion påyrka ändring av en nyss antagen lag är på sätt och vis ingen ny företeelse i riksdagen. Det händer ju ibland, att innan en lag hunnit tillämpas man föreslår ändringar i densamma. Men den ändring, som det här gäller och som utskottet föreslår i anledning av den av herr *Dahl* väckta motionen, är av den art, att jag och en annan ledamot av utskottet ansett, att den icke borde vinna riksdagens bifall, varför vi reserverat oss för ett annat förslag.

Som kammaren torde erinra sig, antog riksdagen under fjolåret en ny arrendelag efter rätt ingående debatter. Denna lag torde i viss mån komma att bereda arrendatorerna betydligt tryggare förhållanden än tidigare. När myndigheterna yttrade sig över det lagförslag, som låg till grund för lagen, framhölls det, förutom att lagen var nödvändig, att det vore önskligt att de tillträdessyner, som vore förbundna med arrendena enligt lagen, borde äga rum så snart som möjligt. Riksdagen beslöt också med stöd av myndigheternas yttranden, att synerna skulle förrättas före den 14 september i år. Nu har utskottet föreslagit, att tiden för syneförrättningarnas hållande skulle utsträckas till sommaren nästa år, nämligen t. o. m. den 30 juni 1929. Det är visserligen sant, att i en hel del fall svårigheter kunna möta att förrätta syn redan till den 14 september 1928. Men att å andra sidan utsträcka tiden för synerna så långt som här är fråga om och på grundval endast av en motion, vilken icke är baserad på sådan utredning, som man brukar fordra för en lagändring, kan väl icke vara rådligt. Man skulle möjligtvis kunnat önska, att det framställts något förslag om en annan framkomlig väg att lösa dessa svårigheter. Inom utskottet har också den tanken varit uppe, att man skulle gå in för att tillåta dispens i vissa fall, där förhållandena påkallade det, så att en rätt till utsträckning av tiden för syneförrättningarna medgäves i denna ordning. Men dispensförfarandet har ansetts möta så stora svårigheter, att man icke velat gå med på detsamma.

Det är av utomordentlig betydelse, att ifrågavarande syneförrättningar hållas så tidigt som möjligt, så att å fastigheterna vidtagna och gjorda förbättringar nöjaktigt kunna bedömas och värderas. Utskottet säger också, att förbättringarna böra vid syneförrättningarna värderas och gottskrivas arrendatorerna. Men den som något känner till det praktiska förfarandet härvidlag måste säga sig, att det är synnerligen vanskligt att bedöma värdet av förbättringarna, om de företagits långt tidigare. Under sådana förhållanden bli svårigheterna än större, om man utsträcker tiden utöver vad som bestämdes vid fjolårets riksdag.

I föreliggande fall gäller det nu ofta arrendejord, som i många fall kan vara

i dålig hävd. Arrendatorer på sådana fastigheter måste väl i regel praktiskt ställa sig in på att, därest vederbörande jordägare anse, att syn icke skall förrättas förrän påföljande år, de skola kunna draga sig fram med jordbruket tillsvidare, under det att de icke bry sig om de förbättringar å fastigheterna, som egentligen borde vidtagas, då de frukta för att förbättringarna icke komma att beaktas vid syneförrättningar och arrendatorerna sålunda icke finge valuta för det nedlagda arbetet. Den uppfattningen är nog som sagt ganska stadgad, att det är synnerligen svårt att värdera förbättringar, som ägt rum på ett tidigt stadium. Lagrådet har också vid yttrande över fjolårets förslag till arrendelag framhållit detta förhållande. Det är som jag nämnde icke ovanligt, att fastigheten är synnerligen dåligt skött, vare sig det gäller stängsel eller hävd; särskilt stängsel måste ju arrendatorerna avhjälpa för att kunna släppa sina djur på bete. Skall nu syneförrättningen företagas ett påföljande år, blir det än svårare att bedöma de förbättringar som ägt rum, än om förrättningen sker under samma år, som avtalet slutits.

Det egentliga skäl, som åberopas av utskottet för synernas framflyttande till 30 juni 1929, är, att det i ett fåtal socknar finns ett stort antal bolagsarrenden och att det just beträffande dessa möter svårighet att förrätta syn till den 14 september i år. Ja, det är givet, att man måste tillmäta detta argument ett visst värde, men om man förlänger tiden med 1 1/2 månad, d. v. s. till den 31 oktober i år, så är jag övertygad om att ifall den goda viljan förefinnes möjlighet skall erbjuda sig att inom nämnda tid förrätta de syner som behövas. Utsträckningen av tiden för synerna till nästa år kunna leda till att jordägarna i många fall komma att uppskjuta synerna, även om de icke alls hade några skäl därför, under det att de jordägare, som ansågo det lämpligt att innevarande år föranstalta om syneförrättningar, komme att företaga dem redan den sommar som nu instundar. Ur arrendatorns synpunkt skulle i varje fall, så vitt jag kan förstå, en utsträckning av tiden till nästa år bli ofördelaktig. Den tid, som då kan komma i fråga eller från det att tjällossningen är över t. o. m. den 30 juni, är ju mycket kort. Det kan också hända, att man kommer att resonera som så, att då nu tiden för synens hållande är utsträckt till nästa år, så är det icke så brådskande med saken i år utan kan anstå till år 1929, vilket i sin tur många gånger komme att medföra, att man just finge vad som ifrågavarande lagändring velat förebygga, nämligen en massa syneförrättningar hopade på en kort tid. Detta skulle medföra stora svårigheter framför allt för jordbrukarna, om synerna hopa sig till den bråda vårsånings-tiden.

Jag kan alltså, herr talman, icke finna något skäl, som talar för en utsträckning av tiden för syneförrättningar på det sätt som utskottet föreslår. Där emot anser jag, att det förslag, som jag tillätit mig att reservationsvis foga vid utskottsutlåtandet, mera är ägnat att vinna riksdagens bifall. Jag tillåter mig alltså att få yrka bifall till den av mig vid utlåtandet fogade reservationen.

Herr Öberg: Herr talman! Den utförliga redogörelse, som andra lagutskottet lämnat rörande behovet av utsträckt tid för hållande av syner enligt arrendelagen, bör vara tillfyllestgörande såsom bevis för att den nu lagfästa tiden i sådant hänseende verkligen är för kort och att det är behövt att en ytterligare tidsfrist medgives, så att arrendelagen kan bli så effektiv som möjligt och kan fylla sin avsedda uppgift.

Det måste sägas vara av utomordentligt stor betydelse, att vid utlämnandet av jord åt en arrendator jorden i fråga blir så utförligt bedömd och beskriven, som möjligt är, och detta måste ske genom en syneförrättning, som skall företagas, innan arrendebestämmelserna träda i kraft, ty om så icke sker, är det

*Ang.
utsträckning
av tiden för
hållande av
tillträdesöyn å
vissa arrenden.
(Forts.)*

Ang.
utsträckning
av tiden för
hållande av
tillträdessyn å
vissa arrenden-

(Forts.)

fara värt, att det i många fall icke blir någon egentlig reglering av arrendena och att det, man velat vinna genom arrendelagens tillkomst, icke vinnes.

Innan andra lagutskottet tog ställning till detta spörsmål, fann utskottet sig föranlåtet inkalla en sakkunnig person, som varit anlitad vid arrendelagens tillkomst och som sålunda kan sägas hava på ett intimt sätt sysslat med de bestämmelser, som genom riksdagens beslut blivit nedskrivna såsom lag. Då man sålunda sökt få fram vittnesbörd från en person, som må sägas vara expert på området, så måste väl däri ligga ett bevis på att utskottet gått sorgfälligt tillväga. Denne expert förklarade inom utskottet, att han för sin del icke kunde se några egentliga olägenheter av den tidsfrist, som ifrågasattes, men att det väl för arrendatorerna kunde vara till stor skada, därest icke syn hann i föreskriven tid förrättas, då de ju därigenom icke bleve i tillfälle att utkräva den gottgörelse och den ersättning, som genom arrendelagstiftningen annars kunde i vissa fall beredas dem. Då det är på det sättet, att arrendatorerna äro de, som äro mest i behov av den tidsfrist, som begäres, för att förhållandena skola bli så väl ordnade som möjligt samt de skola kunna komma till sin rätt och kunna utnyttja de förmåner, som genom arrendelagstiftningen ifrågasattes, då bör det väl även för kammaren vara angeläget att följa utskottet i dess ståndpunkttagande, då det genom sitt förslag om förlängd tid velat hjälpa arrendatorerna.

Utöver detta synes det mig egentligen icke behöva sägas något. Det som är det väsentligaste vid avgörandet härvidlag och det som kammaren särskilt bör fästa sig vid, innan kammaren bestämmer sig, är, huruvida den tidsbestämmelse, som i arrendelagen fastställts, är tillräcklig eller icke. Tager kammaren hänsyn till vad som i detta fall genom utskottet ådagalagts, måste det vara klart för var och en, att tidsbestämmelsen är för kort, och därför har majoriteteten inom utskottet funnit sig böra förfara på sätt, som föreslås i lagutskottets nu till behandling föreliggande utlåtande.

Jag hemställer därför, herr talman, om bifall till utskottets hemställan.

Herr Pettersson i Hällbacken: Herr talman! Jag vill mot den siste ärade talaren säga, att det såväl för arrendatorn som ur allmän synpunkt är fördelaktigast, att en syneförrättning kan äga rum på så tidigt stadium, att man kan bedöma de förbättringar, som ägt rum på jordbruksfastigheten, sedan den samma tillträtts, men enligt herr Öbergs uppfattning skulle arrendatorerna åter gynnas mera genom utskottets förslag att ännu längre utsträcka tiden för laga syn. Jag tror emellertid icke, att man kan göra gällande att så kommer att bli förhållandet. Ett borde vi emellertid vara överens om, och det är, att det ur jordbrukets synpunkt för arrendatorernas vidkommande och, jag må säga, även ur samhällets synpunkt är bäst, att en sådan syneförrättning äger rum så snart som möjligt och om möjligt under det år avtalet träffas, alltså under år 1928. Som stöd för den uppfattningen kan jag mot herr Öberg anföra jordsakkunniga, vilkas yttrande återopas i den proposition, som i detta ämne avlämnades av Kungl. Maj:t vid fjolårets riksdag. Där gingo de jordsakkunniga in för att bestämma tiden till den 14 september 1928.

Jag vill även uppfriska minnet hos den siste ärade talaren med en erinran om att samme motionär, som nu motionerat om så långt utsträckt tid, även i fjol avgav en motion i samma fråga men att han där intet hade att erinra mot det förslag, som den kungl. propositionen då innehöll, rörande tiden för synernas hållande. Nu har man helt plötslig kommit underfund med att den tid, som riksdagen då bestämde, är så knapp att tiden föreslås utsträckt till mitten av nästa år, och detta innan ens lagen trätt i praktisk tillämpning.

Med hänvisning till vad som anförts i reservationen och vad jag i denna sak i debatten framhållit anser jag, herr talman, att det är tillräckligt att tiden för

hållande av tillträdessyner utsträckes med en och en halv månad, från den 14 september till den 31 oktober, men kan icke vara med om att sätta tiden så långt fram, att den går in på det kommande året, in i juni månad.

Jag vidhåller alltså, herr talman, mitt yrkande om bifall till reservationen.

*Ang.
utsträckning
av tiden för
hållande av
tillträdessyner
å
vissa arrenden.*

(Forts.)

Herr Magnusson i Skövde: Herr talman! Det är ingen som bestrider, att det är till fördel, att synen sker så fort som möjligt, men å andra sidan kan det icke bestridas, att det är till nackdel om tidsbegränsningen blir så knapp, att synen icke kan ske inom föreskriven tid. Man har haft att välja mellan dessa bägge saker, och då har utskottsmajoriteten funnit sig böra välja alternativet en förlängd tid, så att dessa laga av- och tillträdessyner verkligen kunna hållas. Jag tror, att det skälet är så vägande, att man måste behjärta detsamma, och den, som gör sig besvär att genomläsa utskottsutlåtandet, finner, att det föreligger en del fall, där det måste förekomma så många syner, att det möter svårigheter att inom den tidsram, som lagen för närvarande bestämmer, hinna verkställa alla sådana.

Nu söker reservanten här frambära alla möjliga och omöjliga skäl för sin ståndpunkt och säger, att det skulle möta praktiska svårigheter att på våren nästa år förrätta syn, då synemännen skulle vara upptagna med en del andra göromål. Det är riktigt, men det är just dessa praktiska svårigheter, som varit bestämmande för utskottsmajoriteten, nämligen att de personer, som äro kunniga och lämpliga att verkställa dessa syneförrättningar, icke skulle vara i tillräcklig mån lediga att hinna verkställa synerna inom den bestämda tiden.

Vidare har herr Pettersson i Hällbacken i sitt första anförande gjort gällande, att det skulle vara någonting rent av märkvärdigt eller mindre lämpligt att vidtaga en lagändring utan föregående vederbörlig utredning och förberedelser. Är detta märkvärdigt, när det gäller utskottsmajoritetens förslag, är det lika märkvärdigt i fråga om det förslag, som framställts av herr Pettersson i Hällbacken, som också i sin reservation föreslår en lagändring. Det må icke anses vara en större styggelse om lagutskottet föreslår en ändring, än om herr Pettersson i Hällbacken gör detsamma. Det må väl ändå sägas vara förnuftigt vidtaga ändring då herr Pettersson i Hällbacken själv erkänner, att en utsträckning av tiden är nödvändig. Han föreslår emellertid tidsutsträckningen så knapp, att den sannolikt bleve otillräcklig. Utskottet har därför föreslagit längre tid än herr Pettersson men kortare än den, som motionären föreslagit, och jag tror, att utskottet handlat fullkomligt riktigt.

Då herr Pettersson vidare säger, att motionären frambar en motion i arrendelagsfrågan i fjol men icke då talade om denna sak, så är det kanske att begära väl mycket. Det är icke alla, som äro utrustade med profetians gåva, och det var icke så lätt att i fjol utan vidare förutse, att tiden skulle bli för knapp för att verkställa synerna. Nu har man samlat erfarenhet, och det har visat sig, att tiden sannolikt blir för knapp.

Det är anledningen, varför motionären nu kommit med sitt yrkande, och detta bör också vara en anledning för riksdagen att bifalla utskottets hemställan, vartill jag, herr talman, yrkar bifall.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den av herr Pettersson i Hällbacken avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 8.

Vid härpå skedd föredragning av andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 1, i anledning av väckt motion, II: 316, angående vissa proces-

suella föreskrifter rörande bestraffningsformen varning, i vad angår statens befattningshavare, biföll kammaren utskottets hemställan; och skulle, jämlikt § 63 riksdagsordningen, detta beslut genom utdrag av protokollet delgivas första kammaren.

§ 9.

I fråga om en rationell kraftförsäljningspolitik vid statens kraftverk.

Till behandling upptogs nu andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 4, i anledning av väckt motion angående införande av ändamålsenligare taxor och utarbetande av plan för en rationell kraftförsäljningspolitik vid statens kraftverk.

I en inom andra kammaren väckt till dess fjärde tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 408, hade herr *Anderson* i Storegården *m. fl.* föreslagit, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla om skyndsamt utredning angående införande av ändamålsenligare taxor och utarbetande av plan för en rationell kraftförsäljningspolitik vid statens kraftverk.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Uti en vid utlåtandet fogad reservation hade herrar *Lilliecreutz*, *Persson* i Falla och *Aronson* förklarat sig anse, att utskottet bort hemställa, att andra kammaren måtte för sin del besluta, att riksdagen i anledning av ovanberörda motion ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte skyndsamt låta verkställa utredning angående införande av ändamålsenligare taxor och utarbetande av plan för en rationell kraftförsäljningspolitik vid statens kraftverk.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid anförde:

Herr **Persson** i Falla: Herr talman! Den föreliggande frågan har ju under många år och vid många tillfällen oroat riksdagens samvete. Som kammaren finner, är vid utskottsutlåtandet fogad en reservation, vilken innebär ett yrkande, som något avviker från utskottet.

I utskottsmotiveringen säges, att här hava inga nya skäl åberopats för det ånyo framförda kravet på en utredning av denna fråga. Det är fullkomligt riktigt. Jag har kanske egentligen icke någon anledning att föra motionärernas talan, men jag förmodar, att orsaken, varför motionärerna än en gång återkommit, är den, att motionärerna ansett, att de skäl, som förut åberopats, äro så bärande och hållbara, att de mycket väl duga även i år. De skäl, som motionärerna och även reservanterna stödjat sig på, äro klart angivna i reservationen. Jag skall emellertid i korthet angiva de väsentligaste.

Det är klart, att under de ofantligt skiftande förhållanden, varunder distributionsföretagen ute på landsbygden arbeta, förhållanden som äro vida mer skiftande och olika än de som göra sig gällande inom samhällena och inom industrien i allmänhet, där elektrisk kraft brukas, det är klart, säger jag, att under alla dessa mycket skiftande förhållanden kan icke rimligtvis en enda taxeform uppfylla de fordringar, som man har att ställa på en sådan taxa. Man behöver ett flertal olika taxetyper för att kunna under olika förhållanden och på olika orter arbeta med den elektriska kraften på ett fördelaktigt sätt. Det är en av de väsentligaste anledningarna till att här framställts yrkande på att denna fråga, d. v. s. frågan om taxor och villkoren för erhållande av elektrisk energi från statens kraftverk, nu bör tagas under förnyad allvarlig omprövning. Det är så mycket större anledning att nu gå in för den saken, som vattenfallsstyrelsen år 1917, då landsbygdens elektrifiering genom statens för-

sorg sattes i gång, i sitt yttrande till jordbruksutskottet över det sätt, varpå I fråga om en staten dittills arbetat och arbetade på detta område, angav, att landsbygden rationell kraft- skulle ha att välja mellan två olika taxetyper, den s. k. kilowattimmetaxan och försäljnings- en annan taxa av samma typ som den, efter vilken industrier och samhällen politik vid hade att köpa sin kraft, den s. k. effekt- eller maximaltaxan, vilken angav ett statens kraft- pris av 8 kronor per kilowatt plus 1.75 öre per kilowattimme. Sedermera verk. blev det emellertid så, att endast den förra taxeformen, kilowattimmetaxan, blev tillåten för abonnenterna ute på landsbygden, under det att effekttaxan icke alls kom i fråga. Det är för en återgång till vad som utfästes 1917 och till det arbetssätt och till de priser, vilka då voro rådande, som motionärerna och även reservanterna här vilja gå in, d. v. s. icke en sådan återgång, att man skulle fordra strikt samma pris, som gällde 1917 och tiden därförut, utan en sådan, att man inom distributionsföreningarna skulle ha möjlighet att använda taxor av de olika typer, som då användes, och därigenom på ett rationellt sätt hus- hålla och arbeta med kraften samt genom en ökad förbrukning komma ned till bättre priser och till priser, som om än icke fullt jämförliga med, dock i någon mån kunde närma sig dem, för vilka industrien och samhällena kunna köpa sin kraft.

Om man tager del av de mycket vackra och lockande ljusmålningar, som 1917 gjordes i de motioner, vilka lågo till grund för hela det stora problem. som då rullades upp, motionerna nr 54 i första kammaren av herr Kvarnzelius m. fl., och nr 131 i andra kammaren av herr Edén m. fl., och läser om de lockande framtidshägringar, som i dessa motioner ställes i utsikt för landsbygden genom den elektriska energi, som genom statens kraftverk skulle ställas till förfogande för mycket rimligt pris, när man, säger jag, läser detta och vet, vilken utveckling, som ägt rum från den tiden fram till våra dagar, och vet, på vilket sätt alla dessa förhoppningar, förespeglningar och hägringar gått i fullbordan, har man verkligen anledning att här en smula söka vädja till kammarens samvete, för såvitt det överhuvud taget finns något sådant. Det är i varje fall ett mycket kollektivt begrepp, men jag förmodar ändå, att det åtminstone finns något därav. Det sades i dessa motioner, och det går igen i jordbruksutskottets utlåtande samt återfinnes slutligen i riksdagsskrivelsen nr 302 samma år, att det skulle vara en ofantligt stor uppräckning, som skulle vederfaras landsbygdens ekonomiska liv genom denna elektrifiering och att därigenom skulle spridas glädje, trevnad och välbefinnande i hundratusentals svenska hem. Ja, vi veta ju, hur det gått. I själva verket har denna landsbygdens elektrifiering lagt sig som en ofantligt tryckande börda på de landsdelar, som kommit i åtnjutande av denna välsignelse. Och i stället för att bli en hävstång för landsbygdens ekonomiska uppräckning har den i många fall lagt sig som en hämsko och dämpare på alla de ansträngningar, som gjorts för att söka föra landsbygdens ekonomiska utveckling framåt på dessa områden.

Det är alla dessa skäl, som göra, att det är anledning att komma till en allvarlig omprövning av detta problem. Det är icke så, att frågan icke förut legat före till behandling. Tvärtom har den på åtskilliga sätt legat under utredning och behandling, såsom speciellt utskottsutlåtandet erinrar om. Men det är en mycket bestämd mening om att man icke tagit på detta spörsmål på det sätt och från de utgångspunkter, som vi ansett vara riktigt. I riksdagens skrivelse nr 302 år 1917 angavs, att statsmakternas medverkan till landsbygdens elektrifiering skulle utgå från allmänna nationalekonomiska och sociala synpunkter, och man skulle alltså i någon mån eftergiva på statsverkets rent affärsmässiga intressesynpunkter. Den utfästelsen har icke på något sätt blivit hållen, och det är just anledning, synes det mig, att nu söka komma fram till vad man i riksdagens skrivelse nr 302 år 1917 utfäste sig eller i varje fall ställde i en bestämd utsikt.

I fråga om en rationell kraftförsäljningspolitik vid statens kraftverk.

(Forts.)

Jag vill icke längre gå in på de problem, som den föreliggande frågan innesluter. Detta är ett så vidlyftigt ämne, att det skulle komma att taga lång tid i anspråk och har tidigare vid flera tillfällen grundligt behandlats. Jag vill inskränka mig till det nu sagda och yrka bifall till reservationen.

I detta anförande, under vilket herr förste vice talmannen övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, instämde herrar *Bengtsson* i Kullen och *Liljecreutz*.

Herr Lindberg: Herr talman! Denna fråga har tidigare varit föremål för riksdagens behandling, och senast under fjolåret avslogo båda kamrarna en motion i ämnet. De skäl, som motionärerna i år åberopat, anfördes också i fjol. De blevo av vederbörande utskott mycket omsorgsfullt prövade. Vi anlidade den bästa sakkunskap, som fanns till förfogande, och vi kommo till resultatet, att skälen icke voro hållbara. Detta var också uppenbarligen riksdagens mening, ty denna biföll utskottets hemställan, sedan utskottet i sitt utlåtande framfört de erinringar, det hade att göra mot de av motionärerna åberopade synpunkterna.

Herr Persson i Falla erinrade här om några utfästelser, som skulle hava förekommit 1917. Det är alldeles riktigt, att man då i riksdagen var mycket optimistisk i fråga om möjligheterna att åstadkomma en ökad landsbygds-elektrifiering. Men det var helt visst icke dessa optimistiska betraktelser, som lågo till grund, när de elektriska distributionsföreningarna på landsbygden tecknade kontrakt med vattenfallsstyrelsen, utan därvid rörde man sig givetvis med ekonomiska kalkyler. Om det sedan visade sig, att dessa ekonomiska kalkyler icke voro hållbara, kunde det icke bero på optimisterna i riksdagen eller på riksdagen, utan det berodde på förhållanden, över vilka varken riksdagen eller någon annan hade makt.

Nu torde det vara så, att de svårigheter, med vilka distributionsföreningarna hava att kämpa, icke äro i främsta rummet beroende på att vattenfallsstyrelsen skulle tillämpa olämpliga taxor, utan de torde i huvudsak komma därav, att de elektriska distributionsföreningarna hava att amortera och förränta synnerligen betungande anläggningskostnader. Det är dessa anläggningskostnader för de lokala näten, som göra, att många av de elektriska distributionsföreningarna ha en undergrävd ekonomi. En utredning, som tidigare företagits i denna fråga, har visat, att även med en mycket kraftig sänkning av taxorna vid statens kraftverk skulle man icke åstadkomma en effektiv lättnad för distributionsföreningarna.

Jag vill tillägga, att det icke är så, att utvecklingen på detta område står alldeles stilla. Vattenfallsstyrelsen har upprepade gånger sänkt taxorna för energien till landsbygden. Det pågår på detta område en utjämning mellan stad och industri å ena sidan samt landsbygden å andra sidan i den riktningen, att landsbygden kommer i gynnsammare ställning. Senast den 1 januari 1928 har vattenfallsstyrelsen sänkt priset på bottenkraften med femtio kronor per kilowatt. Det visar sig också enligt de siffror, vattenfallsstyrelsen presenterat, att priset på elektrisk energi sjunker undan för undan. Det är icke så, som reservanterna säga i sin reservation, att kilowattimmepriset för närvarande skulle uppgå till 7 öre. Jag har här siffror från vattenfallsstyrelsen, enligt vilka denna siffra rätteligen skulle vara 5.1 öre och förväntas under 1929 bliva 4.6 öre, alltså endast 73 respektive 66 procent av det pris, reservanterna uppgiva.

Vid två tillfällen har denna fråga varit föremål för utredning av särskilda sakkunniga, senast 1925. Dessa sakkunniga hade åtskilliga förslag att komma med. Bland annat föreslog de en avskrivning på bygdenätet med fyra

miljoner kronor, varigenom det skulle vara möjligt att sänka de s. k. bygdenätsavgifterna. Denna avskrivning har icke verkställts. Varken Kungl. Maj:t eller enskilda motionärer hava ansett sig böra föra denna sak inför riksdagen, ehuru det skulle medföra omedelbara lättnader för landsbygdsabonnenterna å elektrisk energi. För att åstadkomma en sådan avskrivning på fyra miljoner kronor behöves icke någon ny utredning. Utredningen föreligger nämligen redan. Det förefaller mig som om det skulle vara en tacksammare uppgift för motionärerna i denna fråga att hos riksdagen anhålla om avskrivning av dessa fyra miljoner kronor än att anhålla om en ny utredning på skäl, som upprepade gånger blivit underkända här i kammaren.

Slutligen vill jag, när reservanternas påpeka, att den s. k. industritaxan för landsbygden skulle hava en mycket stor effekt för att öka avsättningen på elektrisk energi, framhålla, att huvudmotionären i denna fråga här i kammaren är i den lyckliga belägenheten att tillhöra en elektrisk distributionsförening, som har en s. k. industritaxa. Denna distributionsförening tecknade 1916 ett kontrakt med vattenfallsstyrelsen. Den har en taxa av den typ, som reservanterna här eftersträva. Det finnes emellertid, att i denna distributionsförening har den elektriska energiförbrukningen alls icke blivit större än i de distributionsföreningar, som tillämpa vattenfallsstyrelsens rabattaxa. Detta synes mig tala starkt för, att reservanternas uppfattning om den synnerligen stora effekten av den utav dem rekommenderade taxan icke är riktig.

Herr talman! Med stöd av vad jag här anfört ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Olsson i Högby: Herr förste vice talman! Som jag på grund av taxeringsbestyr i hemorten var förhindrad att närvara i utskottet vid dess behandling av denna fråga, anser jag mig nästan skyldig att meddela, att jag är av samma uppfattning som utskottets majoritet i så måtto, att jag anser ingenting nytt hava inträffat, varför jag skulle behöva ändra min ståndpunkt från i fjol. Jag anser nu såväl som då, att tillräckligt starka skäl föreligga för att en utredning i denna fråga bör vidtagas.

Jag skall icke uppehålla kammarens tid med att ingå på några detaljer, ty det har ju gång efter annan varit långvariga debatter om denna sak, utan jag skall inskränka mig till att på de skäl, som i reservationen omförmälas och som av herr Persson i Falla ytterligare utvecklats, yrka bifall till den vid utskottets utlåtande fogade reservationen.

Herr Anderson i Storegården: Herr förste vice talman! Utskottets ärade ordförande talade om, att jag tillhörde en distributionsförening, som hade en industritaxa och han gjorde gällande, att förbrukningen i denna förening icke varit större än i andra föreningar där vattenfallsstyrelsens rabattaxa tillämpas. Jag bestrider detta påstående. Förhållandet är visserligen det, att vi förut haft en sådan maximaltaxa och varit utomordentligt belåtna med den. Genom denna taxa kommo vi under den tid, som den gällde, upp till en förbrukning på ända till 2,400 timmar per kilowattår. Vi lyckades också att genom energipriser amortera anläggningskostnaden. Därmed har denna taxa visat, att den ger förutsättningar för en ekonomisk kraftutnyttjning. Vi förhandla för närvarande med vattenfallsstyrelsen om en liknande taxa även i fortsättningen. Jag kan med tillfredsställelse konstatera, att man har kunnat möta något större förståelse från vattenfallsstyrelsens sida för en sådan taxeform än man gjort tidigare. Men att lägga förra årets förbrukning i vår förening till grund för en beräkning angående utnyttjningstiden går icke, ty förra året var det enda år, då vi — utan kontrakt — använt den av vattenfallsstyrelsen i regel tillämpade rabattaxan.

I fråga om en rationell kraftförsäljningspolitik vid statens kraftverk.
(Forts.)

*I fråga om en
rationell kraft-
försäljnings-
politik vid
statens kraft-
verk.
(Forts.)*

Utskottets ordförande anförde här åtskilliga av de skäl, som tidigare framförts mot en förnyad utredning. Han sade, att i den sista utredningen föreslogs en avskrivning med fyra miljoner kronor på vattenfallsstyrelsens anläggningskostnader för landsbygdens elektrifiering. Därmed skulle man, menade han, åstadkomma en omedelbar lättnad. Ja, de sakkunniga ansågo, att en avskrivning om fyra miljoner kronor vore nödvändig för att göra en så minimal sänkning av krafttaxorna som från deras sida föreslogs. Nu har emellertid vattenfallsstyrelsen gjort de jämkningar av taxorna, som de sakkunniga föreslogo och till och med något därutöver, utan att den behövt göra den ifrågasatta avskrivningen, och ändå har affären gått minst lika bra som förut. Detta synes mig besanna den åsikt, som jag alltid framfört, nämligen att när man får ändamålsenligare taxor och kan erhålla ett något billigare strömpris, då stiger förbrukningen, och vattenfallsverkets affärsställning försämras icke därigenom.

Det är sålunda den väg, som man har att gå för att åstadkomma ett ekonomiskt lyckligt resultat på detta område. Man bör söka få så smidiga och billiga taxor som möjligt för att få förbrukningen att ökas och kraften att användas på olika områden. På det sättet kan man få elektrifieringen ekonomisk. Att den hittills i regel icke varit ekonomisk är ett beklagligt faktum.

Denna fråga har debatterats så mycket här i kammaren under årens lopp, att jag icke skall uppehålla tiden längre utan endast be att få yrka bifall till reservationen.

Herr Anderson i Råstock: Herr talman! Det, som föranledde mig att begära ordet, var att min vän och bankkamrat herr Persson i Falla sade, att det vore hög tid, att denna fråga komme till allvarlig prövning. Jag kände mig då en liten smula träffad, eftersom jag hade ödet att vara med i den senaste utredningen på ifrågavarande område. Jag vill därför åtminstone förklara, att om en sådan utredning skall tagas grundligt, så kan icke *den* kommittén beskylas för att hava förfarit lättvindigt. Det visas bäst av det förhållandet, att det program, som denna kommitté framlade, var så svärgenombärbart, att det icke kunnat förverkligas ännu. Icke minst tack vare det motstånd, som rests i riksdagen, hava vi ännu icke fått något förslag om den avskrivning på fyra miljoner kronor å vattenfallsstyrelsens investerade kapital, som kommittén föreslog.

Då motionären talade om, hur det förhölle sig med den förening, varav han är medlem, och hur denna förening burit sig åt med sina ekonomiska förhållanden, kan jag icke underlåta att fråga, om icke den omständigheten har en viss betydelse, herr Anderson i Storegården, att offerten till den förening, han tillhör, lämnades 1915 och att kontraktet slöts 1916, alltså innan vi här i landet haft någon nämnvärd känning av dyrtiden. Det är alltså ett kontrakt, som jag misstänker icke kunnat slutas något av de följande åren, från 1918 och framåt.

Då det här göres ett så pass stort nummer av att man skall på förhand diskontera den ökade användningen av elektrisk kraft, skall jag bara be att till finansministern få rikta en vördsam förfrågan, om han för sin del är beredd att gå in för så många taxetyper, att resultatet av användningen utav de olika typerna var för sig sammanlagt blir ett underskott på förräntningen från vattenfallsstyrelsen. Jag misstänker att vare sig finansministern heter Lyberg eller något annat betackar han sig för ett sådant experiment. Statens affärsdrivande verk hava ju blivit ålagda av riksdagen att i största möjliga mån förrenta sitt investerade kapital. Det är anledningen till att vattenfallsstyrelsen icke annat än i mån av ökad förbrukning kunnat sänka sina avgifter.

På tal om ökad förbrukning vill jag nämna för kammaren och få införlivat med kammarens protokoll, att jag har i min hand ett brev, där det visas, att i den förening, som herr Anderson i Storegården tillhör, har förbrukningen år

1927 stigit till 53 kilowattimmar per tariffenhet, medan medelförbrukningen beräknas till följande för samtliga föreningar, nämligen från Trollhätte kraftverk år 1927 43.3 och för 1928 till 48, från Älvkarleby kraftverk för 1927 till 50.8 och för 1928 till 56 samt från Motala kraftverk för 1927 till 54.3 — alltså vad som närmast motsvarar förbrukningen i herr Andersons i Storegården förening — och för 1928 beräknas stiga till 59 — allt kilowattimmar per tariffenhet i genomsnitt.

Jag undrar, om icke detta ändå är siffror, som tala ett ganska tydligt språk, nämligen att just den taxa, som nu tillämpas, är avvägd så, att den ger möjlighet både till ökad förbrukning och till lägre priser. Detta finnes för resten åskådliggjort i en annan sifferuppgift, som jag också har och varav utskottets ärade ordförande citerade en del. Jag skall be att få taga bara två siffror, nämligen medelpriset per levererad kilowattimme, beräknat dels inklusive bygdenätsavgiften och dels exklusive samma avgift. Det hänvisas där bland annat till de priser, som debiterades och utgingo 1923. Då befinnes det, att detta år var priset inklusive bygdenätsavgiften 12.1 öre i medeltal för kilowattimme, medan det exklusive bygdenätsavgiften var 6.3 öre. Sedan har det, som utskottets ordförande nyss nämnde, gått ned, så att det för 1927 kommit ned i respektive 9.5 öre inklusive bygdenätsavgiften och 5.1 öre exklusive denna avgift. För 1928 beräknas det nedgå ytterligare, nämligen till 8.5 öre inklusive och 4.6 öre exklusive bygdenätsavgiften. Jag trotsar vem som helst att kunna bestrida, att icke denna utveckling pekar hän på, att man just lyckats komma in på en sådan linje, där man kan nå bägge resultaten: billigare kraft och större inkomster för vattenfallsstyrelsen i alla fall på grund av ökad användning av den elektriska kraften.

Jag tror, att det är bäst att vänta och se och jag misstänker starkt, då jag vet att motionärerna själva i dagarna hålla på att förhandla såvida de icke redan gjort upp om ett nytt kontrakt, att vi kunna lugna oss litet. Man förlorar ingenting på att göra det, ty det är på det sättet, att här växer tillgodoseendet av detta krav fram av sig självt, medan motionärerna här begära att det skall tillgodoses genom utredning.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr Lindberg: Herr talman! Endast ett par ord till herr Anderson i Storegården. Han påpekade att fast man icke genomfört den av taxekommittén föreslagna avskrivningen på 4 miljoner kronor på bygdenädet, så har vattenfallsstyrelsen kunnat sänka priset på bottenkraft från 350 kronor till för närvarande 200 kronor och herr Anderson tillade i det sammanhanget, att det har visat sig, att ett sänkt pris betyder ökad energiavsättning. När herr Anderson i Storegården finner detta vara bevisat, då är också det ett bevis på att vattenfallsstyrelsen icke varit okänslig för de krav, som rests, att man skulle åstadkomma sänkta energipriser. Utvecklingen under de senaste åren har gått i den riktningen, att energiprisen blivit lägre och lägre, och man har icke någon anledning att befara, att denna utveckling nu avstannat eller kommer att avstanna. Det kan då icke finnas något skäl för riksdagen att nu skriva till Kungl. Maj:t och begära en utredning i frågan.

Herr Anderson i Storegården: Herr talman! Endast en replik. Herr Anderson i Råstock sade, att den distributionsförening jag tillhörde hade erhållit vissa medgivanden vid de underhandlingar som för närvarande pågå. Ja, detta utgör ett bevis för att man äntligen fått upp ögonen för, att man måste försöka tillämpa mera elastiska principer, när det gäller taxorna. Men det är den

I fråga om en rationell kraftförsäljningspolitik vid statens kraftverk.
(Forts.)

I fråga om en rationell kraftförsäljningspolitik vid statens kraftverk.

(Forts.)

allmänna omläggningen av vattenfallsstyrelsens taxepolitik som man vill hava genomförd genom motionen och icke endast medgivanden i ett eller annat fall. Vill vattenfallsstyrelsen gå in för en sådan taxepolitik, då skall jag med nöje nedlägga kritiken.

Sedan talades det om de sjunkande kraftpriserna på vattenfallsstyrelsens leveranser. Jag kan icke här på rak arm kontrollera dessa siffror, men jag vet, att toppsiffrorna kommo från en så orimlig taxa som 10—25-örestaxan, och det är klart, att omläggningen till rabattaxorna måste medföra ett förbilligande av kraften, men detta förbilligande av kraften har dock icke varit tillräckligt, d. v. s. icke ens den taxan har varit så smidigt avpassad, att man kunnat använda kraften med ekonomisk fördel för lantbrukets olika ändamål. Först när man får ett kilowattpris som ställer sig vida lägre än 7 öre vid centralpunkten inom distributionsområdet, kan man komma till en sådan ekonomisk kraftutnyttjning.

Utskottets ordförande sade, att det är ingen idé att begära en utredning, när ändock utvecklingen gått i riktning mot billigare taxor. Ja, det är sant, men dessa eftergifter från vattenfallsstyrelsens sida hava setat ganska hårt inne, och ännu har man icke släppt huvudprincipen, då det gäller taxorna och medgivit vid sidan av sin rabattaxa även en maximaltaxa, som möjliggör lägre kraftpris vid en ökad utnyttjning.

Nu sade utskottets ordförande, att vår förening icke hittills haft så stor kraftutnyttjning. Kraftutnyttjandet är större inom vår förening än föreningar i allmänhet hava haft, det står jag vid. Men en annan sak var det, då herr ordföranden i sitt första anförande framhöll, att man har icke elektrifierat endast genom att man får kraftledning framdragen till en kommun, utan man har elektrifierat först när man får fram ledningar till respektive förbrukare. Detta få distributionsföreningarna göra, och dessa anläggningar äro ofta ganska dyra och kräva en amortering, innan man får ned förräntningen till rimliga proportioner. När då exempelvis vår förening har måst lägga på kraftprisen för att uppnå en sådan amortering, hava vi icke förr än skulderna blivit betalda kunnat nedbringa kraftpriserna till så låga belopp, att vi kunnat få en fullt lönande användning av kraften och därmed den ökade förbrukningen. Då först hava vi kommit så långt, att lantbrukets elektrifiering verkligen är genomförd, ty då är kraftens utnyttjande ekonomiskt för lantbruket, och det är dithän vi skola komma.

Herr talman, jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Persson i Falla: Herr talman! Då jag i mitt föregående anförande berörde den utredning i vilken herr Anderson i Råstock deltagit, var det icke på något sätt min mening att rikta någon anmärkning mot honom. Jag har den bestämda övertygelsen, att då herr Anderson i Råstock kallades till detta uppdrag som ledamot av taxekommittén, så gick han till det med samma allvar och redliga arbetsvilja, som han ådagalägger i alla de arbeten, som blivit honom anförtrödda, och jag tror icke någon lekman här i kammaren, vem det vara må, som fått ett sådant uppdrag skulle hava skilt sig från det på ett bättre sätt än han gjort. Men det är nog i själva verket olösligt, för en icke fackman och som ej förut haft praktisk erfarenhet av sådana problem att kunna genomtränga och behärska detta område.

Eftersom vi kommit att tala om denna utredning, som jag förut i förbigående erinrat om, vill jag dock nämna att denna utredning är i rätt väsentlig mån byggd på en föregående utredning, nämligen en utredning som verkställdes 1924 och bär nr 52 med titeln »Utredning beträffande de elektriska distributionsföretagens å landsbygden ekonomiska svårigheter och möjligheterna för dessas avhjälpande». Det arbetet har jag här i min hand. På många

ställen i det utlåtande av den taxekommitté, som herr Anderson i Råstock var medlem av, hänvisas till detta arbete, och det grundar sig i stor utsträckning just på denna föregående utredning, som jag visserligen inte är kompetent att i allo bedöma men som dock på vissa sidor är av den beskaffenhet att även en lekman kan se om det man där kommer fram till är rimligt eller orimligt. Jag skall på en enda punkt lämna en liten belysande illustration på, hurudan denna utredning i åtskilliga avseenden är. På ett ställe göres en beräkning av den elektriska kraftens värde för lantbruket. Man utgår från hur dyr en belysning med fotogen ställer sig och utgår från socialstyrelsens statistiska material och kommer då fram till vissa summor. »Med ledning av dessa siffror», heter det, »kan kostnaden för ett normalt lantushåll om fem personer uppskattas till cirka 35 kronor per år.» Sedermera beräknar man det antal personer som äro sysselsatta med lantbruk inom respektive Sydsverige, Mellansverige och Norrland. Här säges det då, att inom Sydsverige äro 0.5 personer sysselsatta per hektar jord, och det gör då med den beräkning, som man förut haft av 7 kr. per person och år, 3 kr. 50 öre som kostnad för belysning per hektar. Detta var för Sydsverige. För Mellansverige kommer man fram till 0.7 personer sysselsatta och en summa av 5 kr. årlig kostnad pr har vid fotogenbelysning, och för Norrland kommer man fram till 1.5 personer och en årlig kostnad fotogenbelysning av 10.50. Det är alltså den normala belysningskostnad, som den elektriska energien här skulle kunna ersätta och som vi hava att utgå ifrån vid beräkningen av dess ekonomiska värde. Det är nu en mycket enkel sak, här behövs ingen teknisk kunskap för att kontrollera detta, vem som helst i kammaren kan kontrollera dessa siffror: en halv person per hektar i Sydsverige, 0.7 i Mellansverige, det gör ju detsamma som om det på en egendom av 100 hektar åker skulle vara sysselsatta 50 personer i Sydsverige och 70 i Mellansverige. Jag ser herr Olsson i Ramsta, som står intresserad här och känner till åtskilligt av förhållandena i Mellansverige, jag tror han skall stå rätt häpen, om man frågar honom: huru göra ni i Sörmland, ha ni 70 personer sysselsatta inom lantbruket på en egendom av 100 hektar. Var och en förstår utan vidare, att detta är beräkningar fullkomligt uppåt väggarna, men dessa beräkningar, detta arbete, denna utredning är grundläggande för den, som herr Anderson i Råstock deltog i, ehuru jag är övertygad om att han gjorde sin allra bästa och fullkomligt allvarliga insats uti den. Men saken är den, att här skulle man komma fram till ett visst resultat, och man har också kommit fram till det, men sättet? Ja, jag har nu lämnat en liten illustration till det. Men icke nog härmed, sedan man kommit fram till dessa fullkomligt vansinniga siffror fortsätter man här: »Då belysningsinstallationerna å landsbygden nu omfatta c:a 1.25 lampa per person, borde med hänsyn till den bättre kvaliteten den elektriska belysningens värde kunna höjas till minst c:a 5, 7 resp. 15 kr. per hektar för de i ovanstående tabell angivna tre landsdelarna.» Alltså, när man kommit fram till dessa fullkomligt orimliga och otänkbara siffror, då höjer man på dem ytterligare med 50 procent för den större trevnad och glädje som den elektriska belysningen medför. Detta har varit ett grundläggande arbete för den utredning, som herr Anderson i Råstock varit med om, låt vara att jag icke vill förneka, att han gjort sitt allra bästa därvid och att han fullgjort arbetet på ett från sin synpunkt tillfredsställande sätt. Jag har ingen anmärkning att rikta mot honom.

Sedan yttrade herr Anderson i Råstock något om förbrukningen inom det företag som huvudmotionären tillhör, och han sade — eller kanske det var herr Lindberg, men i varje fall yttrades det — att man har icke kommit upp till en tillfredsställande förbrukning. Jag ber att få erinra om, att 1917 angav vattenfallsstyrelsen som normal förbrukning per hektar odlad jord 600 kilo-

I fråga om en rationell kraftförsäljningspolitik vid statens kraftverk.

(Forts.)

*I fråga om en
rationell kraft-
försäljnings-
politisk vid
statens kraft-
verk.
(Forts.)*

wattimmar om året. Här har man efter de upplysningar som nu lämnats inom denna förening kommit upp till en förbrukning av 2,400, alltså fyra gånger mer än den normalförbrukning som 1917 angavs av vattenfallsstyrelsen. Jag tycker det är en synnerligen vacker utveckling, och att man icke rimligen kan begära bättre. Därtill kommer att f. n. står medelförbrukningen, tror jag, i c:a 1,200; möjligen har den gått upp något det senaste året. Då framgår det ännu mera klart, att det är en vacker siffra. I ett företag som jag tillhör har man kommit upp till ungefär 2,000, och det anses vara ett mycket vackert resultat.

Sedan yttrade herr Lindberg, att när landsbygdens distributionsföreningars kontrakt om elektrisk energi bestämdes, var det icke de optimistiska beräkningarna i riksdagen 1917 som lågo till grund härför. Det var icke heller vad som säges i riksdagens skrivelse nr 302 år 1917, utan det var deras egna ekonomiska beräkningar, som de gjort var för sig. Gentemot detta skall jag be att få erinra om denna taxeutredning, som vi ju förut hava talat litet om. Jag anser nu visserligen, att den icke har något större kanoniskt värde, men där kan ju alla fall finnas saker, som äro fullt riktiga, och jag skall gärna taga vara på det som finnes där. Så säges det här på ett ställe: »Som ett ytterligare skäl för ett relativt stort tillmötesgående mot önskningarna om sänkta elektrifieringskostnader genom statliga åtgärder vilja sakkunniga vidare anföra det förhållandet, att vissa uppgifter och beräkningar av de sannolika elektrifieringskostnaderna, som statens kraftverk utlämnat till föreningarna under sin propagandaverksamhet, visat sig icke alltid överensstämma med de verkliga förhållandena. Sakkunniga ha funnit denna fråga vara av den vikt, att en särskilt ingående utredning därom företagits och bilägger denna utredning såsom bilaga C. Av denna framgår, att särskilt beträffande de av kraftverken under dess propagandaverksamhet lämnade uppgifterna om de sannolika kostnaderna för den inköpta energien — vilka uppgifter givetvis i detta sammanhang ha större betydelse än uppgifter om anläggningskostnader o. dyl., enär det där gäller kostnader för en av uppgiftslämnaren själv levererad vara — i många fall en icke obetydlig skillnad förefinnes mellan kraftverkens beräkningar och verkligheten.»

Jag skall icke fortsätta längre, det finnes ganska mycket här om den saken, men det skulle trötta alltför mycket. Jag har endast velat göra denna erinran som svar å herr Lindbergs anmärkningar.

Jag skall icke vidare gå in på diskussionen här, jag tror den varit lång nog, och frågan har ju vid föregående tillfälle diskuterats så ingående, att man givetvis icke nu behöver taga den så från grunden som annars kanske varit önskvärt. Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Anderson i Råstock: Herr talman! Då herr Persson i Falla nu senast hade ordet, följde han ett berömt recept att måla den s. k. fan på väggen för att få nöjet att piska honom. Men nu var det på det sättet, att hans anförande väsentligast gick ut på att kritisera en kommitté, som jag i min ringhet icke tillhört. Det är ett synnerligen bekvämt sätt att komma fram, men huruvida det kan anses sakligt berättigat är ju en senare fråga. Emellertid observerade nog kammaren, att efter den komplimang, som herr Persson i Falla gav mig, kom han i åtskilliga invecklade vändningar fram till att helt och hållet underkänna de möjligheter, jag hade att bedöma det materiel, som förefanns. Och det må vara hänt; det får stå för herr Perssons i Falla räkning. Jag skall icke gå in på det, ty det skulle vara i högsta grad förmätet att försöka jämställa mig med exempelvis honom i vad det gäller förmåga att bedöma taxor för elektrisk energi. Men vad jag icke kan underlåta att säga i detta sammanhang är, att vi hade till vårt förfogande utom experter från vattenfallsstyrel-

sen även en professor i elektroteknik, numera avliden, och vi hade dessutom till vårt förfogande en konsulterande ingenjör med egen, rätt vittomfattande verksamhet på detta område. Och dessa båda herrar kontrollerade de uppgifter, som lämnats av de övriga sakkunniga, och de befunnos vara till alla delar riktiga. Vi byggde icke alls våra beräkningar beträffande omsättningen av elektrisk energi på någonting, som fanns i en grön bok, som herr Persson i Falla visade upp här, utan vi byggde på faktiska resultat, avlästa genom mätare på olika håll, uppgifter om vad som faktiskt gått åt och vad som kommit in i kontanter. Det är en helt annan sak än att gå in på sådana absurditeter, som herr Persson i Falla ville göra gällande, att vi utan vidare svalt.

Sedan vill jag säga ett ord till herr Anderson i Storegården, då han säger, att det enskilda fallet fäster han sig icke vid. Jag undrar, om herr Anderson i Storegården i egenskap av ekonom skulle vilja förfara på ett annat sätt, än vattenfallsstyrelsen här gjort, då man gått ut från gällande kontrakt, då man här, när kontrakten löpt ut, gjort allt vad man kunnat för att tillmötesgå respektive kunder, och då man vidare gått så långt, att man t. o. m. under gällande kontraktstid, när det framkommit uppenbara felaktigheter och sådant, gått med på betydande eftergifter. Jag trotsar, att det finns någon här i denna kammare, som tror, att herr Anderson i Storegården hade gjort ens motsvarande eftergifter.

Här pekade utskottets ordförande och även jag med några ord på att här var man inne på rätt väg, när man försökte få billigare kraftpris genom ökad förbrukning. Det vidhåller jag. Och herr Anderson i Storegården glädde mig dessutom för min del med att säga, att han måste erkänna, att det hade vidtagits förbättringar. Så sade han vidare en sak, som icke debattörerna på den sidan i fjol ville erkänna. Han sade, att det är en bygds egna ledningar, som bli dyra och fördyra kraften i högst väsentlig grad. Tack för de båda erkännandena från det hållet! Det kan räcka för mig för i dag.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Votering begärdes likväl av herr Anderson i Storegården, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som vill, att kammaren bifaller fjärde tillfälliga utskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 4, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av uppresningsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 10.

Därnäst i ordningen var å föredragningslistan uppfört statsutskottets utlåtande, nr 7, angående regleringen för budgetåret 1928—1929 av utgifterna un-

I fråga om en rationell kraftförsäljningspolitik vid statens kraftverk.
(Forts.)

der riksstatens sjunde huvudtitel, innefattande anslagen till finansdepartementet.

Punkten 1.

Lades till handlingarna.

Punkten 2.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 3.

Lades till handlingarna.

Punkten 4.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 5.

Lades till handlingarna.

Punkterna 6 och 7.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 8.

Lades till handlingarna.

Punkterna 9 och 10.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang. allmänna civilförvaltningens lönenämnd.

Punkten 11, angående anslag till allmänna civilförvaltningens lönenämnd.

Uti innevarande års statsverksproposition hade Kungl. Maj:t under punkten 13 av sjunde huvudtiteln föreslagit riksdagen att till allmänna civilförvaltningens lönenämnd för budgetåret 1928—1929 anvisa ett extra anslag av 25,000 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren av herr *Anderson* i Linköping *m. fl.* väckt motion, nr 150, vari föreslagits, att riksdagen ville besluta att för statens lönenämnd, vilken skulle ersätta de nu existerande tre lönenämnderna (allmänna civilförvaltningens, försvarsväsendets och kommunikationsverkens), under sjunde huvudtiteln anvisa ett extra anslag av 50,000 kronor.

Utskottets hemställan innefattade, att riksdagen måtte med avslag å ovanberörda motion bifalla Kungl. Maj:ts framställning i ämnet.

Uti en vid denna punkt avgiven reservation hade herrar *Johan Bernhard Johansson*, *Wiklund*, *Holmgren* och *Järte* förklarar sig anse, att utskottet bort tillstyrka bifall till förenämnda motion.

Sedan punkten föredragits, yttrade:

Herr **Anderson** i Linköping: Herr talman! Under denna punkt av utskottets utlåtande har statsutskottet upptagit till behandling frågan om lönenäm-

dernas fortsatta tillvaro. Det har skett dels på grund av ett uttalande av finansministern under sjunde huvudtiteln, dels på grund av en motion, som väckts av mig och ett par andra kammarledamöter, vari hemställes, att de tre nuvarande lönenämnderna måtte sammanslås till en statens lönenämnd.

Den motivering, utskottet lämnat för sitt yrkande, har givit anledning till något olika tolkningar. De finnas, som anse, att motionärerna blivit bönhörda över hövan. Utskottet har, anser man, gått längre, än vad motionärerna påyrkat. Utskottet antyder nämligen som en tänkbar lösning av denna fråga, att samtliga lönenämnder avskaffas, och att de uppgifter, som nu åvila dem, överflyttas till vederbörande ämbetsverk, eventuellt kompletterade med kommittéer. Jag hör nu till dem, som anse det bättre med en fågel i handen än tio i skogen, och jag tycker också, att det ena goda behöver icke förskjuta det andra. Därför anser jag mig fortfarande kunna fasthålla vid den uppfattningen, att det vore ett verkligt steg framåt på vägen mot det mål, som även jag anser vara det riktiga, nämligen avskaffande av lönenämndsinstitutionen, om man nu gjorde den sammanslagning, som motionärerna föreslagit.

Redan 1923 yttrade dåvarande finansministern Thorsson vid föredragning av sjunde huvudtiteln i konselj: »Det är enligt min mening av stor vikt, att i lönenämndernas sammansättning snarast möjligt göras sådana förändringar, att en förenkling av den nuvarande organisationen med tre särskilda lönenämnder förberedes.» Lönenämnderna fingo då tillfälle att yttra sig över denna sammanslagningstanke, men de avstyrkte naturligtvis, och det blev ingenting därav. Då tog statens besparingsnämnd hand om saken. Den ansåg, att åtminstone allmänna civilförvaltningens och försvarsväsendets lönenämnder kunde helt upphöra med sin verksamhet den 1 juli 1924. Lönenämnderna fingo åter yttra sig, och naturligtvis avstyrkte de varje åtgärd. Frågan föll ånyo. Så togs den upp av den Tryggerska regeringen. Finansminister Beskow vidtog vissa åtgärder i syfte att begränsa omfattningen av nämndernas verksamhet. Riksdagen biföll förslag i denna riktning, men fortfarande pågick utredningen om den totala avvecklingen. Inom finansdepartementet var frågan föremål för prövning 1925, men intet resultat kom. Sedan tog fullmäktigekommittén upp frågan 1926 och framförde ånyo tanken på sammanslagning. Statskontoret yttrade sig över denna kommittés förslag och förordade för sin del en sammanslagning av allmänna civilförvaltningens och försvarsväsendets lönenämnder. Statskontoret förordade dessutom en viss begränsning av arbetsuppgifterna, så att icke vanliga löpande avlöningsärenden skulle hänskjutas till lönenämnderna. Det var år 1926. Och i 1927 och 1928 års statsverkspropositioner har frågan varit uppe, men ingenting har gjorts. Finansministern har prövat den men funnit sig på sakens nuvarande ståndpunkt icke böra framkomma med något förslag, och statsutskottet har intagit samma ståndpunkt. Det förefaller alltså, som om lönenämnderna fortfarande skulle kunna räkna med att under åtskilliga år få sitta i orubbat bo. Och det är icke utan, att man får en känsla av att det är en högre makt, som vakar över lönenämnderna. På andra områden av den statliga förvaltningen är man ju icke lika hänsynsfull, som man här tycks hava varit. Jag erinrar, med tanke på att vi nyss behandlat frågan om utrikesrepresentationen, om att när det gällt indragningar på det området, har man icke gått fram med den utomordentliga varsamhet, som ådagalagts när det gällt lönenämnderna. Då har man många gånger varit allt för snabb i sina åtgärder och fått bakslag, som här i dag erinrats om. Men de tre lönenämnderna äro i själva verket tre små ämbetsverk, och att komma åt dylika inrättningar, särskilt om de hava litet parlamentarisk förankring, är, som bekant, icke någon lätt sak. Och dessutom är det tydligen, som sagt, en högre makt, som håller sin skyddande hand över dem.

Nu har jag hört den invändningen under hand framställas, att om man sam-

Ang. allmänna civilförvaltningens lönenämnd.

(Forts.)

Ang. all-
männa civil-
förvaltningens
lönenämnd.
(Forts.)

mansloge de tre lönenämnderna till en statens lönenämnd, skulle den risken vara för handen, att denna statens lönenämnd skulle bli ännu mera fast förankrad, att det skulle vara omöjligt att bli av med den. Den skulle bli ett löneämbetsverk. Ja, den invändningen saknar naturligtvis icke allt fog, men jag tillåter mig ifrågasätta, om icke erfarenheten visat, att de tre nuvarande lönenämnderna hava visat en tendens att bli permanenta ämbetsverk, som knappast kan tänkas överträffad av en gemensam statens lönenämnd. Jag tror, att risken icke vore större, om vi finge en sådan, än den risk, som nu föreligger, att vi få behålla alla tre nämnderna ytterligare en avsevärd tid framåt. Och just med tanke på de erinringar, som herr finansministern för ett par timmar sedan gjorde om vikten av att tillgodose de besparingssynpunkter, som han med rätta tillmätte så stort avseende, och för vilket ändamål vi ju också haft och ha särskilda besparingsorgan, tillåter jag mig hemställa, om det icke kan vara en klok åtgärd i besparingssyfte att nu vidtaga en koncentrerings, som skulle medföra en icke så liten kostnadsminskning.

När meningarna äro så delade, som de tydligen äro att döma av här i propositionen i korthet refererade utredningar och yttranden från lönenämnderna, i fråga om vilka nämnder, som skola sammanslås, och vilka, som skola få bli kvar, blir nog följden den, att alla tre komma att sitta tills vidare i orubbat bo. Det vill säga, att det beror ju mycket på, vilken kraft och vilket intresse finansministern i fortsättningen kommer att ägna denna sak. Vill han verkligen på allvar taga itu med den, är det ju möjligt, att man redan till nästa år skall kunna få fram ett förslag, som åtminstone till en del förverkligar den tanke, som nu för snart fem år sedan framfördes av dåvarande finansministern Thorsson. Sedan blir det ju en annan fråga, om ett sådant förslag har utsikt att vinna riksdagens bifall. Jag tar gärna fasta på det löfte, som kan tänkas ligga i slutorden av statsutskottets motivering, där det pekas på möjligheten av en fullständig avveckling av lönenämndsinstitutionen. Men jag tror, som jag nyss sade, att det vore ett välmotiverat steg på väg emot en sådan avveckling, om man nu följde motionärernas förslag och vidtog en sammanslagning. I det yttrande, som avgivits av lönenämnderna, finnas yttranden av generaldirektör Levinsson — ordförande i försvarsväsendets lönenämnd — och herr Nilsson i Kabbarp — medlem av två av lönenämnderna — som ge ett kraftigt stöd åt detta förslag.

Jag kan icke finna, att i utskottets utlåtande anförts något, som förringar styrkan av de skäl, som åberopats för motionen, och ber därför, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

I detta anförande instämde herrar *Olsson* i Blädinge, *Persson* i Fritorp och *Jönsson* i Boa.

Herr Carlsson-Frosterud: Herr talman! Jag skall för det första icke inlåta mig på ett så riskabelt företag, som motionären nyss var inne på, nämligen att beröra de högre makter, som kunna vara förknippade med det kommittéväsen, det här är fråga om. Jag skall endast i all korthet hålla mig till frågan, sådan den nu föreligger.

Det förhåller sig nämligen så, att då riksdagen förra året behandlade anslaget till allmänna civilförvaltningens lönenämnd, uttalade riksdagen en önskan om att Kungl. Maj:t skulle följa denna fråga med uppmärksamhet och undersöka, huruvida icke någon koncentration av de tre befintliga lönenämnderna kunde åstadkommas. Av den föreliggande punkten i statsverkspropositionen framgår det ju också, att finansministern har sökt utreda, huruvida några åtgärder skulle kunna vidtagas till sammanslagning av vissa av dessa tre lönenämnder. Men på grund av att, som motionären också mycket rik-

tigt påpekat, olika meningar gjort sig gällande, om huru en koncentrerings-
borde genomföras, har icke finansministern ansett sig vid denna riksdag vara
beredd att föreslå en definitiv lösning av denna fråga. Och med anledning av
det förslag, som närmast varit föremål för undersökning, nämligen en sam-
manslagning av allmänna civilförvaltningens och försvarsväsendets lönenäm-
nder, har departementschefen uttalat en tanke på att det måhända vore lämp-
ligare att föreslå en sammanslagning av allmänna civilförvaltningens och
kommunikationsverkens lönenämnder, men ansett sig icke nu kunna taga ställ-
ning till huru frågan slutligen bör lösas. Under sådana förhållanden har gi-
vetvis utskottet funnit det synnerligen olämpligt att så att säga nästan rycka
ur händerna på finansministern en fråga, som han är ingående sysselsatt med,
och fatta ett beslut, som bunde Kungl. Maj:ts åtgärder i frågan. Därför har
ju utskottet i stället här gjort ett uttalande om att det förväntar, »att Kungl.
Maj:t skall låta sig angeläget vara att till nästkommande riksdag verkställa
den ytterligare utredning i frågan, som för dess bedömande må anses erfor-
derlig, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen må för-
anleda». Utskottet har icke ansett sig kunna gå längre vid denna riksdag.
Men jag kan å andra sidan icke förstå, huru motionären i detta utskottets
yttrande kan finna ett stöd för sitt uttalande här, att han med anledning där-
av förmodar, att alla tre lönenämnderna komma att sitta i orubbat bo flera
år framåt och fungera som stadigvarande ämbetsverk. Det har åtminstone
icke utskottet i sitt förslag givit anledning till.

Som frågan nu ligger, kan jag icke se, att riksdagen kan göra annat än
att med gillande av utskottets principiella uttalande bifalla, vad utskottet här
föreslagit, och bevilja det för allmänna civilförvaltningens lönenämnd äskade
beloppet med avslag på herr Andersons i Linköping m. fl. motion.

Jag ber sålunda, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Chefen för finansdepartementet herr statsrådet **Lyberg**: Jag tror mig kun-
na försäkra, att jag är lika intresserad som motionärerna och reservanterna för
att få en sådan omläggning av lönenämndernas verksamhetssätt, att besparin-
gar skola kunna åvägbringas. Det var med denna utgångspunkt som jag
anbefallde utredning om saken. Och när jag sedermera icke funnit mig kun-
na gå in för vad jag hade hoppats, så beror detta icke bara på de mera offi-
ciella uttalanden, som gjorts av lönenämnderna, utan också på ganska ingå-
ende samtal med såväl funktionärer i lönenämnderna som förutvarande så-
dana. Det har ju därvid befunnits för det första, att det är många olika ut-
vägar, som kunna ifrågasättas vid en omläggning av arbetet. Redan detta
gör givetvis i och för sig frågan svårlöst. Vad särskilt den sammanslagnings-
tanke beträffar, som motionären gjort sig till talesman för, kan det starkt
ifrågasättas, huruvida en besparing därigenom skulle åstadkommas. Detta
till en början därför att under sådana förhållanden ifrågavarande enda nämnd,
som skulle ersätta de nuvarande nämnderna, sannolikt skulle behöva en ganska
fyllig sammansättning för att de olika synpunkterna skulle inom denna göra sig
gällande. Nämnden skulle ha behov av att med ett avsevärt större antal med-
lemmar behandla dessa frågor, än som nu för varje gång sysselsätter sig
särskilt med dem. Vidare skulle för ändamålet fordras en ordförande, som
måhända skulle behöva avlönas med minst lika stort belopp som och kanske
större belopp än det, som nu tillhopa utgår till de tre lönenämndsordförandena.
Ytterligare förhåller det sig så, att under den närmaste tiden äro att fortfa-
rande motse vissa jämförelsevis extra ordinära arbetsuppgifter för åtminstone
en del av lönenämnderna. Särskilt är detta fallet med försvarsväsendets löne-

*Ang. all-
männa civil-
förvaltningens
lönenämnd.
(Forts.)*

Ang. all-
männa civil-
förvaltningens
lönenämnd.
(Forts.)

nämnd på grund av åtskilligt arbete, som ännu återstår i anledning av den förändrade försvarsorganisationen.

Allt detta har som sagt gjorts, att jag icke kunnat gå in för vad jag eljest skulle ha önskat, nämligen vissa besparingsåtgärder med avseende å lönenämndernas arbete. Jag har bland annat varit rädd för att man genom att nu föreslå en dylik anordning skulle dels, som jag nyss antydde, icke vinna några besparingar och dels måhända knyta sig fast vid anordningar, som sedermera befinnas olämpliga. Som bekant är det nämligen mycket svårt att skilja sig från något som man en gång fastnat för.

Jag ber emellertid att få försäkra, att i vad på mig ankommer skola icke utebliva försök att lägga om det arbete, varom nu talas.

Herr Anderson i Linköping: Herr talman! Med anledning av herr finansministerns anförande ber jag att få säga, att jag tror det skulle vara olyckligt, om man ginge till det fortsatta arbetet på detta område med den tanken, att en blivande koncentrerings icke skulle kunna medföra så värst stora besparingar. Det är alldeles givet, att man icke kan tänka sig, att en för flera förvaltningsgrenar gemensam lönenämnd kan få den allsidiga sammansättning, att den återspeglar alla de skiftande förhållandena i fråga om lönerna inom statsförvaltningen och de affärsdrivande verken. Man kan icke komma så långt, utan man får nöja sig med att få de viktigaste synpunkterna tillgodosedda. Jag föreställer mig också, att detta skulle vara möjligt med en lönenämnd, som i fråga om medlemsantalet är något manstarkare än vardera av de nuvarande tre lönenämnderna är men som i alla fall icke behöver bli dubbelt så stor som någon av dem. Under sådana förhållanden bör den besparing, som motionärerna förespeglat, verkligen kunna realiseras.

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman! Då den ärade motionären i sitt första anförande yttrade, att han delade den uppfattning, som utskottet uttalar vid sista punkten — att det borde tagas i övervägande, huruvida icke samtliga lönenämnder kunde avskaffas, i det att andra statens verk, som lämpade sig härför, övertog deras arbete — så förstår jag verkligen icke skälet till att talaren så starkt håller på att vi nu genast, innan vi hunnit taga sistnämnda möjlighet i betraktande, skulle tillsätta en lönenämnd, som skulle taga hand om alltihop. Kan detta vara rätta vägen, om man skall hålla den sista möjligheten öppen? Jag tyckte, att det lät som om den ärade talaren låg särskilt hårt i selen för att man skulle rädda en av de nuvarande lönenämnderna in i en nyorganiserad enhetlig nämnd. Om talaren verkligen har intresse för den sista punkten härvidlag, begriper jag icke, varför han håller så starkt på att vi utan vidare först skulle göra en koncentrerad nämnd. Det brukar vara så, att en motionär som blir bönhörd mera än han begärt, är belåten, men detta tycks icke gälla här. Motionärens yttrande går icke alls ihop med kravet på den sparsamhet, som han säger sig vilja verka för. När nu av en ledamot i den ena lönenämnden framhölls för utskottet, att det vore skäl att utskottet sade ifrån, att man borde se på saken i dess helhet och även taga den möjlighet jag nyss nämnde i betraktande, tycker jag, att utskottet borde fått pris och tack av den ärade motionären för att man gick den vägen. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Anderson i Linköping: Herr talman! Jag kan trösta herr Olsson i Kullenbergstorp med att det icke föreligger någon avsikt från min sida att rädsla över någon av lönenämnderna till en permanent tillvaro — det kan han vara lugn för. Herr Olsson i Kullenbergstorp sade, att mitt yrkande ginge icke riktigt ihop med kravet på sparsamhet. Ja, herr Olsson i Kullenbergs-

torp, det är åtskilliga yrkanden, som icke riktigt gå ihop med det kravet, och jag erinrar mig, att sådana framställts även av herr Olsson i Kullenbergstorp; vi få kanske för övrigt se ett nytt exempel härpå, när vi om en stund skola behandla frågan om socialiseringsnämnden. Men här tror jag att yrkandet överensstämmer synnerligen bra med sparsamhetskravet. Jag upprepar, att det är bättre att taga det säkra för det osäkra och att jag ser en möjlighet att genom koncentring av lönenämnden redan nu vinna en avsevärd besparing. Då tycker jag det är skäl att taga besparingen nu och sedan hoppas på att man i fortsättningen skall komma fram till ett fullständigt raserande av den tillfälliga, av särskilda förhållanden föranledda institution, som lönenämnderna utgöra. Det är sålunda ett första steg mot avveckling, som motionärerna påyrka. Jag är fullständigt lika intresserad som herr Olsson i Kullenbergstorp av att komma fram till en fullständig avveckling av hela denna institution.

Ang. allmänna civilförvaltningens lönenämnd.
(Forts.)

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman! Blott ett par ord! Den ärade talaren syntes utgå ifrån, att statsutskottet självt kunde verkställa denna sammanslagning. Eljest vet jag icke, på vad sätt sparsamhet här skulle kunna iakttagas åtminstone beträffande budgeten. Förutsätter den ärade motionären, att statsutskottet skulle på egen hand sitta och klara upp denna sak och sammanslå de tre lönenämnderna? Jag trodde icke, att den ärade talaren var inne på den linjen. Det föreligger ju icke något material på vad sätt sådant skulle kunna ske. Var finns sparsamheten här och vad vinner man med motionärens förslag?

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den i ämnet väckta motionen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Punkterna 12 och 13.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 14, angående tullverket.

Uti punkten 16 av förevarande huvudtitel hade Kungl. Maj:t förslagit riksdagen att godkänna av Kungl. Maj:t framlagda förslag till stater för tullverket för budgetåret 1928—1929 ävensom att fatta vissa därmed sammanhängande beslut.

Ang. tullverket.

I samband med Kungl. Maj:ts föreliggande förslag hade utskottet till behandling förehäft följande i ämnet väckta motioner, nämligen:

inom första kammaren:

nr 89 av herr Wagnsson; och
nr 90 av herr Boberg m. fl.; samt

inom andra kammaren:

nr 139 av herr Magnusson i Kalmar m. fl.;
nr 146 av herr Wirsell m. fl.;
nr 162 av herr Röing;
nr 164—166 av herr Lovén m. fl.; och
nr 341 av herr Spångberg m. fl.

Uti förenämnda motioner II: 165 och 166 hade herr Lovén m. fl. yrkat, i den förra motionen, att riksdagen med avslag å Kungl. Maj:ts förslag om indragning av tullstationerna i Dalarö, Sandhamn, Landsort, Hävringe, Arkö

Ang.
tullverket.
(Forts.)

och Barösund samt förändring av tullstationen i Furusund, måtte i den vid propositionen fogade förteckningen över antalet ordinarie befattningshavare i tullverket under budgetåret 1928—1929 upptaga samma antal befattningshavare, som under innevarande budgetår vore avsett för ifrågavarande stationers verksamhet, ävensom bevilja härför erforderligt anslag och vidtaga de ändringar i anslagen till avlöningar åt tjänstemän å indragnings- och övergångsstat, som vid bifall till förslaget kunde vara påkallade; och

i den senare motionen att riksdagen ville med avslag å Kungl. Maj:ts förslag om indragning av gränstullmästartjänsten i femte gränsbevakningsdistriktet i förteckningen över antalet ordinarie befattningshavare i tullverket under budgetåret 1928—1929 under punkt 3, gränsbevakningen, upptaga 1 gränstullmästartjänst, lönegrad B 15.

I herr *Spångbergs m. fl.* motion hade föreslagits, att riksdagen måtte avslå regeringens förslag om indragning av tullstationerna i Dalarö, Sandhamn, Landsort, Hävringe, Arkö och Barösund samt förändring av tullstationen i Furusund och i övrigt vidtaga de ändringar i förteckningen över antalet ordinarie befattningshavare under budgetåret 1928—1929 samt i anslaget till avlöningar åt tjänstemän å indragnings- och övergångsstat, som därav kunde anses påkallade.

Herr *Wagnsson* och herr *Magnusson* i Kalmar *m. fl.* hade uti sina motioner, vilka voro likalydande, hemställt, att riksdagen ville, med avslag å Kungl. Maj:ts förslag om indragning av tullstationerna i Mörbylånga och Bergkvara samt om uppförande under viss tid å kustbevakningens stat av en kustöveruppsyningsmanstjänst i stället för en kustuppsyningsmanstjänst, i förteckningen över antalet ordinarie befattningshavare i tullverket under budgetåret 1928—1929 upptaga två för tullstationernas i Mörbylånga och Bergkvara verksamhet erforderliga tullöveruppsyningsmanstjänster, ävensom vidtaga i anledning därav nödiga ändringar i vederbörande anslagsposter.

Vidare hade uti de av herr *Boberg m. fl.* och herr *Wirsell m. fl.* väckta, ävenledes likalydande motionerna, yrkats, att Kungl. Maj:ts förslag om indragning av tullstationen i Mörbylånga ej måtte bifallas, utan att tullstationen därstädes måtte tillsvidare bibehållas.

Utskottet hemställde,

I) att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande förslag och motionerna II:162 och 164, den senare i vad den avsåge antalet ordinarie befattningshavare vid tullverket under budgetåret 1928—1929, samt med avslag å motionerna II:165, 166 och 341, I:89 och II:139 samt I:90 och II:146,

a) besluta, att antalet ordinarie befattningar vid tullverket jämte de för vederbörande befattningshavare avsedda lönegrader skulle bestämmas i enlighet med vad av utskottet föreslagits;

b) för budgetåret 1928—1929 godkänna i momentet intagna stater för tullverket;

c) i riksstaten uppföra ordinarie förslagsanslaget för tullverket till ett mot statens slutsumma svarande belopp av 15,877,500 kronor att direkt utgå av tullmedel; och

d) förklara, att sådan å den 31 december 1922 gällande ordinarie stat kvarstående tjänsteman vid tullverket, som ej anmält sig icke vilja övergå på den nya staten, finge under budgetåret 1928—1929 komma i åtnjutande av tillfälligt lönetillägg till belopp, vilket Kungl. Maj:t, efter förslag av general-

tullstyrelsen, prövade stå i lämpligt förhållande till den tjänstgöring, som kunde komma att krävas av vederbörande, eller Kungl. Maj:t eljest kunde finna skäligt, dock icke i något fall till högre belopp för år räknat, än som genom kungörelsen den 22 juni 1921 (nr 444) angående tillfälliga lönetillägg åt viss personal vid tullverket för år 1922 blivit bestämt; samt

Ang.
tullverket.
(Forts.)

II) att motionen II: 164, i vad densamma avsåge skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning om behovet av ordinarie tjänstemän vid tullverkets kustbevakning, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Vid denna punkt hade reservationer emellertid avgivits:

av herrar *Kvarnzelius, Carl A. Carlsson, Bengtsson* i Norup och *Olsson* i Kullenbergstorp, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava annan i reservationen angiven lydelse samt att utskottet till följd härav bort hemställa,

I) att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande förslag och med avslag å motionerna II: 162, 165, 166, 341, I: 89 och II: 139 samt I: 90 och II: 146 samt motionen II: 164, i vad den avsåge ordinarie befattningshavare vid tullverket under budgetåret 1928—1929,

a) besluta, att antalet ordinarie befattningar vid tullverket jämte de för vederbörande befattningshavare avsedda lönegrader skulle bestämmas i enlighet med vad av chefen för finansdepartementet föreslagits;

b) för budgetåret 1928—1929 godkänna av reservanterna föreslagna, i momentet intagna stater för tullverket;

c) i riksstaten uppföra ordinarie förslagsanslaget för tullverket till ett mot statens slutsumma svarande belopp av 15,877,300 kronor, att direkt utgå av tullmedel, och

d) förklara, att — — — blivit bestämt; samt

II) att motionen II: 164 — — — riksdagens åtgärd föranleda;

av herrar *C. Petrus V. Nilsson, Clemedtson, Olsson* i Blädinge, *Holmgren* och *Järte*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava samma lydelse, som under ovan angivna reservation yrkats, med undantag därav att de funnit utskottet böra avstyrka indragning av tullstationerna i Mörbylånga och Bergkvara; samt

av herr *Widell*, som ansett, att utskottet bort avstyrka indragning av tullstationen i Mörbylånga.

Avd. I föredrogs. Därvid anförde:

Herr **Olsson** i Kullenbergstorp: Herr talman! Nu ha vi kommit till en punkt, som är av större betydelse än den vi nyss lämnat. Visserligen ser det ut, som om det egentligen icke skulle vara så stor olikhet mellan de olika förslagen, utskottets och reservanternas. Hela skillnaden beträffande slutresultatet skulle inskränka sig till fattiga 200 kronor. Jag nästan lyckönskar dem, som stå såsom motståndare till mig, för att de kunnat åstadkomma en så verkligt stor historia med så litet pengar. Jag för min del har minsann aldrig lyckats åstadkomma något så märkvärdigt med rakt ingenting. Nu erkänner jag villigt, att nog kan man behöva upptaga ytterligare en del befattningar i tullverket på ordinarie stat, men till hur stort antal detta bör ske, är jag ej mannen att exakt kunna angiva. Jag tröstar mig emellertid med, att mina kamrater i utskottsavdelningen troligen icke förstå detta bättre än jag. Min utgångspunkt har varit, att detta verk är så nyligen lönereglerat — det skedde

Ang.
tullverket.
(Forts.)

nämligen 1923 — att man nu icke bör vidtaga så stora förändringar, ja, man kan ju rent av säga, att verket är nyorganiserat. Statsutskottets tredje avdelning, som brukar handhava frågor av förevarande slag, och anses snål och återhållsam, har ej avgivit förslaget om denna lönereglering, ty år 1923 var denna avdelning så överlastad med arbete, att ärendet överlämnades till första avdelningen, som brukar visa sig mera frikostig.

Under de fem år, som förflutit sedan verket omorganiserades, har det oupphörligen haglat motioner, icke minst i år, i hithörande frågor. Jag tror man motionerat beträffande verkets samtliga befattningshavare med undantag av generaldirektören. Då nu Kungl. Maj:t i år varit så tillmötesgående i fråga om verkets stat, att Kungl. Maj:t föreslagit, att 75 befattningshavare skola överföras på ordinarie stat, så finner jag detta högst märkvärdigt, eftersom man på alla områden söker med ljus och lykta för att åstadkomma besparingar. Denna förändring går ju, som vi reservanter påvisat, lös på ej mindre än 282.100 kronor, dyrtidstillägg ej inberäknat. Jag tycker för min del, att detta är ett stort belopp, och jag var knappast beredd att gå ens så långt som Kungl. Maj:t föreslagit. Man invänder kanske, att generaltullstyrelsen själv föreslagit en ännu större ökning och att generaltullstyrelsens chef är känd för att vara en sparsamhetens man, som bland annat deltagit i besparingssakkunnigas arbete, och att man därför kunde godtaga hans förslag. Jag har fått den erfarenheten, att det egendomliga beträffande våra besparingsherrar är, att när en besparingsman nalkas det verk, där han själv är sysselsatt, så slutar hans sparsamhetssträvan. Det är väl en känsla, som vi alla ha, att vi skola försvara det vi äro satta att verka för, och därför förmodar jag, att så är fallet även här.

När sedan avdelningen utsattes för så stark påtryckning, att den gick ifrån Kungl. Maj:ts förslag, blev jag naturligtvis tvingad att söka anknytning till de ledamöter, som ville följa Kungl. Maj:ts förslag. Jag hade eljest varit beredd att gå något under Kungl. Maj:ts förslag, framför allt beträffande extra staten. Då Kungl. Maj:t föreslagit, att 75 befattningshavare skola överföras på ordinarie stat, därav 25 kammarskrivare, förvånar det mig, att man nu anser tiden vara inne att anordna en kurs för utbildning till kammarskrivare-tjänst, och i denna kurs intagit 25 elever, eller vad de nu kallas. Punkten om de extra kammarskrivarna har man ju ansett vara en av de kinkigaste, just därför att man hade så stort antal av dem. Nu blir det ju, så vitt jag kan finna, nästan samma förhållande, om man befordrar över 25 extra på ordinarie stat och sedan tager in 25 nya. Jag förbiser icke, att man kan befordra undan de äldre, om de äro kompetenta och dugliga, så att någon avgång kan ske även på annat sätt. Men jag tycker, att man gått alltför långt i detta fall.

Jag föreställer mig också, att den metod, som utskottet använt, då man gått och skurit av så mycket på den extra staten, som motsvarar ökningen i lönehänseende i jämförelse med Kungl. Maj:ts förslag, är ganska märkvärdig. Jag tillät mig att i statsutskottet säga, att detta var något à la Münchhausen: När han skulle taga sig ned med ett rep från månen, skar han av en del av repet i den ena ändan och satte fast det i den andra. En sådan metod lär väl icke duperas någon, när man binder sig fast vid ett större antal tjänstemän och över huvud fördyrar det hela.

Jag erkänner gärna, att tullverket icke är precis som andra statsverk: det är mera rörligt och beroende av konjunkturerna för dagen. Det ligger också naturligtvis något befogat uti att man icke vill ha extra staten alltför knussligt tilltagen, särskilt som tullverket nog har mera att sköta vid en högkonjunktur än under en lågkonjunktur. Och det är givetvis otrevligt både för generaltullstyrelsen och Kungl. Maj:t, om man skall nödgas överskrida en förslagsstat. Men vi reservanter ha uttalat, att vi ansett det befogat, om den extra staten

något nedskurits. Ingen vet ju, om något utomordentligt kan inträffa, så att det kan behövas mera pengar på extra stat än som man hittills förutsatt, men jag tror, att både generaltullstyrelsen och Kungl. Maj:t förstå, att man bör utgå ifrån att, ifall intet märkvärdigt inträffar, böra betydliga besparingar här uppkomma på extra stat. Det ligger ju ändå så till, att man under inga omständigheter kan antaga, att det nu i år kommer att bli särskilt uppåtgående konjunkturer i jämförelse med i fjol. Herr statsrådet uttalade för en stund sedan sina betänkligheter beträffande möjligheten att uppehålla de föreslagna skatte- och taxesänkningarna. Detta beror givetvis till en del på vad tullverket kan få i netto, och allting synes tyda på att det icke blir större rörelse i år än föregående år. Under alla omständigheter bör man således spara på det extra anslaget avsevärt.

Jag skall slutligen deklarerera ännu en sak. Jag anser, att Kungl. Maj:t måste vara centrum för förvaltningen och för alla tjänstemän. Under sådana förhållanden bjuder det mig mycket emot, att man skulle säga ifrån till regeringen, att det icke räcker med det antal tjänstemän, som regeringen ansett behöfligt för statsfunktionernas utövande. Jag måste, då jag icke mera ingående behärskar detta ämne — eller andra som gälla ämbets- och tjänstemän — ha starkare skäl för en avvikelse från Kungl. Maj:ts förslag än det skälet, att verkets chef själv begärt ett större antal tjänstemän. Detta är för litet för mig. Vad jag nu anfört har varit avgörande för mig, då jag fattat ståndpunkt i denna sak, och det är avgörande, när jag nu yrkar bifall till den av herr Kvarnzelius m. fl. avgivna reservationen och avslag på utskottets hemställan i vad densamma skiljer sig från reservationen.

Herr Lovén: Herr talman! Det föreföll mig, som om den ärade talaren var allra mest förgrymmad över att man i utskottet kunnat ordna det så, att man tillsatt flera ordinarie tjänster men ändå kunnat få 200 kronor över. Detta gick honom tydligen djupt till sinnes. Herr Olsson i Kullenbergstorp medgav själv, att han icke alls begriper saken, men han har ändå varit mäktig att utlägga texten en lång stund här i kammaren.

Jag tycker, att utskottet varit alltför mjukt gentemot herr Olsson i Kullenbergstorp och att både departementschefen och utskottet varit alltför njugga med hänsyn till överförandet på ordinarie stat, om man nämligen tager i betraktande den mängd extra tjänstemän som verket har. Även med den tillsättning av ordinarie tjänstemän, som utskottet kommit till, dröjer det 13 år, innan en tjänsteman blir ordinarie och 7 år innan han blir extra ordinarie anställd. Ett verk som tullverket, vilket till staten inlevererar så stora summor och som är så ömtåligt med hänsyn till att staten verkligen skall få sitt, bör väl också på något sätt få fastare knyta till sig sin personal, så att man icke, om det en gång lättar på arbetsmarknaden, blir av med alla de extra tjänstemän, som redan tränat in sig och blivit skickade för sin uppgift, och får reda sig med nyantagen personal. Jag skall emellertid beträffande min motion nr 164 icke framställa något särskilt yrkande, utan i det hänseendet förklarar jag mig för denna gången nöjd med det resultat, som utskottet kommit till.

Beträffande de två övriga motionerna, nr 165 och 166, skall jag dock, herr talman, be att få säga några ord, då ju utskottet här gått på rent avslag. Det gäller först indragning av tullstationerna vid Dalarö, Sandhamn, Landsort, Hävringe, Arkö, Barösund samt reducering av tullstationen i Furusund. Jag tror, att man här sparar i den galna ändan. Det kan icke komma att lända tullverket till ekonomisk båtnad att draga in eller reducera dessa tullstationer. Det är så många fartyg som passera därute, och som kunna använda sig av ifrågavarande tullstationer men som nu helt naturligt bli hänvisade att prejas av den kustbevakning, som finnes i dessa farvatten. Denna kustbevakning

Ang.
tullverket.
(Forts.)

kommer att preja ett fartyg än här än där, och detta lär icke bli till båtnad för fartygsdriften. Det kan nämligen mycket väl inträffa, att ett fartyg först blir prejat litet längre ut i skärgården och sedan kommer in i inre farvatten och blir prejat på nytt. På detta sätt kunna fartygen bli prejade flera gånger, innan de nå fram till den skärgårdshamn, där de skola ligga. Jag tror, att det i framtiden kommer att visa sig, att sådant icke blir till gagn för tullverket.

Sedan har man låtit påskina, att lotsarna kanske skulle kunna i någon mån övertaga tullens arbete. Detta bestrida i varje fall lotsarna själva på det allra bestämdaste. Man säger, att »lotsarna under inga omständigheter kunna åtaga sig tulltjänst i vidsträcktare mån än vad som redan nu är föreskrivet, att lots-tjänsten är av sådan beskaffenhet, att hela uppmärksamheten måste inriktas på fartygets navigering, en uppmärksamhet, som måste skärpas vid dålig sikt och nattmörker, så att lotsarna på grund därav ej kunna utöva så skarp tullkontroll, samt att lotsarna, enligt lotsförordningen, skola efter förrättad lotsning ofördröjligen återvända till sin lotsplats».

Dessutom kommer man helt naturligt att försöka sig på smuggling i en helt annan omfattning än förut. När ett fartyg under mörker, dimma och tjocka måste förankra utan en tullvakt ombord, så kommer man att söka smuggla mera, än när det funnits en tullvakt, som vaktat ända till dess fartyget kommit in i hamnen där det skall ligga. Jag tror därför, att det kommer att ha mycket farliga konsekvenser med sig, att man drager in dessa tullbevakningar.

Även om jag nu kommer att resa ett yrkande om bifall till min motion, har jag dock icke den minsta förhoppning om att yrkandet skall bifallas. Jag vill i varje fall rikta den vädjan till vederbörande, att man far varligen fram i detta avseende med hänsyn till alla de människor, som skola ryckas bort från sina sedan många år innehavda poster ute i skärgården, där de skaffat sig sina kåkar eller sina tomter och slagit sig till ro. Jag hemställer alltså, att man, när man nu vill draga in dessa poster, icke går för bryskt till väga.

Vid frågan om gränstullmästaretjänsten i Haparanda, skall jag icke närmare uppehålla mig. Jag tror, att denna befattning varit behöflig där uppe; befattningshavaren har varit helt sysselsatt, även när han icke varit ute på inspektionsresor. Förändringen komme säkerligen att leda till att man sedan får sätta dit en ny tjänsteman ett annat år eller ock låta utöva bevakningstjänsten på ett dyrare sätt än förut. Det kommer nog att visa sig, att det medför olägenheter, om tullförvaltningen däruppe blir utan tillräcklig personal.

Jag skall, herr talman, be att få yrka bifall till utskottets förslag, så vitt det angår min första motion, motionen nr 164. Men vad motionerna nr 165 och 166 angår vill jag yrka, att riksdagen, med bifall till desamma, måtte besluta, att i motionerna avsedda befattningar skola bibehållas.

Häruti instämde herr Höglund.

Herr Wirsell: Herr talman! Vid punkten 14 har utskottet avstyrkt två väckta motioner. Den ena gäller tullstationen i Bergkvara och Mörbylånga, den andra enbart tullstationen i Mörbylånga. Frågan har nu blivit något invecklad, i det att jag själv motionerat rörande tullstationen i Mörbylånga, men det sedan kommit en annan motion, som omfattar såväl denna som den i Bergkvara belägna tullstationen. Det är emellertid huvudsakligen om Mörbylånga, som jag skall be att få säga några ord.

År 1923 förändrades den dåvarande tullexpeditionen i Mörbylånga till en tullstation. Enligt Kungl. Maj:ts förslag innevarande år om antalet ordinarie befattningshavare i tullverket skulle emellertid nämnda station förändras till en tullexpedition, och utskottet har även uttalat sig i denna riktning, låt vara

att en motsatt uppfattning också gjort sig gällande. Vederbörande hänvisa till omfattningen av rörelsen, enligt uppgjord tabell, vid såväl Mörbylånga som Bergkvara. Men det är väl en ödets nyck, att generaltullstyrelsen just tagit hänsyn till åren 1926 och 1927, då rörelsen vid Mörbylånga var den minst tänkbara. Emellertid är det ju väl bekant, att sockerbetsodlingen var inställd år 1926, vilket i icke ringa grad hade sina återverkningar bl. a. på sjöfarten; denna återverkan sträckte sig ända in på 1927. Under de sista månaderna av år 1927 förekom däremot ett uppsving inom sjöfarten, och det hela kom åter i normala gängor.

Jag behöver väl icke orda här i kammaren om den tidsutdräkt, de extra kostnader och besvär, som skulle komma att drabba allmänheten genom ombildningen av tullstationen i Mörbylånga till tullexpedition. Men det tillkommer även ett annat förhållande. Den nuvarande tullstationsföreståndarbefattningen skulle foljdriktigt komma att upphöra, och den nuvarande innehavaren skulle bli berättigad till pension tre år före uppnådd pensionsålder. Läger man härtill de årskostnader, som enligt utredningen i motionen visats vara förenade med upprätthållandet av en tullexpedition, bli kostnaderna för de tre närmaste åren högre än om tullstationen under dessa tre år finge bibehållas. Då staten således icke synes göra några besparingar genom förändringen utan i stället får högre kostnader och då allmänheten anser sig bättre tillgodosedd med den nuvarande anordningen, vågar jag hoppas, att kammaren måtte behjerta denna sak och skänka motionen sitt bifall.

Nu har som jag nämnde tullstationen vid Bergkvara också kommit med i detta sammanhang. Detta gör, att jag, när proposition av herr talmannen framställles, kommer i den märkvärdiga belägenheten, att jag icke kan yrka bifall till min motion utan måste gå med på den andra motionen, d. v. s. reservanternas förslag. Vad Bergkvara beträffar har enligt tabellen rörelsen därstädes icke minskats sedan år 1926 utan är stadd i ständig ökning. Här föreligger också en annan omständighet. Den nuvarande tullstationsföreståndaren blev i juli månad 1927 flyttad till Bergkvara, därvid det avsågs, att han för framtiden skulle inneha ordinarie befattning som tullstationsföreståndare. Han inköpte då en rätt dyrbar tomt och uppförde en efter hans förhållanden rätt kostsam bostad. Detta är givetvis en rent privatekonomisk sak, men jag kan väl få vädja till kammarens känslor och hemställa, att man tager hänsyn även till dylika saker.

Jag ber med hänsyn till det anförda få yrka bifall till den av herr Nilsson i Gränebo avgivna reservationen, vilken innefattar yrkande om bibehållande av tullstationerna i Bergkvara och Mörbylånga.

Med herr Wirsell förenade sig herr *Olsson* i Kalmar.

Herr Forssell: Herr talman! Med herr talmannens tillstånd skall jag be att få taga kammarens uppmärksamhet några ögonblick i anspråk för en fråga, som icke står i alldeles omedelbart och direkt sammanhang med föreliggande anslagsäskanden och villkor för anslagsbeviljanden. Men det gäller i alla fall en fråga, som indirekt har med dessa anslag till tullverket att göra så till vida, som den berör vissa vitala förhållanden inom tullverket, förhållanden som kunna återverka på myndighetens arbets- och prestationsförmåga. Det är nämligen alldeles uppenbart, att sättet för lösandet av de frågor, som röra rekryterings- och befodringsförhållanden inom ett verk, inverka på ämbetsmyndighetens effektivitet och därför också äger intresse för den anslagsbeviljande riksdagen.

Nu är händelsen den, att just i dessa dagar — dagen innan denna stat behandlas här i riksdagen — har i pressen offentliggjorts ett slags principdekla-

Ang.
tullverket.
(Forts.)

Ang.
tullverket.
(Forts.)

ration från tullverket rörande det sätt, på vilket verket fungerar, när det gäller befodringsförhållanden och utnämningar inom verket. Jag har icke kunnat låta denna stund gå förbi utan att med några ord fästa herrarnas uppmärksamhet på denna deklaration, som jag måste finna vara i vissa avseenden ganska egendomlig och ganska beaktansvärd. Deklarationen återfinnes i en skrivelse till Kungl. Maj:t, som tillkommit med anledning av klagomål hos Kungl. Maj:t över generaltullstyrelsens tjänstetillsättningar eller förord till lediga tjänster. I denna sin skrivelse säger generaltullstyrelsen två saker, som jag nu närmast vill fästa mig vid. För det första framhåller styrelsen, att för att kunna i görligaste mån närma sig målet, d. v. s. en god förvaltning inom en rimlig kostnadsram, det är ofrånkomligt, att åtminstone sådana tjänster, med vilka äro förenade åligganden av mera krävande natur, besättas med de för göromålens handhavande bäst skickade personerna. Jag vill till denna deklaration knyta den lilla reflexionen, att det vill förefalla mig, som om *under alla förhållanden* de bäst skickade personerna böra komma fram till de befattningar, där de på grund av sin förtjänst kunna på bästa sätt fylla sina uppgifter. Jag måste säga, att jag icke förstår, vad som ligger bakom tanken på att man skulle göra vissa undantag, där man icke borde nöja sig med det bästa folket, den bäst skickade personalen.

Men sedan kommer generaltullstyrelsen in även på ett annat spörsmål — och det är där som jag menar de verkligt ömma tonerna börja komma. Tullstyrelsen diskuterar om, huru man skall nå fram till detta eftersträfvade mål att få de bäst skickade personerna, och därvid säger styrelsen, att man antingen kan lita till »pappersmeriterna» eller också kan försöka att tillsätta tjänsten med utgångspunkt från en »antaglig förmåga» hos den sökande att bäst sköta en ledigförklarad tjänst. På detta sätt delar man upp de bägge alternativen och ställer dem mot varandra: »pappersmeriterna» eller den »antagliga förmågan» att sköta tjänsten. Men vad menar man med pappersmeriter i ett fall sådant som detta? Om man härmed menar, att den rena anciennitetsprincipen icke bör få dominera över skicklighetsgrundsatsen, ja då är ju detta problem för länge sedan slutventilerat och klarlagt. Det äro vi ju alla med om att den rena åldersgrundsatsen, anciennitetsprincipen, icke bör vara utslagsgivande framför den notoriska skickligheten. Med *detta* problem behöva vi icke sysselsätta oss. Men, herr talman, menar man, att en rent subjektiv värdering av den sökandes kvaliteter, *utan att denna subjektiva värdering har någon grund i objektivt påvisbara meriter*, menar man, säger jag, att en sådan subjektiv värdering skall väga över en serie objektivt påvisbara förtjänster, bör denna skrivelse tolkas så, och godkännes denna uppfattning av regeringen och riksdagen, då äro vi, mina damer och herrar, inne på sådana vägar, att vi ganska snart torde hava passerat gränsen till det rena godtyckets områden.

Så kanske någon säger, att det ju är självklart, att man icke på detta sätt får lämna utrymme för godtycke. Då svarar jag, att vid sådant förhållande är det betänkligt och förvånansvärt, att ett ämbetsverk avgiver deklarationer, som äro så formulerade, att en gensaga av den natur, jag här tillåtit mig, måste anses i högsta grad nödvändig. Och om ett sådant omdöme, som det, vilket här är utformat, skulle bliva accepterat av högsta vederbörande, av regeringen, uppstår enligt mitt förmenande en risk, som kammaren har all anledning observera, nämligen att inom tjänstemannakåren den föreställningen kan uppkomma, att det är *mindre* angeläget att befrita sig om att skaffa sig objektivt påvisbara tjänstemeriter än att väl vårda sina förbindelser med de tillfälligt maktägande i generaltullstyrelsen. Det vore i allra högsta grad olyckligt, om en sådan känsla skulle komma att slå rot hos denna stora ämbetsmannakår. Det finnes också en annan risk, nämligen att sådana element inom tjänstemannakåren, som känna med sig, att de icke riktigt hava den där önsk-

värda kontakten med de maktägande i generaltullstyrelsen, i stället anlita de kanaler, de kunna hava till Kungl. Maj:t, därvid de kanske ofta kunna åberopa mycket goda sakliga skäl till stöd för sin värdjan. Då uppstår emellertid en dragkamp mellan de maktägande i det centrala ämbetsverket och Kungl. Maj:t. Dylika inför allmänheten utkiämpade konflikter har man sett flera exempel på, ingen nämnd och ingen glömd. Jag är förvissad om att jag icke behöver här nämna några namn. Dylika situationer äro en naturlig konsekvens av ett godtagande av en sådan principdeklaration, som den, vilken stått att läsa i huvudstadens tidningar i går morse. Det kan betyda, att ämbetsverket kan komma att *politiseras* på ett i högsta grad olyckligt och motbjudande sätt, med påföljd att de stilla i landet, de, som helt ägna sig åt sitt arbete i tullens tjänst men som icke hava tillräckligt starka armbågar och tillräcklig fördomsfrihet att bevaka sin karriär, få sitta emellan.

Herr talman, med anledning av den aktualitet, som frågan fått genom en offentliggjord deklaration, har jag velat fästa kammarens intresse vid ifrågasvarande spörsmål, och jag har i denna punkt ingen annan hemställan att göra, än att regeringen måtte ägna sakens vidare utveckling en lika noggrann omprövning, som allmänheten följer den med skarp uppmärksamhet.

Herr Grapenson: Herr talman, mina herrar och damer! Jag gillar obetingat den principen, att så snart en tjänst befinnes överflödig, så bör den indragas. Beträffande den tjänst, som beröres i den av herr Lovén m. fl. avgivna motionen nr 166, har jag emellertid genom upplysningar från ort och ställe, d. v. s. Haparanda, kommit till den uppfattningen, att det kan starkt ifrågasättas, om denna gränstullmästarejänst är obehövlig. Jag tror, att frågan hade bort undersökas grundligare än vad fallet synes vara. Enligt min uppfattning råder det icke något tvivel om att generaltullstyrelsen och därmed Kungl. Maj:t och statsutskottet här råkat in på fel väg. Denna tjänst är av allt att döma behövlig för att sammanhålla och handleda den talrika gränsbevakningspersonalen däruppe i den viktiga tjänstgöring, ifrågasvarande personal har att utöva. Då allt enligt min uppfattning talar för att den besparing, som här föreslagits, är mera skenbar än verklig, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den av herr Lovén m. fl. väckta motionen nr 166.

Herr Carlsson-Frosterud: Herr talman! Det är ju vanligt, att ett stort antal av riksdagens ledamöter intressera sig för tullstaten, och att det rörande densamma väckes ett flertal motioner. Så är ju även förhållandet i år. Rörande olika detaljer i det föreliggande förslaget har väckts ett flertal motioner. Flera motionärer ha ju redan här haft ordet och talat var och en för sin sak.

Vad jag i första hand vill ägna min uppmärksamhet åt är den reservation, som herr Kvarnzelius m. fl. avgivit beträffande en punkt i det föreliggande utlåtandet, nämligen antalet ordinarie tjänster, som skola inrättas vid tullverket. I denna fråga har herr Olsson i Kullenbergstorp som förste man kritiserat utskottets förslag. Jag skall nu med några korta ord söka att angiva de synpunkter, som varit vägledande för utskottet, då utskottet i någon mån avvikit från vad Kungl. Maj:t föreslagit. Det förhåller sig nämligen på det sättet, att inom tullverket en s. k. tjänstgöringskommission avgivit ett förslag till normalstat för tullverket med hänsyn till omfattningen av tullverkets arbete på den tid detta förslag avgavs. Förslaget utformades år 1924. Den dåvarande personalen vid tullverket motsvarade icke det antal ordinarie befattningshavare, som upptogs i detta tjänstgöringskommissionens förslag. Med anledning härav har år efter år från generaltullstyrelsens sida till Kungl. Maj:t gjorts framställning om att upptaga ett antal nya befattningshavare. Det har under tiden suttit olika finansministrar, men alla ha tillbakavisat generaltullstyrel-

Ang.
tullverket.
(Forts.)

sens ifrågavarande framställningar. Som jag redan nämnt, har ett stort antal motionärer inom riksdagen framfört personalens självklara önskan om att bli uppförd på ordinarie stat. Statsutskottet och riksdagen ha ju vid behandlingen av dessa frågor i allmänhet godtagit Kungl. Maj:ts förslag och slagit dövörat till för de förslag, som motionsledes framförts i riksdagen, då icke Kungl. Maj:t har gått in för dem. Först i år har Kungl. Maj:t ansett, att förhållandena äro sådana, att generaltullstyrelsens krav på inrättande av ett flertal ordinarie platser torde äga berättigande. Då nu förhållandena på grund av det stillastående, som rått på detta område, äro så pass trängande, att Kungl. Maj:t i år, i olikhet mot vad som varit fallet tidigare år, ansett sig böra föreslå ett större antal ordinarie platser — ehuru icke så stort, som krävts såväl av generaltullstyrelsen eller av motionärer här i kammaren — har statsutskottet sett saken så, att skall man nu frånträda motståndsprincipen och söka lösa denna fråga, bör man göra det på ett sådant sätt, att man med skäl kan fordra, att riksdagen under några år framåt slipper behandla frågor om nya ordinarie platser i tullverket. Jag vill visst icke förneka, att Kungl. Maj:ts tillmötesgående emot generaltullstyrelsen i år är rätt så avsevärt, då Kungl. Maj:t föreslagit 75 nya ordinarie platser, under det att generaltullstyrelsen begärt 100 och motionärer i riksdagen ännu flera. Statsutskottet har emellertid, som sagt, ansett, att man borde träffa sådana anordningar, att man verkligen löste frågan. Beträffande Kungl. Maj:ts förslag är vår uppfattning den, att vi, om förslaget antages, redan nästa år ha att motse nya krav från generaltullstyrelsens sida. Det är detta vi ha velat undgå. På samma gång ha vi givetvis icke kunnat uraktlåta att taga hänsyn till den extra tullpersonalens uppenbarligen mycket svåra ställning. Det finns extra ordinarie kammarskrivare som gått såsom extra i 15 å 16 ja till och med i 17 år. Enligt vad som uppgivits i statsverkspropositionen erfordras för befordran till ordinarie tjänst i genomsnitt en tjänstetid av 12 år 8 månader. Det är ju alldeles självfallet att detta »extraelände», som jag tror en talare i första kammaren uttryckte det, måste skapa missnöje inom den stora kår, som det här är fråga om. Kårens medlemmar kunna icke känna den rätta arbetsglädjen, då de se åren glida från sig, under det att de fortfarande gå kvar som extra befattningshavare, vilket för dem givetvis medför, att då de slutligen en gång erhålla ordinarie anställning, de retroaktivavgifter, de hava att erlägga för sin framtida pensionering, äro för dem synnerligen betungande. Deras krav på att bliva tillgodosedda med ordinarie befattningar och att sålunda komma i en tryggare ställning är ju förklarligt. Utskottet har med hänsyn till allt detta ansett, att man kunde lösa frågan nu på det sättet, att man gick generaltullstyrelsen till mötes i fråga om det antal befattningar, som styrelsen föreslår eller inalles 100, men givetvis måste detta medföra en avlastning av utgifter beträffande anslaget till extra ordinarie befattningshavare. Därför har också utskottet föreslagit, att den ökning, som enligt utskottets förslag belastar anslaget för avlöning av ordinarie befattningshavare, eller cirka 90,000 kronor, bör motsvaras av en minskning av anslaget till extra ordinarie befattningshavare. Utskottets förslag kan sålunda genomföras inom ungefär samma slutsumma i fråga om utgifter för tullverket, som Kungl. Maj:ts förslag innebär. Jag vill i detta sammanhang påvisa det förhållandet, att Kungl. Maj:t begär medel till avlöande av 75 nya ordinarie befattningshavare utan att samtidigt föreslå någon sänkning av anslaget till extra ordinarie befattningshavare. Anledningen härtill framgår av departementschefens motivering: Kungl. Maj:t har medgivit generaltullstyrelsen att i höst anordna en kurs för blivande kammarskrivare, avsedd för att 25-tal deltagare. Dessa nytillkommande extra befattningshavare måste naturligtvis avlönas. På den punkten har utskottet givit sitt godkännande, men däremot har utskottet, som jag förut nämnt, ansett att, om man ytterligare skall öka ut

den ordinarie staten med 25 nya platser, borde en motsvarande minskning kunna göras i fråga om anslaget till extra-ordinarie personal. Utskottet har gjort det uttalandet, att utskottet hoppas, att denna fråga får anses löst för åtskilliga år framåt, så att man icke vid nästa års riksdag kommer med krav på inrättandet av nya befattningar. Jag skall för min del således även på denna punkt bedja att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr talman, då jag nu har ordet, skall jag yttra ett par ord med anledning av vad motionärerna här anfört.

Herr Olssons i Kullenbergstorp yrkande om bifall till den av herr Kvarnzelius m. fl. avgivna reservationen har jag ju redan sökt bemöta. Herr Lovén yrkade i sitt anförande, att den gränstullmästartjänst i Haparanda, som av Kungl. Maj:t föreslagits till indragning, skulle bibehållas. Även i detta avseende yrkar jag bifall till utskottets förslag. Beträffande den föreslagna indragningen av de s. k. inloppsstationerna gjorde herr Lovén en vädjan till Kungl. Maj:t att fara varligt fram vid entledigande och förflyttning av personalen. Med anledning därav vill jag säga, att utskottet för sin del utgått från att det skulle vara vederbörande myndigheter angeläget att icke fara hårdare fram med personalen än vad som vore ofrånkomligt. Jag finner ingen anledning till någon gensaga mot vad herr Lovén yttrat beträffande önskvärdheten av ett humant behandlingssätt i detta fall.

Så var det herr Wirsells anförande med yrkande på tullstationernas i Mörbylånga och Bergkvara bibehållande. Han opponerade mot Kungl. Maj:ts förslag att förvandla dessa tullstationer till tullexpeditioner. För min del känner jag mig rätt inkompetent att som Ortsrepresentanterna, vilka ju ha lokalkännedom, gjort, gå in i diskussion angående tullförhållandena på platsen. Då jag måst taga ställning i denna fråga, har jag, liksom kanske utskottets flesta ledamöter, nödgats lita på den utredning, som föreligger i den kungl. propositionen, och jag har därvid fått det intrycket, att tulltrafiken vid dessa båda tullstationer är så ringa, att det icke låter sig försvara att bibehålla dem. Det är icke nödvändigt för tulländamål, utan enda syftet med deras bibehållande skulle vara hänsyn till vederbörande befattningshavares intresse av att få ha kvar sina sysslor. Man nödgas ju dock behandla dylika saker med hänsyn till behovet eller nyttan för vederbörande verk men dock icke så, att man går orättvist fram mot personalen. Då Kungl. Maj:t på generaltullstyrelsens förslag gått in för att indraga dessa stationer, har jag icke kunnat finna några bärande skäl att motsätta mig detta. Jag tillmäter mig givetvis icke större sakkunskap i ämnet än Kungl. Maj:t och generaltullstyrelsen. Jag tror, att de motiv, som ligga till grund för Kungl. Maj:ts förslag beträffande denna indragning, äre så starka, att man måste böja sig för desamma, och därför yrkar jag, i likhet med utskottet, avslag å motionerna och bifall till Kungl. Maj:ts förslag beträffande tullstationerna i Bergkvara och Mörbylånga.

Vidkommande herr Forssells anförande, så låg ju detta vid sidan av det ämne, vi i dag behandlat, och jag skall därför icke beröra den sak, han talade om. Han ställde ju sitt anförande som en observation mot Kungl. Maj:t, som ju får sköta den saken.

Herr Grapensons anförande utmynnade i ett instämmande i herr Lovéns yrkande om bibehållande av gränstullmästartjänsten i Haparanda. Det förhåller sig ju så, att generaltullstyrelsen och Kungl. Maj:t sökt uppvisa, att denna befattning icke är behöfvig. Nu har det på vissa håll påpekats, att, om befattningen i fråga komme att indragas, komme det att framställas krav på att vid denna tullkammare skall tillsättas en ny befattningshavare, kanske av högre grad. För att gardera sig mot en sådan eventualitet har ju också utskottet gjort ett uttalande, att man förutsätter, att beslutet om denna indragning icke skall leda till den konsekvensen, att där sättes en befattningshavare av högre grad.

Ang.
tullverket.
(Forts.)

Herr talman! Jag skall för tillfället inskränka mig till vad jag sagt och på alla punkter, som hittills behandlats, bedja att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Herr **Bengtsson** i Norup: Herr talman! Det är minst sagt litet överraskande, när Kungl. Maj:t begärt 75 nya tjänstebefattningar, att varken motionärerna eller utskottet äro tillfredsställda med dessa 75 nya befattningar, utan har mod att begära 100 nya tjänster, och detta, såsom den siste talaren sade, för att på en gång taga steget fullt ut, och därför att tullverket begärt en så stor ökning. Ja, jag undrar, hur ofta det sker att ämbetsverken få sin vilja fram, då de begära mycket. Man brukar väl oftast använda prutning, i varje fall brukar åtminstone statsutskottet använda sig av den möjligheten att sätta ned litet på ämbetsverkens krav. Men här säger herr Carlsson-Frosterud, att det är lika så gott att taga vad tullverket begär, nämligen 100 platser, och icke stanna vid dessa 75 som Kungl. Maj:t föreslagit, därför att annars kommer man snart igen. Ja, detta är nya toner från en statsutskottsledamot, som man får höra, när det gäller att taga ställning till anslagskrav. Jag kan för min del icke gå med på en dylik motivering. Ty så mycket tid får dock riksdagen använda för att pröva nya krav, att den icke, för att ej behöva emotse sådana, går med på 25 nya tjänstebefattningar, som Kungl. Maj:t icke har föreslagit.

Nu är det dessutom en mycket egendomlig uträkning, som utskottet kommer med, då det säger att det kostar icke mer med 100 platser än med 75 på 200 kronor när. Ja, detta är en trollformel, som jag icke kan förstå hur den i verkligheten skall praktiseras, utan det kommer att kosta 60,000 kronor mer med dessa 25 nya tjänster. Ty att säga, att man kan spara in på extra nyanställningar, lär ej gå, såvida verkets tjänstemannakår skall rekryteras, utan följden blir att, om riksdagen vill införa 100 nya ordinarie tjänster, så måste man taga in extra, så att när dessa äldre gå ur tjänst som pensionsmässiga, man har tillgång av yngre och då kan det inträffa att efter 1, 2 eller 3 år en extra befattningshavare har utsikt att bli ordinarie, och det är väl nästan litet ovanligt, att statsutskottet godkänner något sådant förfarande.

Vidare lär det heller icke vara brukligt, när det gäller ett förslag av så vittgående innebörd som detta är, att man då på enskilda motionärers framställning säger, att vi nöja oss icke med denna utökning som Kungl. Maj:t föreslagit, utan vi taga ett steg till, när vi äro i gång, och taga 100 i stället för 75. Det får jag säga, att det är högst överraskande att finna en sådan motivering från statsutskottets sida, som eljest brukar handla i rakt motsatt riktning och i stället pruta på vad Kungl. Maj:t föreslår. Detta ämbetsverk måste tydligen ha djupa försänkningar i riksdagen, då det har så många medhållare när det gäller att öka ut inte bara kostnaderna utan också befattningshavarnas antal.

Dessutom kan jag här tillägga — det kanske kan intressera kammaren att erfara, om det icke redan är bekant — att första kammaren med mycket stor majoritet har antagit reservanternas förslag. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till den av herr Kvarnzelius m. fl. avgivna reservationen vid denna punkt.

Herr **Röing**: Herr talman! De av kammarens ledamöter, som åhörde herr Bengtssons i Norup nyss hållna anförande, fingo antagligen liksom jag det intrycket att, om han menade allvar med vad han sade, statsutskottet brukar mycket schablonmässigt behandla dylika ärenden som det föreliggande och utgå från den principiella ståndpunkten, att större anslag än Kungl. Maj:t begär kommer utskottet ej att tillstyrka, men däremot om möjligt föreslå vissa utgiftsminskningar. Jag trodde verkligen och har alltid inbillat mig, herr

Bengtsson i Norup, att statsutskottet sakligt prövalde varje fråga och att, om sakliga skäl kunde framföras för att riksdagen borde anslå ett större belopp, än Kungl. Maj:t föreslagit, statsutskottet tog konsekvenserna av en sådan situation och hemställde till riksdagen, såsom statsutskottet gjort i detta fall, om en viss ändring av den kungl. propositionen, en ändring som i detta fall innebär en ökad utgift av icke mer än 200 kronor.

För var och en, som har sysselsatt sig med tullverkets organisation, kan det icke vara annat än odelat angenämt att se, att statsutskottet kommit till det resultat som utskottet kommit till i den föreliggande punkten. Och, herr Bengtsson i Norup, jag vågar påstå, att herr Bengtsson nog om några år själv kommer att inse, att riksdagen snart måste taga ytterligare ett steg längre, än utskottet i år har föreslagit.

Jag skall emellertid, då tiden är långt framskriden, herr talman, endast tillåta mig att yttra några få ord i en liten detalj, en detalj av dock icke så ringa betydelse. Jag anser, att den lösning som Kungl. Maj:t föreslår och som statsutskottet tillstyrker, i fråga om förändringen av tullstationen i Mörbylånga, icke är praktiskt genomförbar. Genomföres den förändringen, såsom Kungl. Maj:t har föreslagit och statsutskottet tillstyrkt, är jag med stöd av mitt mångåriga arbete i 1914 års tullkommission förvissad om, att den lösningen innebär blott en försämring i organisationen och en försämring, som dessutom åtminstone under de närmaste åren blir dyrare än den nuvarande organisationen. Statsrådet och chefen för finansdepartementet har också, såsom framgår av den kungl. propositionen, varit ytterst tveksam, om han skulle biträda generaltullstyrelsens hemställan i denna punkt. Här gäller enligt mitt förmenande icke i främsta rummet, huruvida Mörbylånga fortfarande skall vara tullstation eller förändras till tullexpedition — det kan framföras skäl måhända både för den ena och den andra ståndpunkten, och den frågan torde icke ha någon större betydelse — men här har, mina damer och herrar, av Kungl. Maj:t föreslagits, att denna tullexpedition endast skall hava en enda tjänsteman och att denna tullexpedition skall vara öppen för allmänheten och för trafikanterna varje helgfri dag och samtidigt skall denna tulltjänsteman vara bevakningsförman på Öland och ha ett område mer än 30 mil långt, där han skall utöva bevakning och tillsyn. Denna bevakning och tillsyn torde i regel åtminstone taga i anspråk 2 à 3 dagar i veckan, då tulltjänstemannen måste befinna sig ute på resor och således icke kan sköta sin tjänst på tullexpeditionen i Mörbylånga, om en något så när tillfredsställande inspektion på denna sträcka på över 30 mil skall upprätthållas. Följden blir, att det måste för dessa resedagar beordras personal från Kalmar att komma till Mörbylånga över sundet och där utföra tjänstgöringen. Denna personal skall ha dagtraktamente, den skall ha ersättning för resa etc., vilket säkert medför en ökad utgift för statsverket i jämförelse med kostnaderna för de anordningar som nu äro gällande. Jag är fullkomligt övertygad om, mina herrar, att den lösning av organisationen på Öland, speciellt vad Mörbylånga beträffar, som föreslås i den kungl. propositionen och som biträdes av statsutskottet, är i hög grad olycklig, och jag ber därför att i denna punkt få yrka bifall till den av herr Nilsson i Gränebo m. fl. avgivna reservationen.

Chefen för finansdepartementet herr statsrådet **Lyberg**: Herr talman! Då jag ansett mig icke böra i fråga om anställande av nya ordinarie befattningshavare gå fullt så långt som generaltullstyrelsen föreslagit och statsutskottet numera hemställt om, så har det berott dels på de speciella skäl, som finnas upptagna i statsverkspropositionen, dels ock givetvis därpå, att självfallet frågor om utvidgning utav den ordinarie personalen inom ett verk måste behandlas med alldeles särskild försiktighet i en tid, då ett ivrigt arbete pågår i syfte

Ang.
tullverket.
(Forts.)

Ang.
tullverket.
(Forts.)

att undersöka, huruvida i allmänhet nedskärningar av förvaltningsorganisationen är möjlig.

För min del är jag den förste att beklaga, att inom tullverket finnes ett så stort antal extra ordinarie befattningshavare och att deras väntetid före befordran till ordinarie beställning är så lång. Men att detta verk måste röra sig med ett så stort antal extra ordinarie befattningar, beror ju självfallet på vad redan här för en stund sedan antydde av en talare, nämligen på det förhållandet, att arbetet inom verket är synnerligen variabelt till sin omfattning, att det under vissa tidsperioder är betydligt större än under andra. Därav följer givetvis, att speciellt under tider, då arbetet är särskilt omfattande, den extra ordinarie personalen måste bli, om man jämför med andra delar av statsförvaltningen, osedvanligt talrik.

Jag kan för övrigt inte känna mig fullt övertygad om att väntetiden inom tullverket är så oerhört lång, om man jämför med förhållandena inom förvaltningen i övrigt och om man tager hänsyn till att i en hel del fall i väntetiden måste inräknas även den långa utbildningstid och studietid, som många befattningshavare först måste ha bakom sig, innan någon anställning överhuvud taget kan komma i fråga, under det att vid tullverket regelmässigt icke i något fall fordras längre utbildningstid, än som åtgår för avläggande av mogenhets-examen.

Jag har icke velat säga, att det icke inom några år kan bli nödvändigt att taga ytterligare ett steg, som herr Röing nyss antydde, till utökning av antalet ordinarie befattningshavare. Men på de av mig angivna skälen har jag icke ansett mig böra tillstyrka, att statsmakterna nu binda sig för ett större antal ordinarie befattningar, än det Kungl. Maj:t hemställt om. Jag kommer givetvis pliktskyldigast att taga emot vad riksdagen bjuder. Men herrarna skola icke vara så alldeles säkra på att den ekonomiska konsekvensen av den ytterligare ökning, som utskottet ifrågasätter beträffande antalet ordinarie befattningshavare, kommer att i längden inskränka sig till dessa 200 kronor, varom herr Olsson i Kullenbergstorp talade.

Här har vidare yttrats åtskilligt om Mörbylånga och Bergkvara, och jag anser mig skyldig att deklarerat, att jag varit synnerligen tveksam, då jag följt generaltullstyrelsens förslag, en tveksamhet, som också kommit till uttryck i mitt anförande till statsrådsprotokollet. Men jag har icke kunnat frigöra mig från den uppfattningen, att trafiken på dessa orter är så pass liten, att generaltullstyrelsen haft fog för sitt förslag att tullstationerna skola förändras till tullexpeditioner. Huruvida sedan i längden det kanske kan befinnas för litet att bara ha en tjänsteman i Mörbylånga, som herr Röing antydde, vill jag låta vara osagt; tiden lär få utvisa det.

Till sist vill jag i anledning av herr Forssells kritik av en inlaga som inkommit för några dagar sedan till finansdepartementet i ett besvärsmål, som är beroende på Kungl. Maj:ts prövning, endast säga, att jag givetvis icke har någonting att erinra mot de allmänna synpunkter, som han till bemötande av vad generaltullstyrelsen i denna inlaga uttalat har framfört. Men det förhåller sig naturligtvis så, att man med utgångspunkt från en för alla gemensam princip kan komma till olika resultat i det speciella fallet. Men så mycket vill jag säga till herr Forssell, att, om de synpunkter, som generaltullstyrelsen i sin inlaga lagt på utnämningsfrågorna, skulle innebära, ett subjektivt omdöme, som icke har sin grund i påvisbara faktiska förhållanden, skulle få fälla avgörandet, om dessa synpunkter äro de som generaltullstyrelsen skulle vilja ha framförda, så kommer jag för min del icke att ansluta mig till dem.

Herr **Herou**: Herr talman! Det är kanske förmätet att yttra sig i ett ärende, som enligt herr Olssons i Kullenbergstorp egen bekännelse gjorde honom

bet och som han påstod var ett ärende, som icke riktigt begreps av någon i den avdelning som behandlat detsamma. Detta ger mig anledning tro, att de tulltjänstemän, som nu skola bli föremål för indragning, kanske icke ha så orätt i sin misstanke om att en del utskottsledamöter i allt för hög grad litat på den ansvariga myndighetens utlåtande i känsla av att de icke behärskade alla detaljer.

Hur riskabelt det sålunda än kan vara att yttra sig i den här frågan, så har den grupp jag tillhör i alla fall väckt en motion, där det gällt kungl. propositionen om indragning av tullstationerna i Dalarö, Sandhamn, Landsort m. fl. Vi ha yrkat avslag i den punkten, då vi icke funnit övertygande skäl för den omändring som härvidlag föreslagits. Det förefaller oss, som om, därest man vill upprätthålla tullbevakningen vid hittills uppnädd effektivitet, man kommer att, om det skall ske ett överförande i större omfattning av denna tullbevakning på kustbevakningen, förorsaka stegrade kostnader i stor utsträckning. Framför allt borde för förslaget om en sådan omläggning goda skäl ha givits oss för att icke spritsmugglingen därigenom kommer att underlättas. Departementschefens uttalande på sidan 93 i den kungl. propositionen är därvidlag icke alls lugnande. Efter det han givit uttryck för sin uppfattning, att det är att förvänta ett gott resultat efter den överenskommelse, som träffats med finska och tyska myndigheterna, säger han: »Å andra sidan har emellertid, särskilt i Stockholms skärgård, på senaste tiden förmärkts tendens till en viss ökning av smugglingen, vilken till äventyrs kan komma att påkalla särskilda åtgärder.» Under sådana förhållanden kan man således befara, att den besparing, som man tror sig vinna genom dessa indragningar, alls inte är att påräkna.

Vi ha vidare velat fästa uppmärksamheten vid att denna indragning av tullstationer för med sig vissa konsekvenser för de lägre tjänstemän det här är fråga om. Tullvakten uppbär ju en synnerligen låg lön, den lägsta ordinarie lönen i tullverket. Han har framlevt sin tid på dessa platser; han har många gånger med stora ekonomiska uppoffringar byggt sig ett eget hem, och i många fall häftar han i skuld för detta hem, och vid en indragning av tullstationen står han inför den brutala verkligheten att åsamkas stora ekonomiska förluster. Jag är bestämt övertygad om att därest det vid detta tillfälle hade gällt en högre tjänstemannagrupp, så hade det säkerligen rått mycken tvekan att företaga en indragning, om vars nödvändighet ur andra synpunkter man inte kunnat övertyga oss med klara och starka skäl.

Som ett skäl för indragningen har anförts, att vid den kontroll över in- och utgående fartyg, som hittills verkställts vid dessa tullstationer, skulle jämväl lotspersonalen kunna åläggas att biträda, i den mån kustbevakningen icke förslår här till. Lotspersonalen återigen anser sig alls icke kunna skriva under en förklaring, att den är villig att mottaga det ökade arbete, som ett upprätthållande av den hittillsvarande effektiviteten i bevakningen skulle erfordra. Det heter från det hållet, »att lotsarna under inga omständigheter kunna åtaga sig tulltjänst i vidsträcktare mån än vad som redan nu är föreskrivet». Man framhåller vidare, att »lotstjänsten är av sådan beskaffenhet, att hela uppmärksamheten måste inriktas på fartygets navigering, en uppmärksamhet, som måste skärpas vid dålig sikt och nattnörker, så att lotsarna på grund därav ej kunna utöva någon skarp tullkontroll, samt att lotsarna, enligt lotsförordningen, skola efter förrättad lotsning ofördröjligen återvända till sin lotsplats». Det finnes flera liknande uttalanden från lotsarna, en personalgrupp, som på detta område sannolikt är lika sakkunnig som den ansvariga myndighet, vilken föreslagit dessa indragningar. Man påpekar från lotshall bland annat också, att det skulle kunna tänkas, att man för att kunna upprätt-

Ang.
tullverket.
(Förta.)

Ang.
tullverket.
(Forts.)

hålla effektiviteten i bevakningen finge anskaffa nya tulljagare och bemanna dessa. Man anser heller icke, att lotsarna ha skyldighet att åtaga sig denna tjänstgöring, varför man sannolikt finge räkna med att, därest detta arbete skulle överflyttas på lotspersonalen, nya lotstjänster måste inrättas.

Jag har velat anföra detta till kammarens protokoll. Jag förstår ju, att herr Lovéns m. fl. socialdemokraters motion liksom vår egen aktion i denna fråga nu är förolyckad, eftersom ett enhälligt utskott har uraktlåtit att taga någon hänsyn till de av oss framförda kraven. Men om vi alltså svikits av de representanter i utskottet, från vilka vi vågat vänta bistånd, så är det väl bäst, att herr Lovén och jag förena våra svaga krafter mot utskottet. Jag ber därför, att i vad gäller vår motion, där herr Lovén under överläggningen framställt särskilt yrkande, få yrka bifall till detta.

Herr Magnusson i Kalmar: Herr talman! Då jag varit med om att väcka en motion med hemställan om avslag på Kungl. Maj:ts förslag om indragning av tullstationerna i Mörbylånga och Bergkvara, skall jag be att få säga några ord.

I den föreliggande huvudtiteln upptages bland annat en post på 125,000 kronor till bekämpande av spritsmugglingen. Då statsverket således har stora kostnader för spritsmugglingens bekämpande, har jag frågat mig, om det kan vara riktigt och välbetänt, att man försvagar kust- och tullbevakningen. Jag anser att det ej kan vara riktigt att så sker. Ty om man nu ändrar tullstationerna i Mörbylånga och Bergkvara till tullexpeditioner, så innebär detta ett försvagande av tullbevakningen. Detta har också framhållits från flera talare här under debatten, och ingen lär väl bestrida, att så är fallet. Är det verkligen riktigt att för att vinna en liten besparing måhända nödgas göra större utgifter framdeles, för att tullbevakningen vid dessa kuster må erhålla nödig effektivitet?

Jag har, herr talman, lagt dessa synpunkter på denna fråga, och det är med anledning härav, som jag väckt denna motion.

Jag anser, att vi som bo därnere vid dessa kuster ha skyldighet se till, att kusten hålles fri från spritsmuggling, och det är i känsla härav, herr talman, jag skall be att få yrka bifall till den av herr Nilsson i Gränebo avgivna, vid betänkandet fogade reservationen, i vad den avser att bibehålla Mörbylånga och Bergkvara som tullstationer.

Herr Lövgren i Nyborg: Herr talman! Jag tror näppeligen, att staten kommer att göra någon besparing på den indragning av gränstullmästartjänsten i femte distriktet, som det här är fråga om. Det förvånar mig i någon mån, att man kommit med detta förslag, då jag vet, att tullkammaren i Haparanda år 1926 beklagade sig över, att den hade för litet arbetskrafter för att tillmötesgå ett så pass billigt krav som det som ställdes från en affärsman i Båtskärsnäs, nämligen att få förtulla en skonare med en last av brännolja på 150 ton d. w. Tullkammaren förklarade då, att den icke kunde skicka dit en man för att göra förtullningen, och följaktligen fick man förtulla via Luleå och omlasta varan, varigenom befolkningen däruppe åsamkades en merutgift av 1,750 kronor.

Nu föreställer jag mig, att det kommer att bli tullförvaltningen i Haparanda, som får sköta om inspektionsresorna utefter gränsälven, och det skulle då förvåna mig, om det icke komme krav till ett annat år på att få en tjänsteman till anställd vid tullkammaren där.

Jag skall icke framställa något yrkande nu, men skulle det vara så, att det till ett annat år kommer krav på inrättandet av en ny befattning vid tullkammaren i Haparanda, så skulle jag vilja hemställa till regeringen att taga å

övervägande, huruvida det icke vore klokare politik att låta den gränstullmästare-tjänst vara kvar, som riksdagen nu går att indraga.

Ang.
tullverket.
(Forts.)

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Jag skall först be att få adressera mig med några ord till vännen Bengtsson i Norup, som talade om statsutskottets skyldigheter och uttalade sin stora förvåning över att statsutskottets majoritet kunnat gå med på en så våldsamt utökning av Kungl. Maj:ts förslag i vad angår de ordinarie tjänsterna. Ja, jag behöver bara hänvisa till vad herr Olsson i Kullenbergstorp sade beträffande den ekonomiska innebörden av denna revolutionerande utökning, för att kammaren skall få klart för sig, att hela denna utökning i det stora hela inskränker sig till platt ingenting.

Det gäller ju bara att överflytta folk från befattningar, som avlönas med extra anslag, till ordinarie tjänster. Det gäller helt enkelt att ordna det så, att dessa, i många fall gamla, tjänstemän slippa ifrån att nu ytterligare några år stå kvar på extra stat med denna mera lösliga anställningsform, vilket, om de längre skola fortsätta därmed, skulle göra det omöjligt för dem att, om de till sist bli ordinarie, då gå in i vederbörande pensionskassa på grund av de höga retroaktivavgifter, som i så fall måste uttagas, när det gäller änke- och pupillpensioneringen.

Jag vill vidare säga, att om det gällde att samla ihop 75 å 100 tjänstemän och sätta dem i en enda sal, då kunde jag förstå, om herrarna tyckte, att denna utökning med 25 ordinarie tjänstemän vore betydande. Men vi få icke glömma, att här gäller det ett verk med stationer, spridda över hela vårt land, och det är således bara en bråkdel av tjänstemännen på varje station — på flera håll kanske ingen —, som kan bli befördrad från extra till ordinarie.

Jag skall icke gå in längre på detta spörsmål, utan endast hänvisa till den uttömmande utredning, som herr Carlsson-Frosterud lämnat. Jag har endast velat säga detta och skall för övrigt be kammaren observera, att herr Bengtsson i Norup är synnerligen sparsam i dag, något som vi ha anledning komma ihåg åtminstone till nästa onsdag, då vi få se, om det finns någon anledning att värdera hans sparsamhet på andra punkter.

Det är en annan sak, som icke berörts förut i denna debatt och som jag anser mig ha en viss skyldighet att erinra om. Här klagas man från de lokala representanterna i olika orter över de indragningar, som göras. Jag skall då endast bringa i kammarens erinran, att vid de i verklig mening affärsdrivande verken, såsom statens järnvägar och posten, har man under hela den tid, som gått sedan högkonjunkturen slutade, systematiskt gått in för att bara se till, att allmänheten på ett tillfredsställande sätt betjänades. Det har varit måttstocken, och inte ett spår har man brytt sig om personaluppsättningen och vad vederbörande haft för anställning. Man har flyttat ned stationer i lägre klass och därigenom slupit undan med mindre utgifter för avlöningar. Det är ingenting annat som skett här beträffande indragningen av de olika tullstationerna, inte ett spår annat.

Vid de enskilda järnvägarna, ett arbetsfält som jag känner litet bättre till än statens affärsdrivande verk, går man tillväga på det sättet, att så fort en vakans uppstår, så — i väg med den befattningen om den inte är absolut behöfelig. Och jag vill säga det till vännerna i mitt eget parti, att vi ha från personalhåll aldrig inlagt någon gensaga mot detta, ty det är klart att företagets ekonomi blir bättre ju färre löntagare man har, och desto större möjlighet finnes det att giva en slant till dem, som utföra det verkliga och nödvändiga arbetet. Icke heller ha vi i utskottet förrätt några ideal eller svikit några personalintressen, herr Herou, utan vi ha sett lugnt och nyktert på denna sak, och gör man det, så kan man icke annat än bifalla vad utskottet föreslagit. Det är klart, att det kan gnissla på en eller annan punkt, och det

Ang.
tullverket.
(Forts.)

är givet, att man, som herrar Lovén och Carlsson-Frosterud ströko under, bör gå fram med varsamhet, så att icke enskilda personer tillskyndas onödigt lidande. Det är en given sak, att man skall taga nödig hänsyn härtill, och den uppfattningen delas säkert också av hela utskottet. Men därifrån och till att motsätta sig fordran på anpassning efter tidens krav är ett långt steg, ett så långt steg, att jag tror, att kammaren skulle göra en dumhet, om kammaren lyssnade till de lokala förespråkarna i detta fall. — Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

I detta yttrande instämde herr *Rydén*.

Herr **Olsson** i Kullenbergstorp: Herr talman! Jag tycker verkligen, att vi reservanter just ha uppfyllt den fordran, att vi skola inrätta oss någorlunda efter tidens krav, såsom statsutskottets ärade vice ordförande framhöll, så att jag hade nästan väntat, att han skulle förena sig med oss, nu när diskussionen höll på att sluta, men det gjorde han inte. Han talade om, att om vi hade alla tjänstemännen i ett rum, så bleve det rätt många. Ja, det är klart att det vore olämpligt att samla dem alla i ett rum, men det är ju heller inte förutsett. Även om vi följa honom i vad han sade om de olika stationerna, så vill jag dock säga honom, att jag skulle kunna nämna flera ställen, där åtminstone en vanlig människa tycker, att det är synnerligen tätt med tjänstemän, även om de icke äro samlade i ett rum. Detta skola vi dock icke inblanda här i dag. Det räcker med, att man kan säga, att det icke är säkert, att det på alla ställen är brist på tjänstemän, inte ens på sådana, som äro anställda på ordinarie stat.

Nu skall jag emellertid lämna det där ämnet. Att de extra tjänstemännen, i synnerhet de äldre bland dessa, få stå kvar så länge på extra stat, är ju åtminstone till en del beroende på inrättandet av den nya tjänstemannagruppen, tullkontoristerna, som givetvis tagit undan en del arbete från de extra kammar skrivarna och dem som äro sysselsatta på samma verksamhetsfält. Detta skall man icke glömma, men det torde dock vara en övergående sak, och om man icke tager in för många elever i kammar skrivarkursen, tror jag icke alls, att det blir så farligt med den saken. I alla fall vill jag i likhet med chefen för finansdepartementet understryka, att i en tid, då man letar med ljus och lykta efter möjligheter att skära ned och göra indragningar på andra områden, då bör man icke rusa fram alltför fort och skapa nya befattningar på ordinarie stat. Det är, som vi veta, en mycket tråkig sak, när man sedan nödgas rubba på staterna, såsom vi fått lov att göra flera gånger på senare år.

När herr Herou talade om inseglingen till Stockholm och att vi icke skulle vara intresserade av att smugglingen motades, så förstod jag icke vad han menade, ty han föreställer sig väl icke, att smugglarna segla direkt till tullstationen och visa sig där. Det är för övrigt att märka, att det är icke bevakningspersonalen, som har med tullstationerna att göra, utan tullstationspersonalen, således något helt annat. Behöver man för bevakningen ha särskild personal för att sköta den saken, kan det nog arrangeras på annat sätt än med tullstationer på denna linje.

Man kan icke komma ifrån, att arbetet vid de två andra tullstationerna, som herr Magnusson i Kalmar talade om, nämligen Mörbylånga och Bergkvara, är för ringa för en tjänsteman med så pass hög avlöning, som en tullstationsföreståndare skall ha. Här talar man om, att det skulle föreligga fara för ökad smuggling, om man företar den här förändringen. Härtill vill jag nämna, att den faran väl måtte föreligga i högre grad på de ställen, där vi nu ha tull-expeditioner såsom längs med kusten av Öresund. Vi ha ju tull-expeditioner både på Hven och Alabodarna, för att nämna två exempel. På Hven höra hemma 50 à 60 stycken fartyg, jag vet icke precis, huru många de äro. Där har

man ju Danmark så oändligt nära, och man seglar här fram och tillhaka och kommer många gånger utrikes ifrån. Dessa människor blevo alldeles förtjusta, när man kunde ordna det så, att det kunde inrättas en tullexpedition. De ville helt enkelt icke ha en tullstation, ty i det förslag, som regeringen 1923 framlade, var man icke så flott, att man föreslog att staten skulle betala tullstationsföreståndaren. Enligt detta förslag var det meningen, att avlöningen till denne föreståndare skulle betalas av vederbörande på platsen. Samma förhållanden äro rådande på Västkusten. Där har man också mycket att göra med småfartyg, som komma från utlandet. Faran för smuggling är i själva verket icke så stor på dessa platser. Sedan beslutet 1923 har jag träffat på många personer, som velat sätta sig i förbindelse med mig för att fråga, om jag icke på något sätt skulle kunna förmå riksdagen att inrätta dylika tullexpeditioner. De äro alldeles förtjusta i dem och de säga, att det är mycket praktiskt och jämt upp vad de behöva. Jag tror, att det blir lika bra med sådana tullexpeditioner för herrarna i Kalmar län. Det tvekar jag icke på. Men det är i det här fallet, som med Petter Jönsson i Träslända, när det gällde järnvägarnas sträckning. Han ville för egen del ha en viss sträckning på järnvägarna, och förklaringsgrunden därtill var, att han därigenom skulle få järnvägen att gå förbi den ort, där han bodde.

Den varma vädjan, som herr Wirsell riktade till mig, går nog icke att om-sätta i praktiken, när det gäller statsutskottet, ty då skulle vi nog totalt flyta bort från oss själva. Man måste hålla på någon ordning, och därför, herr talman, vidhåller jag mitt yrkande.

Herr Carlsson-Frosterud: Herr Olsson i Kullenbergstorp nämnde några ord om faran för att vi, om vi nu skulle inrätta de här ifrågasatta ordinarie tjänsterna, i framtiden kanske skulle komma att finna, att vi hade för stor ordinarie personal. Gent emot detta herr Olssons i Kullenbergstorp skrämskott vill jag peka på den redogörelse för tullverkets utveckling, som återfinnes i statsverkspropositionen. Där står det klart och tydligt, att något sådant endast skulle kunna inträffa, om vi komma till en alldeles oerhört svår depressionsperiod. Ty även om exempelvis dessa nya kammarskrivarbefattningar, som utskottet föreslagit, inrättas, har man ändå 69 extra kammarskrivare kvar. Som jag förut nämnt har ju Kungl. Maj:t medgivit påbörjandet av en ny kurs för ytterligare 25 kammarskrivaraspiranter under hösten. Då har man sålunda fortfarande ett hundratal kammarskrivare på extra stat, trots att man inrättat dessa nya befattningar. Härtill kommer också all den extra personal av andra kategorier, som finnes. Inom den närmast överskådliga framtiden tror jag icke, att vi behöva befara, att vi komma att befinna oss i den ställningen att ha för stor ordinarie personal i tullverkets tjänst för att kunna bereda dem alla sysselsättning, då det vid sidan av denna ordinarie personal nu fordras så stor extra personal, som är fallet. Kammaren torde således icke behöva oro sig över vad herr Olsson i Kullenbergstorp yttrat i det hänseendet.

Herr Bengtsson i Norup: Herr talman! Jag vill endast i anledning av vad en föregående talare yttrade upplysa kammaren om, att en framstående socialdemokratisk ledamot i statsutskottet yttrade, att det finnes icke mindre än 21 tulltjänstemän, som gå sysslösa i våra frihamnar.

Herr Rydén: Herr talman! I anledning av herr Bengtssons i Norup sista yttrande tror jag, att jag kan säga, att han alldeles missuppfattat yttrandet av den statsutskottsledamot, som han åsyftade. Det yttrande, som fälldes i utskottet, var icke på det sättet tillspetsat, som herr Bengtsson i Norup uppfattat detsamma.

Ang.
tullverket.
(Forts.)

Jag vill emellertid säga ett par ord ytterligare, eftersom jag har varit med i utskottet vid frågans behandling. För det första så står det ju för var och en, som följt med förhållandena i fråga om tullstaten, tämligen klart, att tullverket under en rätt lång följd av år blivit styvmoderligt behandlat. Jag har suttit med så länge i statsutskottet, att jag i det hänseendet kan vittna. Det har varit svårt att kunna åstadkomma en rättelse i vissa ojämnheter och missförhållanden, som uppstått vid den sista regleringen, och sedermera har det hela hållits svävande. Det är därför en riktig utveckling, om man här, utan att statens utgifter därigenom oskäligen förhöjas, kan göra en utjämning. Jag tror, att det är en akt av rättvisa. Det var det ena. Det andra, som jag tror att man bör hålla i sikte, är önskvärdheten av att man, när man nu gör en reglering av dessa förhållanden, gör den så, att det finnes utsikter för att den blir bestående i någon mån. Det är så lätt att hålla på i den gamla takt-
ten och att gå i de gamla spåren och anse att allting endast är ett provisorium. Men jag tror, att vi nu kunna ställa in oss på att mycket av vad som nu anses vara ett provisorium nog i framtiden kommer att representera det normala. Det vore mycket nyttigt för oss allesamman, om vi på många områden kunde komma ifrån provisorier och kunde komma över till mera fasta och ordnade förhållanden.

Slutligen vill jag i anledning av vad herr Herou yttrade säga, att jag kan försäkra, att det är många av utskottets ledamöter, som, när det gäller att fatta ståndpunkt till denna fråga, haft till ögonmärke att försöka vinna ett positivt resultat. Nu har första kammaren följt reservanternas. Jag tror följaktligen, att man bör kunna förstå, att det har varit välbetänkt, att utskottets majoritet gått fram på en linje, som i varje fall icke är alldeles dömd att på förhand misslyckas.

Herr talman! Jag har velat göra detta uttalande och ber endast till slut att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Bengtsson** i Norup: Jag bestrider, att herr Rydén kan tyda min tolkning av förut omtalade yttrande i utskottet till en missuppfattning, ty det sades utan reservation, att det gick 21 sysslolösa tulltjänstemän i frihamnarna. Jag står för att detta yttrande är riktigt återgivet.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen meddelade, att han komme att framställa propositioner momentvis samt först i fråga om mom. a).

I enlighet härmed gav herr talmannen till en början propositioner rörande indragning av tullstationerna i Dalarö, Sandhamn, Landsort, Hävringe, Arkö och Barösund samt förändring av tullstationen i Furusund, nämligen dels på bifall till vad utskottet härutinnan föreslagit, dels ock på bifall till det förslag, som i berörda avseende framställes i herr Lovéns m. fl. motion nr 165; och biföll kammaren utskottets förslag i förevarande del.

Vidare framställde herr talmannen angående gränstullmästartjänsten i femte gränsbevakningsdistriktet propositioner dels på bifall till vad utskottet föreslagit beträffande indragning av berörda tjänst, dels ock på bifall till det förslag som i avseende å denna tjänst framställes i herr Lovéns m. fl. motion, nr 166; och blev utskottets förslag i nämnda del jämväl av kammaren bifallet.

Härefter gav herr talmannen propositioner i fråga om tullstationen i Mörbylånga, nämligen dels på bifall till vad utskottet föreslagit beträffande indragning av nämnda tullstation, dels ock på bifall till det förslag, som med avseende å denna tullstation framställes i den av herr C. Petrus V. Nilsson m. fl.

avgivna, vid punkten fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med öfvervägande ja för den förra propositionen. Votering begärdes emellertid av herr Wirsell, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som vill, att kammaren bifaller vad statsutskottet i utlåtandet nr 7 punkten 14 I a) föreslagit beträffande indragning av tullstationen i Mörbylånga, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit det förslag, som i avseende å denna tullstation framställts i den av herr Nilsson i Gränebo m. fl. avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets förslag i förevarande del.

Sedan herr talmannen härför vidkommande tullstationen i Bergkvara framställt propositionen dels på bifall till vad utskottet föreslagit beträffande indragning av nämnda tullstation, dels ock på bifall till det förslag, som i avseende å denna tullstation framställts i den av herr C. Petrus V. Nilsson m. fl. avgivna reservationen, blev utskottets förslag i förevarande del av kammaren bifallet.

Vidare gav herr talmannen propositioner rörande de delar av mom. a), om vilka beslut icke redan blivit fattade, nämligen dels på bifall till vad utskottet i berörda delar föreslagit, dels ock på bifall till vad av herr Kvarnzelius m. fl. i deras reservation föreslagits i motsvarande delar; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Herr Bengtsson i Norup begärde likväl votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som vill, att kammaren bifaller vad statsutskottet i utlåtandet nr 7 punkten 14 I a) föreslagit, i de delar, om vilka beslut icke redan blivit fattade, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit vad av herr Kvarnzelius m. fl. i deras reservation föreslagits i motsvarande delar.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan utskottets förslag i förevarande delar likaledes blivit av kammaren bifallna.

Härför blevo efter av herr talmannen givna propositioner särskilt beträffande vart och ett av mom. b), c) och d) utskottets i nämnda moment framställda förslag jämväl av kammaren bifallna.

Avd. II.

Utskottets hemställan bifölls.

*Ang.
tullverket.
(Forts.)*

Ang. särskilda
åtgärder för
bekämpande
av olovlig
införsel av
spritdrycker
m. m.

Punkten 15, angående särskilda åtgärder för bekämpande genom tullverkets försorg av olovlig införsel av spritdrycker m. m.

Med anledning av Kungl. Maj:ts i punkten 17 av förevarande huvudtitel framställda förslag i ämnet hemställde utskottet, att riksdagen måtte till särskilda åtgärder för bekämpande genom tullverkets försorg av olovlig införsel av spritdrycker m. m. för budgetåret 1928—1929 anvisa ett extra reservationsanslag av 125,000 kronor, att utgå av statsverkets fond av rusdrycksmedel.

Vid denna punkt hade reservation avgivits av herrar *Jansson* i Falun och *Carlsson-Frosterud*, vilka ansett, att utskottet icke bort tillstyrka anslaget i fråga utgående av rusdrycksmedelsfonden.

Efter föredragning av punkten yttrade:

Herr Carlsson-Frosterud: Herr talman! I denna punkt ha herr *Jansson* i Falun och jag avgivit en reservation, däri vi giva uttryck åt den meningen, att det av Kungl. Maj:t föreslagna beloppet, 125,000 kr., avsett att genom tullverkets försorg användas för bekämpande av olovlig införsel av spritdrycker, icke borde tagas ur statsverkets fond av rusdrycksmedel.

Förhållandet ligger nämligen så till, att denna anslagstitel förut har utgått på tullverkets stat. Kungl. Maj:t har emellertid nu gjort en rubrik, som passar in med § 2 i lagen om statens rusdrycksmedelsfond för att därigenom bli i tillfälle att ta ett belopp av 125,000 kronor från denna fond för att, som sagt, användas till spritsmugglingens bekämpande. Nu förhåller det sig som bekant på det sättet, att det icke endast är i fråga om denna post, som Kungl. Maj:t i år fattats av ögonens begärelse till rusdrycksmedelsfonden. På femte huvudtiteln har sålunda, när det gällt anslag till bestridande av omkostnadsstaterna vid statens alkoholistanstalter, medlen tidigare utgått från den allmänna budgeten, men i år har Kungl. Maj:t föreslagit, att även dessa anslag skola utgå från rusdrycksmedelsfonden. Jag vill påminna om, att Kungl. Maj:t 1925 föreslagit enahanda förfaringssätt. Genom bifall till en reservation i statsutskottet beslöt emellertid riksdagen att avslå Kungl. Maj:ts förslag härutinnan. Nu i år har Kungl. Maj:t upprepat samma framställning beträffande anslagen för statens alkoholistanstalter, som år 1925 blev avslagen. Nu finner man, att här tillverkats en särskild rubrik för att ur rusdrycksmedelsfonden kunna täcka en del av tullverkets utgifter, som bör åligga tullverket i egenskap av en förvaltande myndighet, vars allmänna uppgifter är att övervaka, att olovlig varuinförsel till landet icke förekommer. Det är mot detta förfaringssätt och denna utveckling, som vi rikta oss. Vi ha i stället ansett, att detta anslag, som förut utgått från tullstaten, allt fortfarande bör göra det. Detta anslags belopp är nu höjt med 25,000 kronor. Mot beloppet i fråga ha vi ingen invändning, men däremot mot medlens tagande ur rusdrycksmedelsfonden.

Herr talman! Jag skall med anslutning till vad jag nu yttrat be att få göra ett yrkande beträffande klämman i denna punkt. Jag hemställer således att »riksdagen må till särskilda åtgärder för bekämpande, genom tullverkets försorg, av olovlig varuinförsel för budgetåret 1928—1929 anvisa ett extra reservationsanslag av 125,000 kronor». Detta innebär alltså, att denna anslagstitel får samma lydelse nu, som den förut haft, vilket medför att detta belopp icke kommer att tagas ur rusdrycksmedelsfonden.

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman! Det lär väl vara omöjligt för den föregående ärade talaren att visa annat, än att tullverkets kostnader för förhindrandet av spritsmugglingen — så mycket, som nu kan åstadkom-

mas i den vägen genom den bevakande personalen — säkerligen uppgå till betydligt större summa, än det nu är tal om att taga från rusdrycksmedelsfonden. Denna fonds ändamål är väl i all rimlighets namn, att man åtminstone skulle försöka förhindra olaglig rusdryckstrafik. Det ligger väl så nära till hands, som tänkas kan. Jag förstår icke hur fondens medel skulle kunna användas till något mera rimligt ändamål, om man nämligen överhuvud taget tänkt använda den till något ändamål. Eller var det kanske herr Carlsson-Frosteruds mening att den skulle stå utan någon vidare användning? Jag tror, att det verkligen är befogat att använda fonden på detta område, och så subtil blir jag aldrig, att jag vill säga, att det icke får utgå någonting ur denna fond för dessa ändamål därför att dessa utgifter ske på tullverkets stat i och för sig.

Jag tycker, att det är ett praktiskt steg av Kungl. Maj:t att föreslå den lösning, som här föreligger, och därför, herr talman, skall jag icke längre uppehålla diskussionen i det här ämnet utan helt enkelt yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Olsson i Gävle: Herr talman! Endast ett par ord. Jag ber att få instämma i den tveksamhet, som kommit till synes i reservationen. Jag tror emellertid icke, att det i det läge frågan nu befinner sig, tjänar någonting till att taga upp en strid på denna punkt. Enligt min uppfattning står emellertid det förslag, som statsutskottet nu förelägger kammaren, liksom den kungl. propositionen icke i god överensstämmelse med det beslut, som vi fattade 1926, särskilt när vi bestämt avvisade förslaget att en del anslag på femte huvudtiteln togos ur rusdrycksmedelsfonden. Tillsammans med detta anslag och ett anslag på en senare punkt i samma huvudtitel på 50,000 kronor angående vederlag för indragna utskänkningsrättigheter, komma vi upp till ett anslag på 175,000 kronor för detta ändamål. Anslaget på 50,000 kronor har gått ut i långliga tider, och det har aldrig varit tal om att det skulle tagas ur denna fond.

Det är denna tendens, som jag i detta ögonblick är rädd för och som sträcker ut sig allt mer och mer. Det kan ju vara möjligt, att den nuvarande Kungl. Maj:t icke har avsett att gå längre och att det steg man har tagit i år är det sista steget på den vägen. Men jag är icke övertygad om, att inte fortsättning kan följa. Och för att vi skola kunna taga upp frågan till allvarlig prövning, när fortsättning en gång kommer, har jag velat vid detta tillfälle göra dessa erinringar och invändningar.

Herr Jonsson i Eskilstuna, som nu erhöll ordet, tillkännagav, att han instämde med herr Carlsson-Frosterud.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr talmannen givit propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på bifall till det av herr Carlsson-Frosterud under överläggningen framställda yrkandet, blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Punkterna 16—32.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 33, angående anslaget till kommittéer och utredningar genom sakkunniga.

Uti innevarande års statsverksproposition hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att upptaga det under sjunde huvudtiteln uppförda ordinarie reservationsanslaget till kommittéer och utredningar genom sakkunniga med oförändrat belopp, 280,000 kronor.

Ang. särskilda åtgärder för bekämpande av olovlig införsel av spritdrycker m. m.
(Forts.)

Ang. socialiseringsnämnden.

Ang.
socialiserings-
nämnden.
(Forts.)

Emellertid hade i en inom andra kammaren av herr *Järte m. fl.* väckt motion, nr 230, föreslagits, att riksdagen måtte, med uttalande av önskemålet, att socialiseringsnämnden skulle anmodas inkomma med definitiv arbetsplan av beskaffenhet att kunna slutföras under loppet av de närmaste två åren, minska det ordinarie reservationsanslaget till kommittéer och utredningar genom sakkunniga under sjunde huvudtiteln, nu 280,000 kronor, med 20,000 kronor till 260,000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte med avslag å ovanberörda motion upptaga förberörda reservationsanslag med oförändrat belopp, 280,000 kronor.

I fråga om denna punkt hade reservationer avgivits:

av herrar *Widell, Bergqvist, C. Petrus V. Nilsson, Hallin, Johan Bernhard Johansson, Wiklund, Bengtsson* i Norup, *Olsson* i Blädinge, *Holmgren* och *Järte*, vilka ansett, att utskottet bort tillstyrka den av herr *Järte m. fl.* i ämnet väckta motionen; samt

av herr *Olsson* i Kullenbergstorp beträffande viss del av motiveringen.

Efter föredragning av punkten anförde:

Herr **Järte**: Herr talman! Kammaren står vid denna sena timme på eftermiddagen inför alternativet att antingen så att säga socialisera kvällen för aftonplenum eller också begagna densamma för den även på detta område mera gagnarika privata företagsamheten. Det hänger på min person, anses det, vilketdera skall bli fallet. Jag har då så mycket lättare, herr talman, att i år begränsa mitt anförande, som ju under fjolåret kammaren ägnade denna fråga en mycket ingående debatt.

Saken låg den gången så till, att dåvarande ledamoten av andra kammaren docenten Andrén väckte en motion om socialiseringsnämndens upplösning, vari många högermän instämde. I statsutskottet tog majoriteten så starkt intryck av den drabbande kritik, som i motionen framkom mot nämndens verksamhet, att i utskottets motivering inskärptes, att nämndens utredningar hade fått »en väl vid omfattning särskilt med avseende på förhållandena i utlandet», varför nämnden anbefalldes att mera begränsa sig till de svenska samhällsförhållandena. I övrigt skulle dess verksamhet få fortsätta. Men tio reservanter yrkade, att nämnden skulle erhålla ett föreläggande av innebörd att inom loppet av två år avgiva slutbetänkande, och vidare hemställdes om nedprutning med 20,000 kronor på ifrågavarande kommittéanslag med hänsyn därtill att de arvoden, som utgingo till nämndens ledamöter, voro högre tilltagna än som var fallet för ledamöter i andra sakkunnigutredningar. Den reservationen omdebatterades, som sagt, särdeles livligt här i fjol. Men den föll i bägge kamrarna.

Man avvaktade då med visst intresse, vilket resultat den debatten skulle få för socialiseringsnämndens framtida arbetsprogram och för regeringens ställning till detsamma. Av riksdagsberättelsen i år framgick, att nämnden för visso följt statsutskottsmajoritetens anmaning att begränsa sin uppgift så tillvida, att man nu skrinlagt det utländska utredningsarbetet. Professor Steffens skildring av de misslyckade socialiseringssträvandena i Tyskland har dock ännu icke utkommit av trycket. Dessutom återstår en uppgift, som vore särskilt angelägen för nämnden, nämligen att åstadkomma en skildring av socialiseringsöden i Ryssland under det sista årtiondet. I övrigt ville man som sagt begränsa sig till rent svenska förhållanden.

Men denna eljest så vällovliga och önskvärda begränsning är bara skenbar.

Det är ingen verklig inknappning på de oerhörda arbetsuppgifter, som nämnden föresatt sig, då den i sin redogörelse nu meddelar, hurusom den skall lägga upp stora statistiska utredningar och sedermera gå igenom, en efter en, våra olika näringsgrenar för att undersöka deras mogenhet för socialisering. Sålunda, nämndens arbetsprogram är så pass vidlyftigt, att skall det genomföras, så kan man knappast inom ett tiotal av år, såvitt jag förstår, skönja något slut på detsamma. Och det är väl inte meningen, att detta skall vara ett slags partifideikommiss, en socialistenklav inom den svenska statsförvaltningen, som på det sättet skall få uppehållas i obegränsad tid?

Därför föreföll det mig påkallat att framkomma med en motion med samma yrkande som utskottsreservationen i fjol. Statsutskottets majoritet har emellertid behagat finna, att ingenting inträffat, som kunde vara ägnat att förändra dess uppfattning, och tio reservanter anmäla sig fortfarande med samma yrkande, d. v. s. motionens, som i fjol.

Ja, herr talman, nu skall jag inte ingå på en generalrecension av de skrifter, som socialiseringsnämnden utgivit. Den ägde rum i fjol. I år har nämnden nyss mätts skäppan full i första kammaren. Omväxling förnöjer, och därför kunna vi i år begränsa debatten i andra kammaren. Kanhända turen sedan kommer till denna kammare nästa år.

För min del vidhåller jag den kritik, som riktats mot nämnden, en kritik ur såväl *principiella* som *praktiska* synpunkter.

I det förra hänseendet vill jag bestämt framhålla, att det inte kan vara riktigt, att det skall vara en statsangelägenhet att utreda ett visst politiskt partis *speciella* programfrågor. Konsekvensen skulle bli, att allehanda andra partigrupper skulle kunna komma och anmäla sig och behöva få en särskild nämnd tillsatt för att klara upp sina teoretiska bekymmer i det hänseendet. Vart skulle det bära hän? Vad skulle herrar socialdemokrater säga, om bolsjevikerna komme och framställde sådana krav? Jag menar, att man här är ute på principiellt oriktiga vägar. Den upplysning, som behövs om våra dagars ekonomiska och sociala förhållanden, flyter i en mycket bredare och mycket klarare ström genom hela den stora litteratur av vetenskaplig och populär art, som berör dessa spørsmål. Vi ha dessutom vår officiella statistik, som därvidlag tjänar till vägledning. Vi ha statsunderstödda föreläsningsföretag av stor omfattning för att inte tala om som sagt alla de mångahanda, särskilt på det nationalekonomiska området framträdande, bildningsmedel, som fullgöra den upplysningsverksamhet, som man anser vara en särskild huvuduppgift för socialiseringsnämnden.

Detta ur principiell synpunkt. Vad den praktiska sidan av saken angår, finner jag det ur regeringens synpunkt vara synnerligen inkonsekvent, att när regeringen nu tillsatt åtskilliga besparingsnämnder och besparingssakkunniga för att beskära statsförvaltningen — och enkannerligen statistiken inom ämbetsverken, vilken speciellt är föremål för 1926 års besparingssakkunnigas uppmärksamhet — hur kunna höga vederbörande då försvara, att en annan offentlig institution opåtalat får lägga upp stora statistiska utredningar, ja, som jag säger i motionen, etablera sig som en hel statistisk centralbyrå på egen hand? Herr finansministern — och jag instämmer härvidlag i vad doktor Ivar Anderson sade på förmiddagen — klagade i förmiddags på tal om Bukarestlegationen över att hans sparsamhetssträvanden inte mött tillräckligt beaktande från riksdagens sida. Men inom hans eget departement och på hans egen huvudtitel fanns *här* ett tillfälle för herr statsrådet att vara ett föredöme för de mera lättsinniga fackministrarna. Herr statsrådet har försummat detta tillfälle att sopa rent för egen dörr. Och dock förelåg i förevarande fall fullt sakligt fog för den nedprutning, som nu yrkats av kommittéanslaget.

Ang.
socialiserings-
nämnden.
(Forts.)

Icke heller vore det orimligt, att man skulle besluta sig för ett föreläggande för nämnden med två års respit. Det vore så mycket mindre orimligt, som numera nämndens program går ut på att taga upp den ena näringsgrenen efter den andra och framlägga vissa socialiseringsprojekt, som nu senast i fråga om gruvlagstiftningen. Men då visar det sig genast, att nämndens borgerliga ledamöter reservera sig mot nämndens förslag. Och man får ånyo konstaterat genom denna vidlyftiga apparat och för dessa stora kostnader, att socialiseringsnämndens borgerliga ledamöter inte ha samma mening som majoriteten, då det gäller dessa frågor. Men det visste man ju förut. Vad skall det tjäna till att på denna dyrbara omväg konstatera det? Så kommer det att gå år för år, i den mån nämnden fullföljer sin undersökning beträffande särskilda näringsgrenar.

Några direkt praktiska resultat av denna verksamhet ha heller inte framkommit. Jag nämnde i fjol, hurusom nämndens i och för sig intressanta förslag till en viss avsocialisering av statsbanorna alltfjämt ligger och dammar på ämbetsverkens hyllor. Här föreslås nu i år i nyss avlämnad proposition en omorganisation av järnvägsstyrelsen, där jag inte kan finna något beaktande av socialiseringsnämndens förslag. Nämndens majoritets förslag rörande gruvlagstiftningen har likaledes utdömts av alla fackmän och torde till ingen åtgärd föranleda.

Sålunda: de skrifter, som utgivits, äro snabbt föråldrade och bli liggande till ingen nytta. De insatser, nämnden kan göra i fråga om administrativa uppslag och dylikt, ha visat sig utförbara. Jag tror därför inte, att man kan påräkna någon slags livsduglig ersättning för de utgifter, som nämnden dragit och som under sju och ett halvt år uppgått till ungefär $\frac{3}{4}$ miljon kronor.

Nu gör man från borgerligt vänsterhåll gällande, att det skulle vara så utomordentligt »statsklokt» att låta nämnden fortsätta. Man synes föreställa sig, att när nämndens socialdemokratiska ledamöter, gamla och grå, slutligen med gubbens darrande hand underteckna definitivt betänkande, som utmynnar i följande kläm: »nu ha vi upptäckt vårt livs stora misstag; man kan inte socialisera». Då skola Sveriges arbetare säga: »Jaså, nu fingo vi äntligen besked; alltså lägga vi socialismen åt sidan och bli frisinna i stället.» Är det icke så, man föreställer sig att socialiseringsnämnden skall tjäna samhällsnyttan? Uppfattningen förefaller lika sentimental som verklighetsfrämmande. Jag betvivlar nämligen, att arbetarrörelsen själv i så hög grad värdesätter nämndens arbete, att dess upplösning om ett par år skulle väcka en folkstorm på det hållet, som skulle förläna socialismens sjunkande aktier en oförtjänt värdestegring till uppmuntran för de klentrogna. Man torde komma att ta den saken med största ro och finna, att något vidare inte var att vinna på den vägen, på samma sätt som skett i utlandet, där man efter revolutionerna 1918 försökte samma metod. Socialiseringsnämndernas avskrivning i Mellan-europa har inte föranlett någon högkonjunktur för socialdemokratien och något slags ökat anseende för socialisering. Socialiseringsnämnden fyller ingalunda något slags roll som alstrare av ett långsamt, men säkert verkande motgift mot socialiseringstron. Hela denna liberala serumpatologi är falsk, och det är därför med tillfredsställelse jag ser, att de folkfrisinna främste talesman här i kammaren, herr Bengtsson i Norup, för sin del biträtt reservationen, liksom hans partikamrat herr Olofsson i Digernäs gjorde i fjol.

Herr talman, härmed ber jag få yrka bifall till reservationen.

I detta yttrande instämde herrar *Lindman* och *Bengtsson* i Kullen.

Herr **Bengtsson** i Norup: Herr talman! Jag vill redan från diskussionens början säga ifrån, att det är på grund av en försummelse från min egen sida

som min reservation har kommit in i huvudreservationen. Jag avsåg en blank reservation, ty jag kan inte yrka bifall till motionen. Skälet för min reservation är att jag har ett par anmärkningar, som jag borde lägga fram vid detta tillfälle, mot socialiseringsnämndens arbete. Jag är alltför av den meningen, att nämnden bör fortsätta sitt arbete och i sinom tid möjligen, om det är möjligt, komma till ett resultat, vilket det skall bli mycket intressant att taga del av. Men jag anser, att man bör hålla på det krav, som riksdagen i fjol ställde på nämnden, nämligen att den bör framkomma med en plan för sitt arbete, och en plan, som är så pass överskådlig, att man kan få veta, huruvida nämnden tänker hålla på under årtionden eller kan bli färdig på några år. Kostnaderna börja snart närma sig miljonen för denna utredning. Socialiseringsnämnden har ju redan kostat svenska staten 625,000 kronor, och det är inte småsummor. Detta är alltså den första anmärkningen.

För det andra anser jag, att det är oriktigt, att denna nämnd skall arbeta under andra ekonomiska betingelser än övriga utredningskommittéer. Jag menar då inte, att sekreteraren, som har det tunga arbetet, inte skall avlönas ordentligt och i full överensstämmelse med värdet av det arbete han nedlägger. Men när var och en av ledamöterna, som under fjolåret bevisat högst 40 sammanträden, d. v. s. något mer än 3 i månaden, åtnjutit en avlöning av 4,200 kronor, då anser jag, att man bör i rimlighetens namn protestera mot ett sådant sätt att betala ut pengar. Jag har själv i årtionden suttit i olika kommittéer och aldrig haft annat än det vanliga dagsarvodet, vilket såsom alla riksdagsmän känna till är vanlig praxis. Då bör det icke förvåna att man reagerar, när det skall betalas en lön till kommittéledamöter, som går upp till 4,200 kronor för inte mer än 40 sammanträden under året. Ja, säger man, det är så mycket hemarbete. Det skulle vara intressant att veta, vari det hemarbetet består. Det är klart, att man måste ha ett visst hemarbete, liksom även ledamöter av andra kommittéer hava, om de skola kunna fullgöra sin gärning. Men jag undrar, om det hemarbete, dessa kommittéledamöter ha, är så mycket annorlunda än det som finnes i andra utredningskommittéer. Jag är viss på, att jag har majoriteten i kammaren på min sida, då jag uttalar, om inte en protest så i varje fall en anmärkning mot detta. Det är inte rättvist och rimligt, att ledamöterna skola sitta med fasta arvoden i en sådan utredningskommitté som denna.

Jag har, herr talman, intet yrkande.

Herr **Hansson** i Stockholm: Herr talman! Även jag skall respektera den allmänna önskan att förkorta denna debatt. Jag deltog i fjol i behandlingen av frågan och angav därvid de synpunkter, som kommit mig att anse socialiseringsnämndens arbete för synnerligen gagneligt. När jag här tar till orda, så är det inte för att på något sätt förebringa ett försvar för socialiseringsnämnden. Utskottet har redan konstaterat, att nämnden har anordnat sitt arbete i enlighet med den önskan, som riksdagen uttalat, och därmed är den sidan av saken klar.

Men jag kan inte underlåta att konstatera den egendomliga utgångspunkt motionären har för sina framställningar. Han har i motionen yttrat, att, hur det socialdemokratiska partiet för sin del tänker sig en socialisering av större eller mindre delar av näringslivet, är det ingen statsangelägenhet att utrona. Han har här i dag formulerat samma tankegång på annat sätt, då han sagt, att det inte kan vara någon allmän uppgift att utreda ett visst partis programfrågor. Jag skulle vilja säga, att redan den omständigheten, att ett stort politiskt parti har en fråga sådan som socialiseringsfrågan på sitt program, gör denna till en allmän angelägenhet. Den blir detta i högre grad ju mera det partiet vinner anslutning inom landet. Det socialdemokratiska partiet är landets numerärt starkaste, och det är väl inte en alldeles orimlig tanke, att det

Ang.
socialiserings-
nämnden.
(Forts.)

Ang.
socialiserings-
nämnden.

(Forts.)

partiet skulle kunna få majoritet här i landet. När detta inträffar står partiet inför uppgiften att realisera sitt program. Är det då inte ett samhällsintresse av allra största betydelse, att man har i god tid fått undersöka, hur samhället lämpligen bör inrätta sin politik? Ty i samma mån som den socialdemokratiska politiken blir den ledande, så blir den samhällspolitik. Jag tror för min del, att man en gång skall konstatera, att det varit mycket nyttigt, att man i god tid i ett så viktigt spörsmål som det, om hur vårt näringsliv skall organiseras, vidtog undersökningar av den art som nu ske. För övrigt är det naturligtvis inte riktigt att säga, att det bara är ett visst partis programpunkter, som utredas med kostnader för staten. Alla olika utredningar ha varit föranledda mer eller mindre av att ett visst parti, en viss samhällsgrupp, har framfört vissa önskemål. Vi ha haft tullutredningar, vi ha haft försvarsutredningar. I samtliga fall har det varit något parti, som varit speciellt intresserat av att få fram en viss linje för den politik som samhället skall föra, och det har ansetts angeläget att på grund av de yrkanden, som sålunda framställts från ett visst parti, vidtaga särskilda utredningar. Om man betraktar t. ex. tullfrågan som så betydelsefull, att man kan på den lägga ned ett utredningsarbete, som pågått under årtionden och som ständigt åter dyker upp igen, då kan det sannerligen också vara värt att utreda frågan, hur man skall på ett bättre sätt än under den kapitalistiska ordningen organisera det svenska näringslivet, hur man skall förena de intressen, som till sist måste förenas, för att göra ett politiskt fullmyndigt folk även till herre i ekonomiskt avseende inom sitt land. För min del skulle jag inte tveka att beteckna det såsom någonting synnerligen lättsinnigt, om man inte i god tid toge under omprövning en så viktig samhällsangelägenhet, och den omständigheten, att ett visst parti är särskilt intresserat, är intet skäl mot utredningen utan i stället ett skäl för. Jag upprepar: ju starkare det partiet är, ju större utsikt det partiet har att påtrycka samhällspolitik sin prägel, desto angelägnare är det ur samhällets synpunkt att göra en utredning av denna art.

Det har sagts, att dessa utredningar bli föråldrade. Utredningen om statsbanorna ligger, som herr Järte sade, och dammar på ämbetsverkens hyllor, och han motser tydligen samma öde för det utlåtande, som avgivits rörande gruvlagstiftningen. Den omständigheten, att man inte omedelbart efter framläggandet av ett betänkande är beredd att på basis av detta betänkande vidtaga t. ex. en omorganisation, vidtaga en viss åtgärd, säger oss inte, att ej de tankar, som ha lagts ned i ett sådant betänkande, en gång kunna bli ledande just för en nödvändig omorganisation. Vi ha hela frågan om den lämpligaste organisationen av statens affärsdrivande verk fortfarande öppen. Vi ha inte hunnit fram till den lämpligaste organisationen. Vi måste en gång på allvar taga upp dessa problem. Jag misstänker, att då det ögonblicket kommer, skola socialiseringsnämndens betänkanden ingalunda visa sig föråldrade. Vad beträffar gruvlagstiftningen så har i betänkandet därom nedlagts vissa principer rörande äganderätten till och bearbetningen av en viss naturtillgång. Detta betänkande hänför sig närmast till malmtillgångar, som inte redan ha blivit tagna i anspråk, och har aktualitet så länge det över huvud ännu finns outnyttjade naturtillgångar i våra gruvor.

Till detta endast en liten korrigerings av herr Järte. Han framställde saken på det sättet, som om inom socialiseringsnämnden skedde en uppdelning mellan de socialdemokratiska och de borgerliga ledamöterna, så att de socialdemokratiska ledamöterna gjorde utredningarna och satte sin prägel på dem och de borgerliga ledamöterna reserverade sig. Beträffande betänkandet rörande gruvlagstiftningen förhåller det sig dock så, att endast två av de borgerliga ledamöterna avgivit reservation, medan en borgerlig ledamot har biträtt det förslag, som nämnden kommit till. Jag ser i denna omständighet ett bevis för,

att utredningen sker under sådana förhållanden, att det inte finns anledning att säga, att den påtryckes en partikaraktär. Den sker sakligt. Och jag kan också tolka den omständigheten, att herr Gunnar Andersson biträtt socialiseringsnämndens förslag i denna punkt, såsom ett bevis för att socialiseringstankarna ändå inte äro någonting, som enbart finnes inom det socialdemokratiska partiet.

Jag har tidigare pekat på, att socialiseringstanken redan trängt igenom på många samhällslivets områden och kommer att tränga igenom på ännu flera. Vi kunna icke avskriva den. Det kommer att bli en av de största uppgifterna för svensk politik att se till, hur man skall finna en praktisk organisation av vårt näringsliv, hur man skall kunna åstadkomma en demokratisering på det ekonomiska området, en demokratisering, som icke kan undgås i en stat med politisk demokrati. Jag kan icke nu övertyga herr Järte därom. Han har en gång varit övertygad därom. Han är det inte längre. Det är fullkomligt lönlöst för mig att söka återföra honom till sin tidigare tro. Men han kan icke heller övertyga mig. Alla debatter i denna sak bli mest demonstrationer av olika synpunkter, som stå mot varandra. Jag tror, att herr Järte skulle göra riksdagen en tjänst, om han, när han fått ett par besked på, att hans linjer icke här ha majoritet, låte riksdagen syssla med något nyttigare än dessa hans motioner. Han har dock redan ställt i utsikt, att vi skola få en större strid nästa år. Och så länge herr Järte vill hålla på, lovar jag, att, om jag får vara kvar i riksdagen, jag skall följa honom.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman! Det är en egendomlighet, som tycks ha vidlått socialiseringsnämnden från början till slut. De som försvara nämndens tillsättande och överhuvud anse, att den fungerar för de och de uppgifterna, ha icke samma motiv, utan motiven skiljas mycket åt. Här hörde vi nyss av herr Hansson, vilka uppgifterna enligt hans mening borde vara och äro. Jag hörde på statsutskottets tredje avdelning av en framstående socialdemokrat hans uppfattning om vad egentligen nämndens uppgift bör vara och är. De båda uppfattningarna skiljas betydligt från varandra. Jag har ju hört åtskilliga andra uppfattningar också, men dem skall jag icke sysselsätta mig med.

Som herrarna se, har jag reserverat mig mot viss del av motiveringen. Det kommer sig därav, att jag anser, att årets motivering för avslag å motionen helt enkelt innebär ett steg tillbaka från fjolårets motivering. I fjol gjorde man den begränsningen, att socialiseringsnämnden skulle hålla sig till vårt land, i stort sett. Nu har ju nämnden själv sagt, att den gärna vill reda ut det ryska problemet, socialiseringen i Ryssland. Jag skall icke säga så mycket emot, att nämnden ger sig av till Ryssland för att få klarhet i hur det verkligen är ställt där, men man får naturligtvis akta sig, så att man inte kommer bort i ett så stort land; det skulle ju vara tråkigt, om så skedde.

Vad vi starkt underströko i fjol men som man icke alls talat om nu i utskottet är kravet på definitiva förslag. Det är de definitiva förslagen som jag i år efterlyser ännu starkare än i fjol. De saknas ännu. Vi ha fått massor av utredningar. Dessa kunna vi nog reda oss utan. De ha icke givit oss något ljus. Jag tänker de giva även socialdemokraterna bra litet ljus, om man nu orkar läsa igenom utredningarna.

Det är något annat, som förefaller mig egendomligt. Socialdemokraterna säga: vi skola ha utredningar om på vad sätt det skall socialiseras. Förut har man sagt i 40 år, att vi skola socialisera, och det har inte varit tal om att man inte hade klart för sig, hur det skulle gå till.

Emellertid, låt vara! Jag ställer mig icke oresonlig, när det gäller utred-

Ang.
socialiserings-
nämnden.
(Forts.)

Ang.
socialiserings-
nämnden.
(Forts.)

ningarna. Om ett stort parti lägger in stor kraft på en sak och vill ha något utrett, då säger jag, att, för den händelse man håller sig inom rimliga gränser, så må det vara hänt. Vad jag emellertid tycker att vi behöva, och det behövs väl även inom det ifrågavarande partiet, det är definitiva förslag. Hur förhåller det sig t. ex. beträffande uttalandena om gruvlagstiftningen? Det föreligger ju ett förslag från socialiseringsnämnden, men jag läste precis detsamma för 50 år sedan. Då kämpade man på två linjer: om man skulle gå fram på inmutningslinjen eller på koncessionslinjen. Koncessionslinjen är något litet skärpt i socialiseringsnämndens förslag. Eljest var man för 50 år sedan inne på samma sak. Detta synes mig därför inte vara någonting att komma med; inte kan man säga, att förslaget har någon särskilt ny innebörd.

Då vi givetvis inte kunna hålla på i det oändliga med blott utredningar, så tycker jag, att jag har litet befogenhet, när vi nu inom andra kammaren ha en kamrat, som är sekreterare i socialiseringsnämnden, att be honom upplysa oss om, huruvida det överhuvud taget är någon utsikt till att få någonting vidare av definitiva förslag. Om han kan besvara frågan med ja, hur lång tid tror han då det egentligen behövs för socialiseringsnämnden att utföra förarbetet till dessa definitiva förslag, hur länge dröjer det innan vi kunna få något att ta på?

Jag är nu inte så förfärligt knusslig med tiden, men då man ser, att det går år efter år, och då det säges, att man naturligtvis får hålla på, så har ju ändå ett år gått utan att någonting har ändrat sig sedan i fjol. Jag hoppas, att det icke må anses ogrannlaga att rikta frågan till vår kamrat, och jag hoppas, att han vill besvara den. Om vi få ett sådant svar, så ha vi åtminstone något fast att klara upp linjerna med, vi som icke gärna vilja vara med på att ovillkorligen slå ihjäl denna institution.

Jag har förr yttrat, att jag skulle vilja se de märkvärdigheter man skall komma med. Jag är angelägen att få veta, vad det kan bli. Det är många i vårt land som äro det, även om de inte tro som herr Hansson i Stockholm, att det framlagda resultatet skall bli ett rättesnöre för vårt lands ekonomiska utveckling. Det tror inte heller jag. Det skall dock bli intressant för folk att få se det högsta möjliga av vad som kan åstadkommas i vårt land på socialiseringsområde, hur det skall läggas teoretiskt. Det är vad vi vänta att få se. Jag hoppas, att herr Leo besvarar min fråga. Åtminstone till dess har jag icke något yrkande att göra.

Herr förste vice talmannen **Hamilton**: Herr talman! Huruvida socialiseringsnämndens utredningsarbete kan medföra några förslag, som på tillfredsställande sätt lösa de stora sociala problem, som äro lagda under dess behandling, därom kan tveksamhet råda, och jag kan förstå den tveksamheten. Men de spörsmål, som föreligga till dess behandling, äro likväl av sådan stor betydelse, att vi icke böra avbryta detta arbete utan se till, huruvida icke något tillfredsställande förslag kan framkomma.

Kan man tänka sig, att nämnden skulle kunna framlägga ett förslag, som kunde lösa den stora frågan om ett sammanbindande av kapitalets och arbetets intressen vid varandra och därigenom hindra de stora och svåra konflikter, som i närvarande stund råda mellan arbetsgivare och arbetare, så vore därigenom något stort vunnet.

Det synes mig därför vara ett bevis på bristande ansvar från vår sida, om vi icke gjorde allt för att lösa dessa frågor. Det är möjligt, som sagts, att det misslyckas, men vi böra åtminstone göra vad vi kunna för att få en lösning därpå.

Det är på grund härav, herr talman, jag för min del ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Hans excellens herr statsministern **Ekman**: Jag skulle, herr talman, icke ha begärt ordet i denna debatt, därest icke herr Järte i ett av sina uttalanden gjort gällande, att det råder bristande överensstämmelse mellan regeringens hållning i denna fråga och dess uppträdande i åtskilliga andra fall. Han hänvisade därvid alldeles särskilt till att regeringen på åtskilliga områden visat sig ivra för sparsamhet, men ansåg, att någon motsvarande tendens från regeringens sida icke uppenbarats på detta område.

Jag vill då först säga, att regeringen har, förefaller det mig, att vid sin hållning vid årets riksdag i denna fråga taga hänsyn till vad som förekom i densamma vid förra årets riksdag och de slutsatser, man kan draga av riksdagens därvid uttalade önskemål. Sålunda inträffade i fjol, att riksdagen vid behandlingen av denna fråga uttalade, att »socialiseringsnämndens verksamhet borde väsentligen inriktas på utredningar rörande svenska samhället och dess produktionsförhållanden», vidare att »övervägande skäl talade för att utredningsarbetet borde fullföljas och att nämnden måtte sättas i tillfälle avgiva definitiva förslag», d. v. s. förslag såsom resultat av sin utredning. Av detta skäl ansåg riksdagen sig icke böra förorda, att socialiseringsnämndens verksamhet, på sätt som i då väckt motion påyrkas, skulle avbrytas. I överensstämmelse därmed beviljade också riksdagen hela det då begärda anslaget för utredningar och kommittéer, vilket anslag också inrymde medel till socialiseringsnämnden.

Vad har nu inträffat i denna fråga sedan dess? Jo, att socialiseringsnämnden i en ingiven skrivelse för sin egen del utvecklade, på vilket sätt socialiseringsnämnden under de närmaste åren tänkte bedriva sitt arbete, i vilka avseenden man hade att förvänta vissa arbetsresultat och slutligen vilka uppgifter, som socialiseringsnämnden ansåg böra genom dess arbete lösas. Nu säger utskottet, att dess mening är, »att socialiseringsnämndens arbete bedrivs och är avsett att bedrivas i överensstämmelse med vad riksdagen i sin ovan nämnda skrivelse antytt». Jag måste säga på regeringens vägnar, att, när den hade att pröva vad som sagts av socialiseringsnämnden, regeringen också kommit till det resultatet, att socialiseringsnämnden sökt anpassa sin verksamhet i överensstämmelse med riksdagens uttalande vid förra årets riksdag. Jag kan därtill lägga, att det naturligtvis måste anses vara önskvärt, att utredningen begränsas så långt det är möjligt och att man i socialiseringsnämnden inriktar sig på att finna utgångspunkter för definitiva förslag så snart som möjligt. Därom tror jag, att man kan vara fullständigt överens. Men därifrån och till den slutsats motionärerna dragit att — utan att man samtidigt ingår på någon kritik av den arbetsplan som framlagts — här skall arbetet avbrytas inom två år och därmed punktum, har regeringen icke kunnat följa med. Och det förefaller, som om riksdagen icke heller skulle kunna följa motionärerna i det avseendet fram till nämnda slutsats.

Vad beträffar frågan, om detta är en angelägenhet, som samhället bör befatta sig med eller icke, vill jag erinra om att det i och för sig icke är ovanligt, att de på ett område intresserade, sedan det intresse de representera visat sig ha anslutning från ett större medborgarantal, få genom kommittéer eller utredningsmän framlägga sina förslag på olika områden utan att därmed varken de som tillsatt kommittén — så är det ju icke i detta fall — eller statsmakterna i övrigt känna sig bundna av de resultat, utredningsmännen slutligen framlägga. Man kan visa på många olika samhällsområden, där utredningar igångsatts utan att man kan säga, att den tendens, som uppburit utredningsarbetet, ägt majoritet i landet, så t. ex. beträffande försvaret, nykterhetsfrågan och andra betydelsefulla spørsmål. Det är alltså icke ovanligt och ensamtstående, att man låter de i en viss fråga närmast intresserade, vilka velat under-

Ang.
socialiserings-
nämnden.
(Forts.)

Ang.
socialiserings-
nämnden.
(Forts.)

stryka vikten av sin uppfattning, få samhällets uppdrag att utreda, hur enligt deras mening lösningen skall ske på det område, saken gäller.

Oberoende av vilken ställning man intar till socialiseringskraven, om man hyser en socialistisk uppfattning eller icke, måste man säga sig, att det dock har stor betydelse, att den meningen omfattas av en sådan mängd människor i landet och att socialismen för dem har karaktären av ett speciellt lyckosträvande, den enda väg, på vilken enligt deras tro lyckligare samhällsförhållanden kunna uppnås. Då förefinnes anledning, att också på detta område de, som påstå, att här erbjuder sig en framkomlig väg, få övertaga — höll jag på att säga — bevisningsskyldigheten för hur socialiseringstanken skall förverkligas, hur den lösningen skall ernås och vad man kan vinna på den vägen.

Jag tror icke, att det är någon risk ur borgerlig synpunkt, att denna bevisningsskyldighet mottages och utföres på detta område ungefär som på andra. Naturligtvis får icke utredningsarbetet bedrivas i oändlighet. Det får icke bli fråga om ändlösa skrivelser. Men nog vill jag säga, att för själva tillsättandet av nämnden, dess därpå följande verksamhet och vad hittills förekommit goda skäl kunna åberopas jämväl ur det borgerliga samhällets egen synpunkt. Och därför trodde jag, efter vad som förekom i fjol, att icke vare sig regeringen eller riksdagen hade anledning att särskilt syssla med frågan vid innevarande riksdag.

Vad beträffar de rent ekonomiska ersättningar, som utgå på detta område, så förhåller det sig så, att den nuvarande regeringen dock före fjolårets riksdag vidtog någon reduktion av ersättningarna, ersättningar som lämnats orubade, medan vi hade både expeditonsregering och högerregering i landet. Det kan diskuteras i fortsättningen på olika punkter, om ersättningarna äro de lämpligaste. Men i regel är det ju så, att när en kommitté får sig tillförsäkrad en viss ersättning och ledamöterna mottaga uppdraget från den förutsättningen, rubbning brukar icke ske i de sålunda bestämda beloppen. Det gäller för flertalet andra kommittéer om det också någon gång varit så, att utgående ersättningar efter hand bestämts avvikande från varandra.

Jag vill sålunda göra gällande, att mellan regeringens hållning på detta område och i andra avseenden icke föreligger någon inkonsekvens. Det förefaller mig finnas skäl för att arbetet får, på sätt i fjol förutsattes, fortsätta. Vi ha dock anledning att därtill foga det önskemålet, att utredningen begränsas så mycket som möjligt och att verksamheten preciseras, så att man snart kan visa vilka resultat man strävar att uppnå — ett önskemål som man med utgångspunkt från vad riksdagen i fjol beslutade både kan och bör respektera.

Herr Lindman: Herr talman! Det är något ganska egendomligt med hela denna fråga. För åtskilliga år sedan uttalade det socialdemokratiska partiet i sitt partiprogram, att samhället skall socialiseras, och det var klart och tydligt sagt ifrån, att vi skola omändra de ekonomiska förhållandena. Samhället skall socialiseras, det var deras program, och icke nog med det, herr talman, utan punkt för punkt för punkt såges det, hur detta skall tillgå och vilka näringsgrenar skola socialiseras, industrien, banker, sjöfarten, delvis jordbruket o. s. v. Det var icke fråga om annat än att det skulle ske. Det har då väckt betydande förvåning hos mig och många med mig, att när det socialdemokratiska partiet kom till regeringen, hade det icke något bakom allt detta. Alla deras programpunkter voro endast påståenden, som icke voro grundade på någon utredning, om det läte sig göra eller om det vore lämpligt att göra. Då tog Branting såsom statsminister och inrättade en socialiseringskommitté för att undersöka, om det, som han påstått i sitt program, att man skulle göra, var möjligt att genomföra eller icke. Det är bakfram att gå till väga på det sättet. Vi fingo

socialiseringsnämnden på grund av hans åtgöranden. Det fanns icke någon borgerlig majoritet inom riksdagen, som önskade, att det skulle tillsättas en sådan utredning, och om det skall göras en sådan, bör det finnas majoritet för den. Den blev emellertid tillsatt, och vad började den med? Jo, den ena utredningen efter den andra kom, jag har alla och jag har följt med dem, och jag vågar säga, att de allra flesta icke ha mycket med socialisering att göra. Det är en del intressanta böcker av anmodade experter, det har skrivits avhandlingar t. ex. om skogsfrågan, ett mycket duktigt arbete av jägmästaren Schager. Jag har det på min bokhylla. Landshövding Lübeck har skrivit om en annan sak. Och det kan nog socialiseringsnämnden få fram författare, som skriva böcker om olika angelägenheter, som kunna vara av intresse. Men, mina herrar, det är dyra böcker, det är de dyraste böcker jag har, fast jag icke betalt så mycket för dem, men det är därför att staten betalat skillnaden.

Jag skall icke bry mig om huruvida det är berättigat eller icke, att man gör utredningar på grund av att det är, som herr Hansson i Stockholm säger, ett starkt parti, som önskar det. Men vi skola komma ihåg, att det kan komma att begäras utredningar i andra frågor från ett annat parti, och då är det icke så säkert, att herr Hansson i Stockholm då står fast vid sin uppfattning. Men jag skall icke heller nu yttra mig om det. Socialiseringsnämnden har suttit i 7 $\frac{1}{2}$ år för att utreda, om det, man sade sig vilja göra före den tiden, låter sig göra eller icke. Finansminister Thorsson slaktade kommittéer. Säkert var det bland dem kommittéer, som arbetade med saker och ting, som många ansågo angeläget att få fram. Här begär man icke att få slakta socialiseringsnämnden på ett tag, utan man begär blott ett föreläggande, att den inom två år skall komma och säga, huruvida den kommit till något resultat eller icke. Men, herr talman, detta motsätter man sig därför att man icke vet, om man inom två år kan komma fram med det. Man vet icke, om man inom två eller tre eller fyra eller fem år kan komma till något resultat. Det är camouflage och ingenting annat. Man måste dölja nakenheten för att låta socialiseringsnämnden sitta kvar, ty man vill icke bekänna sanningen: vi kunna icke förändra samhället i Sverige, det går icke. Följaktligen måste socialiseringsnämnden sitta kvar för att slå blå dunster i ögonen på Sveriges socialdemokrater, för att de skola tro, att det kan bli något i framtiden.

Jag menar, herr talman, att det är ett orimligt sätt att gå till väga, det är orimligt av oss borgerliga — frisinna och högermän och bondeförbundare — som tala om sparsamhet. Och finansministern talade förut i dag om sparsamhet för 40,000 kronor. Det är orimligt att tala om sparsamhet, om vi borgerliga icke kunna ha kurage nog att säga till herrarna i socialiseringsnämnden: gör slut på arbetet inom två år! Jag skall vara med om att sträcka ut tiden till tre år, men gör slut och kom fram med materialet, så att vi få se vad mjöl ni har i er påse, om ni kan komma med något eller ej?

Herr Hansson i Stockholm: Herr talman! Det finnes intet som berättigar herr Lindman att påstå, att socialiseringsnämndens ledamöter endast skjuta undan arbetet. Om detta utredningsarbete har blivit långvarigt, har det berott dels på utredningens egen karaktär och dels på särskilda omständigheter, som gjort, att socialiseringsnämnden icke kunnat arbeta med den fart, som varit möjlig, därest dess ledamöter hela tiden varit tillgängliga för detta arbete, och om ej dess förre sekreterare under lång tid lidit av en rätt svårartad sjukdom.

Det visar sig, att socialiseringsnämnden inriktat sina första undersökningar på vissa försök i andra länder av intresse för bedömandet av socialiseringens möjligheter. Den har dessutom haft särskilt uppdrag att yttra sig i vissa frågor. Den har nu i sin berättelse förklarat, att den ämnar upptaga till behand-

Ang.
socialiserings-
nämnden.
(Forts.)

ling särskilda grupper av näringsverksamhet, där det åligger nämnden att verkställa närmare utredning. Det visar sig, att nämnden bedriver sitt arbete metodiskt. Jag har velat påpeka detta. Det förefaller något vårdslöst, när man mot en offentlig kommitté riktar den förebräelsen, att den endast skjuter undan utförandet av det uppdrag den fått. Om man framställt en sådan beskyllning mot de socialdemokratiska ledamöterna i nämnden, kunde det ha tolkats som en av de vanliga tillvitelserna mot olika tänkande, men där sitta i nämnden även borgerliga ledamöter, och herr Lindman bör väl tro, att åtminstone dessa ej tillåta något förhalande. Det finnes icke någon grund för herr Lindmans anklagelse mot nämnden.

Hans excellens herr statsministern **Ekman**: Herr talman! Med anledning av den siste ärade talarens yttrande vill jag säga, att man på den sida, jag tillhör ej behöver »tro» vare sig det ena eller det andra. På det håll, där man beslutat igångsättande av denna utredning, bör man i varje fall icke avvisa fordran på bestämda resultat av utredningen. Det får man ej undandraga sig, om man sätter i gång en sådan utredning eller mottager uppdrag att medverka däri.

Herr Lindman betecknade det som camouflage från vår sida, när de, som måste inse det fruktlösa i nämndens arbete, ej ha kurage att göra slut på det. Jag ser ej detta spörsmål så, att man skulle ådagalägga något verkligt kurage genom att dekretera, att nu skall utredningen vara slut till den eller den dagen. Från herr Lindmans ståndpunkt borde det för övrigt ligga närmare till hands, att man ej bör hålla på två, tre år ytterligare, utan att man *omedelbart* skall avsluta arbetet, och att ingen som helst vidare ersättning därför finge utgå.

Jag vågar likväl alltjämt göra gällande, att även för dem, som ställa sig avvisande till hela den grunduppfattning, som bär upp kravet på denna utredning, har det sitt värde att låta denna uppfattnings egna bekännare ge anvisningar om, huru under den närmaste tiden omändringar skola kunna vidtagas till fördel för samhället i den riktning, som de själva tro på. När jag intar den ståndpunkten, är det omöjligt för mig att vilja säga, att inom ett eller två år måste ni ovillkorligen göra slut på det hela. Vad skulle följden bli? Jo, det skulle kunna inträffa, att man svarade: »Vi ha undersökt en del av förutsättningarna för ett bedömande av möjligheten utav socialisering, men vi ha icke hunnit fram till definitiva slutsatser, huruvida och på vilket sätt en socialisering är möjlig och tillräddig. Skulle det vara önskvärt, att det pågående utredningsarbetet gäve ett sådant resultat? Jag kan ej se, att det vore så. Och även om jag ej har ett så gott kurage som herr Lindman, så tror jag, att det förfaringssätt, som riksdagens majoritet i fjol slog in på, är försvarbart, även med hänsyn till fordran på envar av oss att gentemot motståndare modigt hävda egna meningsriktningar.

Herr **Lindman**: Herr talman! Hans excellens herr statsministern kan vara ganska lugn för, att det icke blir något slut på socialiseringsnämnden med den uppfattning, som han uttalat. Den kommer nog att sitta tillräckligt länge, när man är av den uppfattningen, som uttalats av herr Hansson på stockholmsbänken, att det ej varit meningen, att nämnden skulle göra upp en planritning för ett nytt samhälle, utan bit för bit pröva, vilka områden kunde vara mogna för saken. Nu har under 7½ år nämnden icke kommit med något förslag till socialisering av någon enda verksamhetsgren, ty så kunna vi ej kalla denna gruvlagstiftning. Den har ej kommit med något förslag under 7½ år. Herr Hansson säger, att förslagen komma att följa alltefter som de olika områdena bli mogna för ändamålet. Ja, mogna de någon gång? Och menar då stats-

ministern, att nämnden skall få hålla på med sitt arbete hur länge som helst? Jag delar ej denna uppfattning. Jag tror, att om man vill få fram ett förslag från människor, som ej vilja komma med ett resultat utan endast skjuta och skjuta på saken för att komma ifrån ett definitivt ståndpunktstagande, skall man säga: »Var så goda att komma fram med något.» Och när man får en respittid på tre år utöver de $7\frac{1}{2}$ år, som redan åtgått, kan det ej sägas vara något obilligt att begära detta. Jag vill dessutom säga, att nog borde socialiseringsnämnden, enligt den uppfattning herr Hansson uttalade, föreslå något verksamhetsområde i vårt land, t. ex. jordbruk eller bergsbruk eller skogsbruk, och säga, att *detta* skall nu socialiseras, och att sedan få vi se, om det mögna några andra frukter. Men ingenting, herr talman, har avhörts i den vägen.

Ang.
socialiserings-
nämnden.
(Forts.)

Herr **Hansson** i Stockholm: Herr talman! Herr Lindman är säker i sin tro nu som alltid, och det tjänar ingenting till att försöka taga honom ur den sköna drömmen, att den nuvarande ordningen kommer att bli beständig. Jag har däremot den uppfattningen, att samhället ständigt utvecklas och antar nya former. Det är kuriöst, att det finnes människor, som icke märka, att världen ändå rör sig.

Anledningen, varför jag begärde ordet, var den, att herr Lindman gav den tydningen åt 1920 års beslut, att det skulle undersökas, *huruvida* en socialisering kunde komma till stånd. Om jag rätt minnes instruktionen för socialiseringsnämnden, avsågs där en utredning om *på vad sätt* socialisering skulle ske. Nämndens undersökningar synas också gå ut på att utröna huruvida, ett visst område är moget för socialisering och huru en socialisering på detta område skall göras.

Det talas om »definitiva» förslag. Det föreligger redan två definitiva förslag från nämnden, nämligen med avseende på affärsverken och gruvlagstiftningen. Men mena herrarna med ett definitivt förslag, att nämnden skall uppgöra en planritning av det nya samhället, få herrarna säkerligen vänta förgäves på detsamma. Vi socialdemokrater ha aldrig hängivit oss åt den uppfattningen, att man kan rita upp ett fixt och färdigt nytt samhällsskick. Samhället är stätt i ständig utveckling. Man kan inte tala om ett renodlat samhällssystem för vissa bestämda perioder. Systemen gå in i varandra. I ett nytt system dröja rester av det gamla systemet länge kvar, och snart nog börjar ur det ena systemet ett annat växa fram. Även den kapitalistiska ordningen glider in i nya former, som vi kalla socialistiska. Om herrarna tro, att socialiseringsnämndens uppgift var att ge en planritning för ett socialistiskt samhälle, så ha ni misstagit er.

Herr **Järte**: Herr talman! Gentemot hans excellens herr statsministern vill jag säga, att då han har den uppfattningen, att nämnden trots allt bör fortsätta — och han vet, att nämnden har större befogenhet och högre arvoden än vanliga kommittéer — finnes sålunda här en avsevärd marginal för regeringens *sparsamhetssträvanden*. Vi få se till nästa år, om detta beaktas.

Gentemot herr Hansson i Stockholm vill jag säga, att jag har den uppfattningen, att denna motion har haft det goda med sig, att det börjat röra sig även på den borgerliga sidan.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på bifall till den i ämnet väckta motionen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl av herr Järte, i anledning varav efter given varsel följande voteeringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Ang.
socialiserings-
nämnden.
(Forts.)

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkte 33 av utskottets förevarande utlåtande nr 7, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den i ämnet väckta motionen.

Herr talmannen meddelade, att herr Järte jämte 23 av kammarens ledamöter framställt skriftlig begäran om vaterings verkställande medelst namnupprop, vadan, sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt vateringspropositionen blivt ännu en gång uppläst, omröstning medelst namnupprop nu omedelbart företogs. Därvid avgåvos 102 ja och 61 nej, varjämte 10 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan i förevarande punkt.

Över omröstningen fördes anteckningar å vateringslista, som här nedan intages:

	Ja	Nej	Av- står
Herr Förste Vice Talmannen	1		
» Andre Vice Talmannen			
<i>Stockholms stad.</i>			
Herr Lindman		1	
» Lindqvist i Stockholm	1		
» Löfgren i Stockholm	1		
» Hagman	1		
» Eriksson i Stockholm	1		
» Hansson i Stockholm	1		
» Nylander			
» Johanson i Stockholm	1		
» Holmström i Stockholm	1		
Fru Östlund	1		
Fröken Wellin		1	
Herr Forssell		1	
» Carlsson i Stockholm	1		
» Holmdahl			
» Järte		1	
Fru Wessman	1		
<i>Stockholms län.</i>			
Herr Söderberg	1		
» Karlsson i Vätö			
» Andersson i Igelboda			1
» Andersson i Tungelsta	1		
» Bernström		1	
» Christenson i Södertälje		1	
» Laurin		1	
» Mosesson			
» Ahl	1		
Fru Ekberg			

Ang.
socialiserings-
nämnden.
(Forts.)

	Ja	Nej	Av- står
<i>Uppsala län.</i>			
Herr Borg	1		
» Sjölander			
» Olsson i Golvvasta			
» Björnberg		1	
» Lundquist i Baggarbo			
<i>Södermanlands län.</i>			
Herr Johansson i Uppmälby	1		
» Olsson i Ramsta	1		
» Schill			
» Laurén			
» Andersson i Katrineholm	1		
» Jonsson i Eskilstuna	1		
» Lundkvist i Eskilstuna	1		
<i>Östergötlands län.</i>			
Herr af Ekenstam		1	
» Pettersson i Bjälbo		1	
» Sjögren	1		
» Johansson i Arkösund	1		
» Karlsson i Vadstena	1		
» Olsson i Rimforsa		1	
» Björkman			
» Ericson i Boxholm			
» Ward			
» Holmberg	1		
» Anderson i Linköping		1	
» Jonsson i Risinge			
<i>Jönköpings län.</i>			
Herr Johanson i Huskvarna		1	
» Hamrin	1		
» Carlström	1		
» Fast	1		
» Petersson i Broaryd		1	
» Svensson i Högsjöhult		1	
» Lilliecreutz		1	
» Andersson i Löbbo	1		
» Göranson		1	
<i>Kronobergs län.</i>			
Herr Magnusson i Tumhult		1	
» Olsson i Blädinge		1	
» Svensson i Betingetorp			
» Leo			
» Blomquist	1		
» Svensson i Grönvik		1	

Ang.
socialiserings-
nämnden.
(Forts.)

	Ja	Nej	Av- står
<i>Kalmar län.</i>			
Herr Magnusson i Kalmar	1		
» Olsson i Kalmar		1	
» Werner	1		
» Gustafson i Vimmerby	1		
» Johansson i Krogstorp		1	
» Olsson i Högby		1	
» Heiding		1	
» Wirsell		1	
» Johnsson i Kalmar	1		
<i>Gotlands län.</i>			
Herr Gardell i Gans		1	
» Svedman		1	
» Gardell i Stenstu		1	
<i>Blekinge län.</i>			
Herr Jönsson i Boa		1	
» Törnkvist i Karlskrona	1		
» Kloo	1		
» Jeppsson	1		
» Holmgren			1
» Adler			1
<i>Kristianstads län.</i>			
Herr Bengtsson i Norup			1
» Borggren	1		
» Persson i Fritorp		1	
» Björklund	1		
» Björk	1		
» Isacsson	1		
» Hammarlund		1	
<i>Malmö m. fl. städer.</i>			
Herr Rydén	1		
» Winkler			1
» Lovén			1
» Jensen	1		
» Engberg	1		
» Lindskog			
» Weibull			
» Bergström i Hälsingborg			
<i>Malmöhus län.</i>			
Herr Jönsson i Revinge	1		
» Olsson i Kullenbergstorp			1
» Sköld			
» Andersson i Höör	1		
» Törnkvist i Bjuv	1		

Ang.
socialiserings-
nämnden.
(Forts.)

	Ja	Nej	Av- står
Herr Paulsen	1		
» Fjellman		1	
» Månsson i Erlandsro			
» Nilsson i Hörby			
Fru Nordgren			
Herr Carlsson i Ystad	1		
<i>Hallands län.</i>			
Herr Henrikson		1	
» Lindqvist i Halmstad	1		
» Johansson i Brånalt		1	
» Andersson i Falkenberg	1		
» Larson i Tönnersa			
Fru Hegardt		1	
<i>Göteborgs stad.</i>			
Herr Röing			
» Kristensson i Göteborg	1		
» Sjöström		1	
» Thore		1	
» Pehrsson i Göteborg			
» Hedvall	1		
» Höglund			1
Fru Thuring	1		
Herr Almquist			
<i>Göteborgs och Bohus län.</i>			
Herr Andersson i Grimbo		1	
» Olsson i Broberg		1	
» Olsson i Berg		1	
» Osberg	1		
» Carlsson i Mölndal	1		
» Wallerius		1	
» Brännberg	1		
» Mårtenson	1		
<i>Älvsborgs län.</i>			
Herr Hallén			1
» Danielsson			
» Gustafson i Kasenberg		1	
» Lindgren			
» Hansson i Trollhättan			1
» Olsson i Mellerud	1		
» Alströmer		1	
» Ryberg			
» Leffler			
» Johansson i Väby		1	
» Petersson i Lerbäcksbym			
» Weijne			1

Ang.
socialiserings-
nämnden.
(Forts.)

	Ja	Nej	Av- står
<i>Skaraborgs län.</i>			
Herr Bengtsson i Kullen		1	
» Magnusson i Skövde		1	
» Bäcklund	1		
» Johanson i Hallagården			
» Vahlstedt	1		
» Lundén			1
» Anderson i Storegården		1	
» Bodén	1		
» Hedin		1	
<i>Värmlands län.</i>			
Herr Jansson i Edsbäcken			
» Carlsson-Frosterud	1		
» Andersson i Prästbol	1		
» Ros		1	
» Norling	1		
» Norsell	1		
» Spångberg			
» Björling	1		
» Eriksson i Västbro		1	
» Morfeldt	1		
<i>Örebro län.</i>			
Herr Uddenberg	1		
» Anderson i Råstock	1		
» Nilsson i Örebro	1		
» Ödström			
» Ljunggren			
» Öhman	1		
» Lundgren	1		
» Persson i Falla		1	
» Mogård	1		
<i>Västmanlands län.</i>			
Herr Larsson i Västerås	1		
» Lorichs		1	
» Pettersson i Köping	1		
» Eklund	1		
» Olovson i Västerås	1		
» Olsson i Broddbo	1		
<i>Kopparbergs län.</i>			
Herr Jansson i Falun			
» Olsson i Mora	1		
» Andersson i Rasjön	1		
» Pettersson i Hällbacken	1		

Ang.
socialiserings-
nämnden.
(Forts.)

	Ja	Nej	Av- står
Herr Andersson i Ovanmyra			
» Englund	1		
» Sundström	1		
» Smedh	1		
» Aronsson			
<i>Gävleborgs län.</i>			
Herr Månsson i Furuviik	1		
» Sävström	1		
» Lindley	1		
» Olsson i Hov	1		
» Johansson i Kälkebo		1	
» Granath	1		
» Johansson i Edsbyn	1		
» Olsson i Gävle	1		
» Holmström i Gävle		1	
» Herou	1		
» Högström	1		
<i>Västernorrlands län.</i>			
Herr Öberg			
» Johansson i Sollefteå	1		
» Bergström i Bäckland	1		
» Lagerkwist	1		
» Strindlund		1	
» Västberg	1		
» Molander			
» Rudén		1	
» Frost			
» Berg	1		
<i>Jämtlands län.</i>			
Herr Olofsson i Digernäs			
» Hedlund i Östersund			
» Hedlund i Häste		1	
» Persson i Trången			
» Olsson i Rödningsberg	1		
<i>Västerbottens län.</i>			
Herr Wiklund		1	
» Bäckström	1		
» Wikström			
» Brännström		1	
» Lindmark			
» Lindberg	1		
» Sandberg			
<i>Norrbottnens län.</i>			
Herr Hage			
» Nilsson i Antnäs		1	

Ang.
socialiserings-
nämnden.
(Forts.)

	Ja	Nej	Av- står
Herr Lövgren i Nyborg	1		
» Dahlén			
» Samuelsson			
» Hedström		1	
» Grapenson		1	
Summa	102	61	10

Punkten 34.

Lades till handlingarna.

Punkterna 35 och 36.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 11.

Herr *Magnusson* i Skövde avlämnade en motion i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 137, angående reglering av vissa domsagor under Svea och Göta hovrätter.

Denna motion, som erhöill ordningsnumret 442, bordlades.

§ 12.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets utlåtande, nr 8, i anledning av väckt motion om viss utsträckning av den proportionella valmetoden vid val inom landsting samt stads- och kommunalfullmäktige m. m.;

statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 6, angående reglering för budgetåret 1928—1929 av utgifterna under riksstatens sjätte huvudtitel, innefattande anslagen till kommunikationsdepartementet;

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av viss överenskommelse mellan kronan och Eksjö stad;

nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av viss överenskommelse mellan kronan och Norrköpings stad;

nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av viss överenskommelse mellan kronan och Linköpings stad;

nr 33, i anledning av väckt motion angående ändring i grunderna och sätet för markegångstaxornas upprättande;

nr 34, i anledning av väckta motioner angående utredning om anställningsförhållandena för med städnings- och rengöringsarbete hos statens verk och myndigheter på ett stadigvarande sätt sysselsätta personer; och

nr 35, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag till det frivilliga skytteväsendets befrämjande;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av ett mellan Sverige och Finland avslutat handelsavtal;

nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av ett mellan Sverige och Turkiet avslutat handels- och sjöfartsavtal; och

nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändring i den vid förordningen den 9 juni 1911 (nr 80) med tulltaxa för inkommande varor fogade tulltaxa, i vad angår vissa slag av mattor;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 20, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om årliga understöd åt vissa städerskor vid riksbankens huvudkontor;

nr 21, i anledning av väckt motion om pensionsförbättring för viss grupp av musikunderofficerare;

nr 22, i anledning av väckt motion om utsträckning av giltighetstiden för viss övergångsbestämmelse i reglementet för statens pensionsanstalt; och

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående pensionsålder för brigadchefer; samt

andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 5, i anledning av väckt motion angående åstadkommande av en effektivare personalbokföring i riket.

§ 13.

Justerades protokollsutdrag.

§ 14.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

	under	6	dagar	fr. o. m.	den	11	mars,
fru <i>Nordgren</i>	»	4	»	»	»	12	»
herr <i>Svensson</i> i Högsjöhult	»	4	»	»	»	14	»
» <i>Pettersson</i> i Hällbacken	»	3	»	»	»	11	»
» <i>Jensen</i>	»	6	»	»	»	12	»
» <i>Johansson</i> i Brånalt	»	8	»	»	»	11	»
» <i>Hedlund</i> i Häste	»	2	»	»	»	12	»
» <i>Olsson</i> i Högby	»	4	»	»	»	13	»
» <i>Björkman</i>	»	2	»	»	»	12	»
» <i>Andersson</i> i Löbbo	»	3	»	»	»	12	»
» <i>Anderson</i> i Storegården	»	3	»	»	»	12	»

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 5.47 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Tisdagen den 13 mars.

Kl. 3.30 e. m.

Förhandlingarna leddes vid detta sammanträde av herr förste vice talmannen.

§ 1.

Justerades protokollen för den 6 och den 7 innevarande mars.

§ 2.

Avlämnades följande Kungl. Maj:ts propositioner, nämligen:

av herr statsrådet *Lyberg* propositionerna:

nr 144, angående viss ändring i den vid förordningen den 9 juni 1911 (nr 80) med tulltaxa för inkommande varor fogade tulltaxa, i vad angår hydreringsprodukter av naftalin;

nr 147, med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 22 juni 1911 om bankrörelse;

nr 157, angående fortsättande av aktiebolaget Jordbrukarbankens rörelse;

nr 158, med förslag till förordning angående förfarandet i vissa fall vid oriktig avgiftsberäkning hos tullverket; och

nr 159, med förslag till förordning om ändrad lydelse av §§ 1 och 4 i förordningen den 15 november 1912 (nr 298) om provianteringsfrilager;

av herr statsrådet *Rosén* propositionerna:

nr 155, angående vissa byggnadsarbeten för arméns truppförband;

nr 156, angående inköp av egendomen Gustafshög till bränsledepå för flottans station i Stockholm; och

nr 142, angående pension åt f. d. vice professorn vid konsthögskolan A. Tallbergs änka Greta Kristina Katrina Tallberg, född Santesson; samt

av herr statsrådet *Pettersson* propositionerna:

nr 151, med förslag till lag om tillägg till 5 § i lagen den 17 oktober 1900 om straffregister;

nr 152, med förslag till lag om ändrad lydelse av 18 och 19 §§ i lagen den 27 juni 1896 om rätt till fiske; och

nr 161, angående anslag till bekämpande av arbetslösheten.

Samtliga dessa propositioner bordlades.

§ 3.

Föredrogos var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till jordbruksutskottet propositionen, nr 154, angående ändrade grunder för försäljning av Växjö hospital tillhöriga markområden; samt

till statsutskottet propositionerna:

nr 150, angående beredande av förbättrade lokaler för lantmäterikontoret och länsstyrelsen i Kopparbergs län m. m.; och

nr 153, angående utvidgning av ångkraftsstationen i Västerås m. m.

§ 4.

Herr *Magnussons* i Skövde på kammarens bord liggande motion nr 442, som nu föredrogs, remitterades till statsutskottet.

§ 5.

Vidare föredrogs, men blevo ånyo bordlagda konstitutionsutskottets utlåtanden nr 8 samt statsutskottets utlåtanden nr 6 och 30—34.

§ 6.

Vid härpå skedd föredragning av statsutskottets memorial, nr 35, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag till det frivilliga skytteväsendets befrämjande blev den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen av kammaren godkänd.

Herr förste vice talmannen meddelade, att herr Persson i Fritorp jämte 30 av kammarens ledamöter framställt skriftlig begäran därom, att vid den votering, som rörande omförmälda ärende komme att äga rum i andra kammaren, till protokollet måtte antecknas, huru kammarens ledamöter röstat.

§ 7.

Härefter föredrogs, men bordlades åter bevillningsutskottets betänkanden nr 15—17, bankoutskottets utlåtanden nr 20—23 och andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande nr 5.

§ 8.

Avgåvos följande motioner, nämligen av:

herr *Järte m. fl.*, nr 443, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 122, angående anslag till medicinalstyrelsen;

herr *Forssell*, nr 444, i anledning av samma proposition;

herr *Järte m. fl.*, nr 445, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 84, angående lån till främjande av bostadsproduktionen; och

fröken *Wellin*, nr 446, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 101, med förslag till lag om vissa av landsting eller kommun drivna sjukhus.

Nämnda motioner bordlades.

§ 9.

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

från statsutskottet, nr 61, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag för inköp och iordningställande av beskickningshus i Bryssel; och

från andra lagutskottet, nr 62, i anledning av väckt motion angående utsträckning av tiden för hållande av tillträdessyn å vissa arrenden.

§ 10.

Till bordläggning anmäldes konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 7, i anledning av väckta motioner om ändring av bestämmelserna angående de kommunala församlingarnas rätt att utse revisorer samt om effektivare kontroll och revision av kommunernas räkenskaper och förvaltning; och

nr 9, i anledning av väckt motion om en pressorganisation för främjande a
vårt folks karaktärsdaning, politiskt och individuellt.

§ 11.

Ordet lämnades härefter till herr **andre vice talmannen**, som yttrade: Herr
talman! Jag tillåter mig hemställa, att kammaren ville besluta, att bland två
gångar bordlagda ärenden måtte på morgondagens föredragningslista sist
uppföras bevillningsutskottets betänkanden nr 12, nr 13 och nr 14, i nu nämnd
ordning.

Denna hemställan bifölls.

§ 12.

Justerades protokollsutdrag.

§ 13.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:
herr *Holmgren* under 2 dagar fr. o. m. den 14 mars och
, *Vahlstedt* , den 14 mars.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3.50 e. m.

In fidem
Per Cronvall.